

до Сторіччя

О.Є. Антонова Н.П. Бірук
О.А. Дубасенюк В.В. Павленко

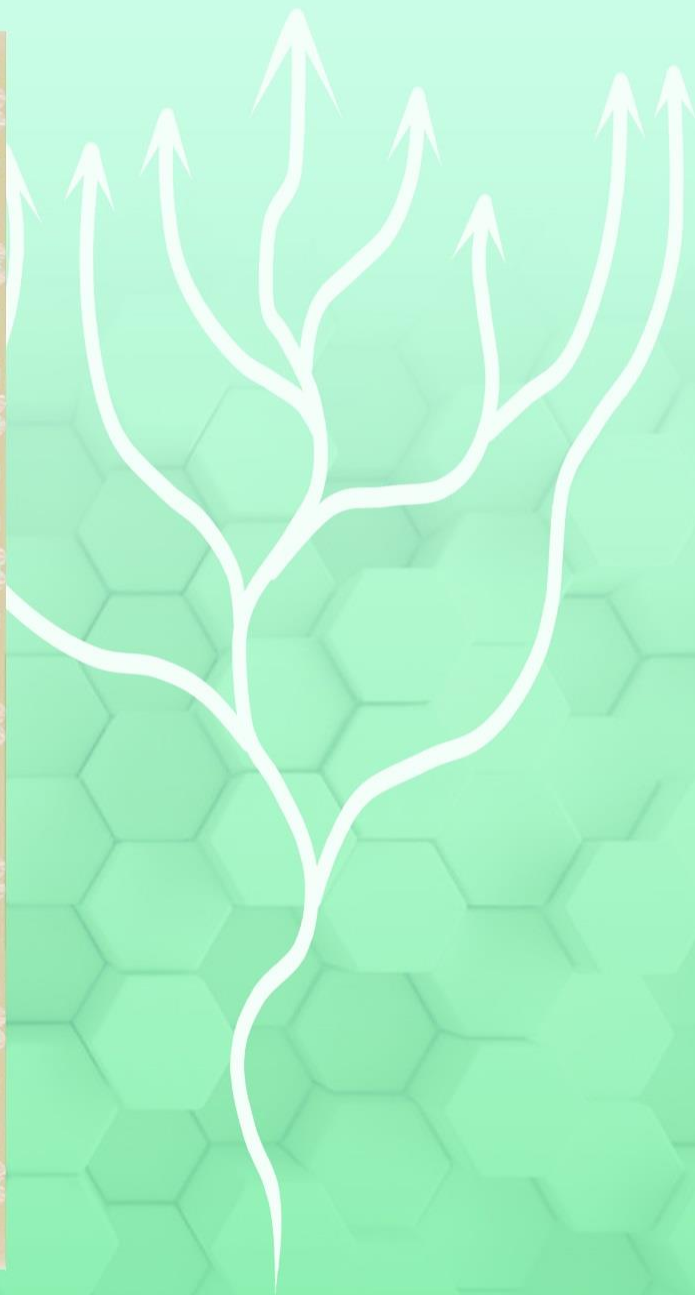
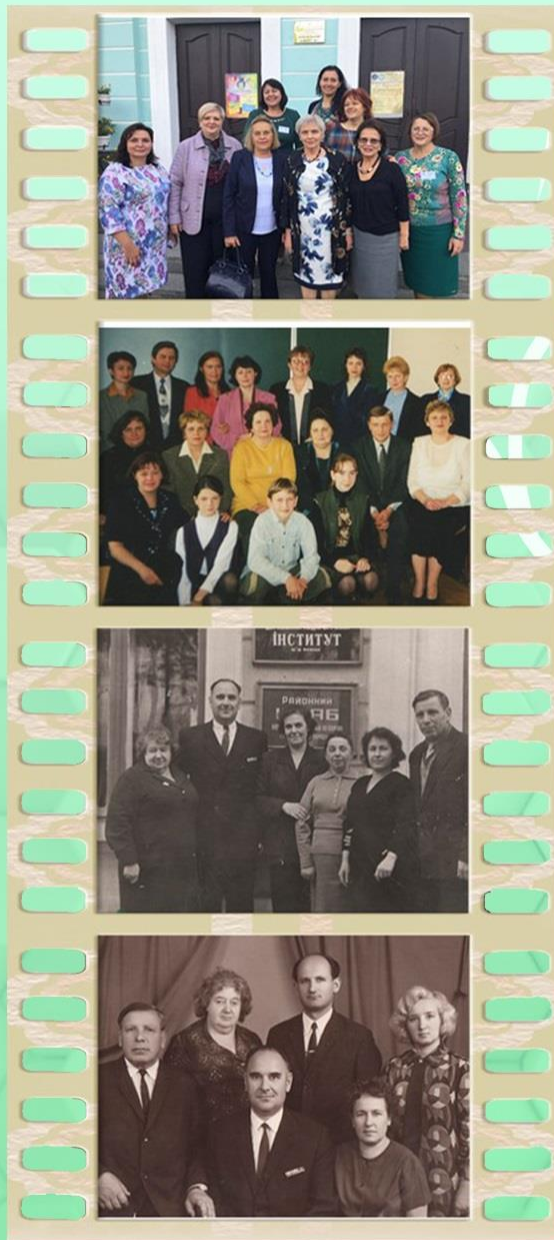

СЕРЦЯ, ВІДДАНІ ПЕДАГОГІЦІ

Житомир 2019

СЕРЦЯ, ВІДДАНІ ПЕДАГОГІЦІ

2019

1929

**Житомирський державний університет
імені Івана Франка**

**СЕРЦЯ,
ВІДДАНІ ПЕДАГОГІЦІ**

**Історія становлення і розвитку кафедри
педагогіки**

**(до 100-річчя Житомирського державного
університету імені Івана Франка)**

МОНОГРАФІЯ

Житомир - 2019

УДК 378. 371
ББК 74.20
С 32

Рекомендовано до друку

*вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка від
25 жовтня 2019 року, протокол № 9*

Рецензенти:

А.А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, завідувач кафедри педагогіки;

О.Б. Петренко – доктор педагогічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет, завідувач кафедри теорії і методики виховання;

Н.А. Сейко – доктор педагогічних наук, професор, Житомирський державний університет імена Івана Франка, професор кафедри соціальних технологій.

Антонова О.Є., Дубасенюк О.А., Бірук Н.П., Павленко В.В. Серця, віддані педагогіці. Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя Житомирського державного університету імені Івана Франка: монографія : вид. 2-ге, доповнене. – Житомир: Видавець О.О.Євенок, 2019. – 228 с.

ISBN 978-966-995-014-7

У монографії представлено історичний екскурс в історію становлення та розвитку кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка з моменту її створення у 20-тих роках ХХ століття до наших днів. На основі вивчення архівних справ та історичних нарисів встановлено основні етапи розвитку колективу кафедри, відновлено інформацію про внесок членів кафедри у педагогічну науку тощо. Окремо проаналізовано наукове підґрунтя виникнення та розвитку в межах кафедри наукових шкіл, які досліджують різні напрями педагогічної науки.

Матеріали, представлені у монографії, мають суттєве теоретичне й практичне значення і можуть використовуватися в освітньому процесі закладів вищої освіти різних рівнів акредитації.

УДК 378. 937
ББК 74.20

© Антонова О.Є., Дубасенюк О.А.,
Бірук Н.П., Павленко В.В.

ISBN 978-966-995-014-7

© Видавець О.О.Євенок, видання, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП. Педагогічні здобутки Житомирського державного університету імені Івана Франка (до 100-річчя заснування)	4
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка. Історичний нарис	15
Професійне зростання науково-педагогічних працівників у середовищі кафедри. Особливості діяльності науково-педагогічних шкіл	71
Наукові школи кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами та їх характеристика	120
Склад кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка	150
Колеги і друзі кафедри педагогіки, в минулому її співробітники	212

ВСТУП

ПЕДАГОГІЧНІ ЗДОБУТКИ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА (ДО 100-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ)

Відзначимо вагому роль університетської та педагогічної освіти, як її складової. Головне завдання університетів, як відзначено у законодавчих документах, – підготовка широко освічених випускників, які уявляють основні напрями розвитку науки і можуть самостійно вибрати найбільш перспективну для себе сферу діяльності. Водночас вони мають бути мобільними конкурентоспроможними фахівцями. Особливості сучасних систем освіти визначаються багатьма чинниками, головні з яких – це стан науки в цілому і специфіка окремих галузей знання. У науці вже накопичено колосальну кількість інформації, але ще більша швидкість виробництва цієї інформації. Щодня з'являються нові наукові напрями і галузі досліджень. Це цілком природно, оскільки інформація – головний продукт наукової діяльності. Проблема обробки і зберігання нової інформації успішно вирішується науковим співтовариством за допомогою ІКТ, однак можливість сприйняття цієї інформації людським мозком й експоненціальне зростання кількості наукових напрямів призводять до ослаблення внутрішньо наукових зв'язків та появи великої кількості вузьких фахівців. У структурі освіти повинен бути передбачений механізм зворотного зв'язку з наукою з метою, щоб нове знання природно адаптувалося в існуючу інформаційну систему

В університетській освіті основну роль відіграють два взаємопов'язані фактори: змістовний і людський. У змістовному плані освіта – система консервативна, її масова частка не повинна оперативно змінюватися під впливом будь-яких нових досягнень науки і технології, тим більше, що оцінити реальні соціальні та економічні наслідки цих досягнень можна лише через роки і десятиліття. Разом з тим, університетська освіта готує людей для науки і тому не може бути відірвана від неї. У структурі освіти повинен бути передбачений механізм зворотного зв'язку з наукою, для того щоб нове знання нормально адаптувалося в існуючу змістовну систему¹. Ураховуючи важливість людського чинника, особливу значимість набуває педагогічна освіта – складова університетської освіти.

¹Современные проблемы науки и образования // Электронный научный журнал: электронный ресурс: режим доступа : <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=109>

Університети завжди виступали науковими, освітніми й культурними центрами будь-якої країни.

В умовах динамічних глобалізаційних процесів у сучасному інформаційному суспільстві важливо виявити провідні напрями та тенденції у сфері педагогічної освіти, оскільки саме від педагогів, рівня їхнього професіоналізму та компетентності залежить успішність реалізації освітніх завдань, визначених у законодавчих документах: Законі України «Про вищу освіту» (2016 р.), а також у Концепції розвитку педагогічної освіти (2018 р.), Указі Президента України «Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України» (2004 р.), Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір (2004 р.), «Новій українській школі» (2016 р.), Проекті концепції розвитку освіти в Україні на 2015-2025 роки.

Проблеми педагогічної освіти, у контексті університетської освіти, зокрема, педевтології як цілісної науки про вчителя, його діяльність, залишаються надзвичайно актуальними в умовах неперервної освіти й створення єдиного освітнього європейського простору. В останні десятиліття зростає інтерес зарубіжних та вітчизняних учених до педевтологічної проблематики, а саме: до проблеми підготовки та становлення педагога, вихователя; питань формування особистості педагога та вдосконалення його професійної діяльності; перспектив неперервної педагогічної освіти. Зарубіжні вчені, зокрема польські (С. Банах А. Катусевич, Х. Квятковська. П. Кволик, Т. Левовицький, Ф. Шльосек та ін.)^{2,3,4}, а також українські науковці (О.Є. Антонова, С.С. Вітвицька, О. В. Вознюк, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюн, В. А. Ковальчук, І. І. Коновальчук, Н.Г. Ничкало, Л. О.Хомич, О. Л. Шквир та ін.)^{5,6,7} активно розробляють питання професійно-педагогічної освіти. Особливе значення для реалізації поставлених завдань у досліджуваній сфері мають праці таких учених, як В. П. Андрущенко, Є. С. Барбіна, В. М. Гриньова, І. А. Зязюн,

²Kwiatkowska H. Pedeutologia / H. Kwiatkowska. – Warszawa, 2008. 260 s.

³Kwolek P. Kompetencje zawodowe nauczycieli nauczania początkowego w zreformowanej szkole podstawowej (szkic teoretyczny) / P. Kwolek // Kompetencje nauczycieli w reformowanej szkole / pod red. Michalewskiej. Katowice, 2003, s. 25

⁴Lewowicki T. Problemy kształcenia i pracy nauczycieli. Warszawa – Radom. Instytut Technologii Eksploatacji. Państwowy Instytut Badawczy. 2007.

⁵Акмеодсягнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016, 404 с.

⁶Дубасенюк О.А. Проблеми педевтології у дослідженнях польських та українських учених // Українська полоністика. 2016. Вип. 13, с. 165-172

⁷Ничкало Н.Г. Педевтологічні пошуки в педагогічній науці / Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського // Педагогічні науки. Вип. 1.33, с. 16-21.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Н. В. Кузьміна, В. А. Семиченко та ін., в яких представлено концептуальні засади професійної діяльності та професійної підготовки вчителя.

Проаналізуємо основні *напрями та здобутки педагогічної освіти*, реалізовані у діяльності Житомирського державного університету імені Івана Франка.

1. Наукові здобутки у сфері педагогічної освіти. Науковцями педагогічних кафедр університету обґрунтовано методологічні, теоретичні засади розвитку педагогічної освіти, виявлено і проаналізовано сучасні тенденції процесу модернізації у системі вищої освіти. Науковцями університету здійснено вагомі напрацювання у сфері вищої педагогічної освіти за останні десятиліття. Цілісно представлено (1) комплекси методологічних наукових підходів які відображають діалектику загального, особливого й одиничного та логіку професійної підготовки вчителя: загальнометодологічні, професійно орієнтовані, ціннісно-сміслові та інноваційні⁸. Останні відображено у чисельних одноосібних та колективних монографіях, в яких професійна підготовка вчителя розглянута у контексті системного, компетентнісного, акмеологічного, андрагогічного, синергетичного, інтегративного, креативного, особистісно орієнтованого, полікультурного підходів. Проаналізовано сучасні концептуальні моделі педагогічної освіти. Досліджено (2) категоріально-поняттєвий апарат професійно-педагогічної освіти, зокрема такі поняття: "професійна педагогічна діяльність", "професійна педагогічна освіта", "неперервна професійна освіта", "професіоналізм особистості", "професіоналізм діяльності", "педагогічна майстерність", «професійна майстерність», "компетентність", "професійна компетентність" та ін. У контексті акмеологічного підходу до професійної підготовки вчителя у процесі тривалої експериментальної роботи (3) досліджено фактори, закономірності самореалізації природних потенціалів суб'єктів освіти і перетворення їх у творчі, що забезпечує саморух до досконалості та творчої продуктивності і професіоналізму майбутньої діяльності.

Ураховуючи особливу гостроту проблеми виховання учнівської та студентської молоді, (4) досліджено сутність та особливості професійної виховної діяльності педагога. Здійснено категоріальний аналіз таких

⁸Дубасенюк О. А. Професійно-педагогічна освіта: методологія, теорія, практика : монографія / О.А. Дубасенюк. Т. 1. 400 с; Т. 2. 376 с. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015-2016.

понять як "виховання", "виховна діяльність", "виховна задача", що збагатило понятійний апарат теорії вдосконалення професійної педагогічної діяльності. Під час експерименту (5) виявлено й обґрунтовано закономірності професійної виховної діяльності, що пов'язані: по-перше, з психолого-педагогічними передумовами успішності індивідуальної виховної діяльності; по-друге, з динамікою самостійної виховної діяльності; по-третє, з її операційною стороною.

2. Розробка дидактичної системи педагогічної підготовки майбутніх учителів-вихователів. Важливий напрям діяльності науковців університету, пов'язаний з професійною діяльністю викладача педагогічних дисциплін. Створено (1) дидактичну систему педагогічної підготовки майбутніх учителів, яка була реалізована у навчальному процесі і передбачала об'єктивні зміни в особистісній та діяльнісній сферах майбутніх учителів і відповідно – зміни у цілях, завданнях, змісті, засобах навчально-виховної діяльності, статусі суб'єктів освіти. Розроблена концепція професійної педагогічної діяльності сприяла (2) виявленню моделей вищих рівнів педагогічної діяльності, як еталон, акмевершини, до яких мають прагнути майбутні вчителі. Проаналізовано (3) основні напрями такої професійно-педагогічної підготовки. Доведено, що педагогічна освіта містить антропологічний та аксіологічний потенціал, який постає підґрунтям для розкриття здібностей і формування ціннісних орієнтацій особистості майбутнього фахівця у процесі його професійного становлення. Досліджено (4) і такий системоутворювальний, інтегральний показник як професійна компетентність педагога, що являє єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення професійної діяльності. Виконуються науково-дослідні теми: "Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції" (О.А. Дубасенюк), "Теоретичні та методичні засади розробки науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості" (О.Є. Антонова), "Професійна підготовка фахівців в умовах ступеневої освіти" (С.С. Вітвицька).

Актуалізовано (5) проблему теорії і практики креативної освіти як перспективний науковий напрям. Простежено розвиток креативності майбутніх учителів, що передбачає врахування сукупності педагогічних умов, необхідних для формування педагогічної креативності як чинника

розвитку професійних цінностей педагогічної професії. Підготовлено й упроваджено в навчальний процес інноваційні креативні технології.

Створено низку навчально-методичних підручників, посібників з історії педагогіки, педагогіки, дидактики, педагогіки вищої школи, методики викладання педагогіки, методології науково-педагогічного дослідження, актуальних проблем професійної освіти та ін. Розроблено хрестоматії, педагогічні практикуми, технології професійно-педагогічної освіти, робочі зошити з педагогічних дисциплін та ін.]

3. Роль науково-педагогічної школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів". Наукова школа функціонує в університеті понад 30 років. Однією з найважливіших закономірностей розвитку науки є строга наступність ідей, концепцій, методів дослідження, які складають зміст будь-якої науки. Науковці різних поколінь ніби передають із рук в руки нагромаджений ними «духовний капітал». На думку академіка С. У. Гончаренка, створення наукових шкіл – добра вітчизняна традиція, яка є наслідком особливостей культурно-історичного розвитку України, зокрема це стосується і наукових шкіл з педагогіки⁹. У сучасних умовах особливої актуальності набуває активізація творчих сил, розвиток дослідницького стилю мислення науковців, які своєю діяльністю вдосконалюють і примножують інтелектуальний і науковий потенціал України. У діяльності школи реалізовано методологічний, теоретичний, ціннісно-світоглядний та технологічний концепти, розроблено методологічні засади професійної підготовки вчителя. За цей період підготовлено чисельні науково-педагогічні кадри, зокрема у науковій школі досліджують актуальні проблеми педагогічної науки 13 професорів, докторів наук і понад 70 кандидатів наук. У межах школи діють експериментальні осередки – науково-дослідні та науково-методичні центри і лабораторії, які досліджують насущні наукові проблеми: обґрунтування і реалізація сучасних концептуальних підходів у сфері педагогічної освіти; педагогічна підготовка магістрів, підвищення якості та модернізація професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у контексті Болонських інновацій; розвиток педагогічної обдарованості дітей і студентської молоді; інноваційні технології навчання і виховання; теоретичні і методичні засади професійної компетентності та

⁹Лицар педагогічної науки: науково-популярне видання до 90-річчя від дня народження С.У. Гончаренка [колектив авторів] / За заг. ред. Л.Б. Лук'янової; упоряд. : О.В. Аніщенко, А.М. Самко. – К.: ТОВ «ДКС-Центр», 2018. 184 с.

педагогічної майстерності фахівця, питання акмеології освіти й освіти дорослих, розвитку освітньо-виховної системи Полісся та ін. Результати діяльності представлено у 58 одноосібних та колективних монографіях, 100 навчальних посібниках, 54 науково-методичних збірниках присвячених теоретико-методологічним та методичним проблемам професійної підготовки майбутніх учителів.

4. Підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Така підготовка започаткована завдяки вагомій підтримці Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України імені Івана Зязюна та Інституту проблем виховання НАПН України, де захищено дисертації з проблеми педагогічної освіти викладачами університету, серед них О.Є. Антонова, О.А. Дубасенюк, В.М. Єремєєва, В.А. Ковальчук, Л.В. Корінна, А.П. Вірковський, І. Літяга, Т.І. Шанскова, Н.В. Якса та ін. Це стало підґрунтям для виникнення і розвитку наукової школи та основою для створення системи підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, а саме: відкриття магістратури, аспірантури та докторантури, спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата педагогічних наук, яка діє у ЖДУ імені Івана Франка понад 15 років. У раді захищено біля 270 дисертацій, з них 72% дисертацій захищено педагогами-дослідниками закладів вищої та середньої освіти Житомирщині та інших регіонів України. За цей період значно зросла кількість науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації на різних рівнях: 1) на державному рівні – збагачення науково-педагогічного та методичного потенціалу різних регіонів України. Для прикладу, у 2018-2019 роках підготовлено 5 докторів наук для закладів вищої освіти таких міст як: Дрогобич, Житомир, Острог, Рівне, Хмельницький; 2) на регіональному рівні за цей період – для Житомирської області підготовлено 15 кандидатів наук для КЗ «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, для ЗВО області (Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова, Житомирський державний технологічний університет, Житомирський національний агроекологічний університет, КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради, Житомирський торговельно-економічний коледж Київського торговельно-економічного університету), для закладів загальної середньої освіти м. Житомира та

області; 3) на рівні університету – близько третини всіх захищених (73 дисертації) – викладачі ЖДУ імені Івана Франка, з них 8 докторських і 65 кандидатських дисертацій.

Представлені у спеціалізованій вченій раді дослідження охоплюють актуальну педагогічну проблематику, пов'язану з питаннями ступеневої освіти та формуванням професійної компетентності фахівців різних галузей, педагогів, що відповідає сучасним викликам до підготовки спеціалістів у контексті євроінтеграційних процесів, а також порівняльні дослідження, в яких простежуються тенденції професійно-педагогічної освіти в різних країнах, про що йдеться в новому Законі "Про вищу освіту".

Важливість науково-педагогічної підготовки викладацького складу пояснюється: по-перше, тим що в освітньому закладі всі викладачі повинні мати відповідну підготовку, працюючи зі студентською молоддю згідно вимог Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), по-друге, викладачі непедагогічних закладів вищої освіти на рівні магістратури повинні отримати диплом викладача ЗВО, урахувавши дидактичні вимоги педагогіки вищої школи; по-третє, зазначимо, що збільшення науково-педагогічного потенціалу університету позитивно впливає на підготовку вчительських кадрів області, по-четверте, значну частину державного замовлення університет отримує саме на вчительські професії. Саме для них і готуються доктори та кандидати педагогічних наук. Відомо, що лише висококваліфіковані педагогічні кадри спроможні якісно підготувати компетентних конкурентоспроможних на ринку праці спеціалістів. Визначений компетентнісний підхід сприяє продуктивній діяльності університету в цілому, усіх факультетів та інститутів, які переважно готують учителів для закладів середньої освіти.

5. Результати діяльності університету в контексті концепції безперервної освіти. В університеті відповідно до вимог Болонської декларації створено концепцію "Освіта впродовж життя", згідно якої університет постає як центр освітньої, наукової та культурно-просвітницької діяльності в Поліському регіоні. Концепція неперервної освіти дає можливість здійснювати підготовку фахівців у двох площинах: у сфері фундаментальних та педагогічних наук. На кафедрі педагогіки впродовж останніх років почали викладати спецкурс "Андрогогіка" та "Андрогогіка з основами акмеології" для майбутніх магістрів, розроблено

необхідне навчально-методичне забезпечення. Організована науково-методична лабораторія "Поліська школа андрагогіки", яка здійснює значну просвітницьку роботу. Викладачі університету (О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук) стали учасниками розробки програми освіти дорослих в Україні (2015 р.) та проекту "Професіоналізація освіти дорослих в Україні". Брала участь у семінарі "Компетентності спеціалістів по освіті дорослих" (2016 р.), який організовано Представництвом DVV International в Україні та Українською Асоціацією освіти дорослих, ISAR "Єднання". В університеті з 2012 року випускається електронний часопис "Андрагогічний вісник", в якому представлено теоретичні та методичні напрацювання у сфері освіти дорослих. Науковці університету – постійні учасники тижнів освіти дорослих в Україні, міжнародних форумів та конференцій у Польщі, Словаччині, Чехії з цієї проблематики. Так, у 2018 році викладачі кафедри педагогіки ЖДУ імені Івана Франка пройшли міжнародне наукове стажування у Прешівському університеті на кафедрі андрагогіки, ознайомилися з практикою підготовки фахівців у сфері освіти дорослих, зокрема вивчили інновації у вищій освіті: світові тенденції та регіональний досвід. На кафедрі педагогіки здійснюється докторське порівняльне дослідження О. А. Самоїленко "Тенденції розвитку освіти дорослих у Словаччині (друга половина ХХ століття – початок ХХІ століття)".

6. Міжнародна співпраця. Упродовж тривалого часу науковці педагогічних кафедр університету здійснюють міжнародні зв'язки.

1997–1999 рр. – участь у міжнародному проекті Tasis "Соціальний захист в Україні" на базі Остершунського університету (Швеція, Норвегія). Розроблено "Навчальний план перепідготовки соціальних працівників базового рівня" на модульній основі за сприяння Міністерства праці та соціальної політики України. План реалізовано у Житомирській області у процесі навчання соціальних працівників базового рівня в містах Житомир, Коростень, Бердичів; здійснено допомогу у розробці навчальної програми та у роботі Національного центру розвитку навчання соціальної роботи в Україні.

З початку ХХІ століття за сприянням викладачів університету активно розвиваються україно-польські зв'язки.

2005-2010 рр. – викладання низки педагогічних дисциплін, підготовка магістерських робіт у Вищій школі менеджерів у м. Лігниці

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

(Польща). В останні роки – викладання соціально-педагогічних дисциплін у м. Кракові, в Академії "Ігнатіанум". Проведено Міжнародний науковий семінар "Педагогіка вчора й сьогодні" та науково-практична конференція з міжнародною участю "Українсько-польські психолого-педагогічні дослідження в синхронії та діахронії" на основі міжвузівської угоди.

З 2012 р. по теперішній час при сприянні Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України розвивається співпраця із науковими установами та навчальними закладами Польщі (Варшава, Краків, Бидгощ, Ченстоховата ін.). Результати діяльності представлено у чисельних наукових збірниках, на міжнародних форумах, конференціях, методологічних семінарах, виставках тощо.

2011-2015 рр. – участь у міжнародному польсько-українському проекті "Науковий дебют 2011-2014 – Сталий розвиток" під егідою професора доктора хабілітованого Єжі Бузека, члена Європарламенту, доктора Honoris Causa Multiplex (м. Варшава, Польща). Результати співпраці відображено у міжнародних наукових збірниках молодих дослідників¹⁰.

З 2015 року здійснюється італійсько-український проект співробітництва з проблем інклюзії (м. Болонія, Італія). Реалізовано цикли майстер-класів, україно-італійську літню школу "Проектування інклюзії: цінності, інструменти, шляхи", організовано кінолекторій з проблеми соціальної інтеграції, освіти й розвитку дітей з особливими потребами для педагогів, батьків, громадськості м. Житомира й Житомирської області, проведено низку науково-практичних семінарів, створено Науково-методичний центр ресурсів і документації з інклюзивної освіти ЖДУ імені Івана Франка. Налагоджено співпрацю з Пармським університетом.

З 2002 року здійснюється співпраця з Оломоуцьким університетом (р. Чехія) шляхом стажування, проведення спільних міжнародних симпозіумів семінарів, підготовкою наукових збірників, монографії, викладання курсу "Волинські чехи: історія, культура, традиції".

З 2018 р. започаткована міжнародна співпраця з Прешівським університетом (р. Словаччина) у сфері андрагогічних досліджень.

¹⁰Sustainable development – scientific debut 2013 / scientific editors Stanisław Dawidziuk, Henryk A. Kretek, Anatolij Kuzmińskij. Racibor : Wyd-wo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciboru, 2014. 415 s.

Проведена спільна Міжнародна науково-практична конференція "Професійна підготовка спеціалістів в умовах неперервної освіти: андрагогічний підхід". У 2019 році відбулася міжнародна конференція "Теорія і практика освіти дорослих" (Прешів, Словаччина). Видруковано статті у міжнародних наукових часописах.

7. Науково-методичні зв'язки з навчальними закладами Житомирщини. Педагогічні кафедри університету здійснюють упровадження результатів наукових досліджень у практику. Значна робота щодо інтеграції досягнень науки і практики проводиться викладачами на базі навчально-науково-виробничого комплексу "Полісся", створеного у ЖДУ імені Івана Франка у 2003 році, який об'єднує 24 навчальні заклади Житомирщини. Результати творчої співпраці опубліковано у низці науково-методичних збірників, серед яких: "Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін" (2004); "Науково-методична співпраця в системі університет – середній та вищий навчальний заклад" (2004); "Інновації в освіті: інтеграція науки і практики" (2014), "Теоретичні і методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації нової української школи" (2017). Продовжує здійснюватися науковий супровід дослідно-експериментальної роботи з проблеми: "Реалізація розвитку інноваційного потенціалу вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі" на базі Новоград-Волинського колегіуму Житомирської області, яка затверджена наказом МОН України. Проводиться системна робота із навчальними закладами Житомирщини (Бердичів, Коростень, Коростишів, Малин, Новоград-Волинський, Радомишль та ін.), зокрема на базі Житомирського обласного ліцею-інтернату для обдарованих дітей у 2009 році створено обласний Центр професійного саморозвитку вчителя "Академія педагогічної майстерності" як науково-методичний підрозділ Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, постійно організуються міжнародні та всеукраїнські конференції, педагогічні читання, випускаються наукові збірники.

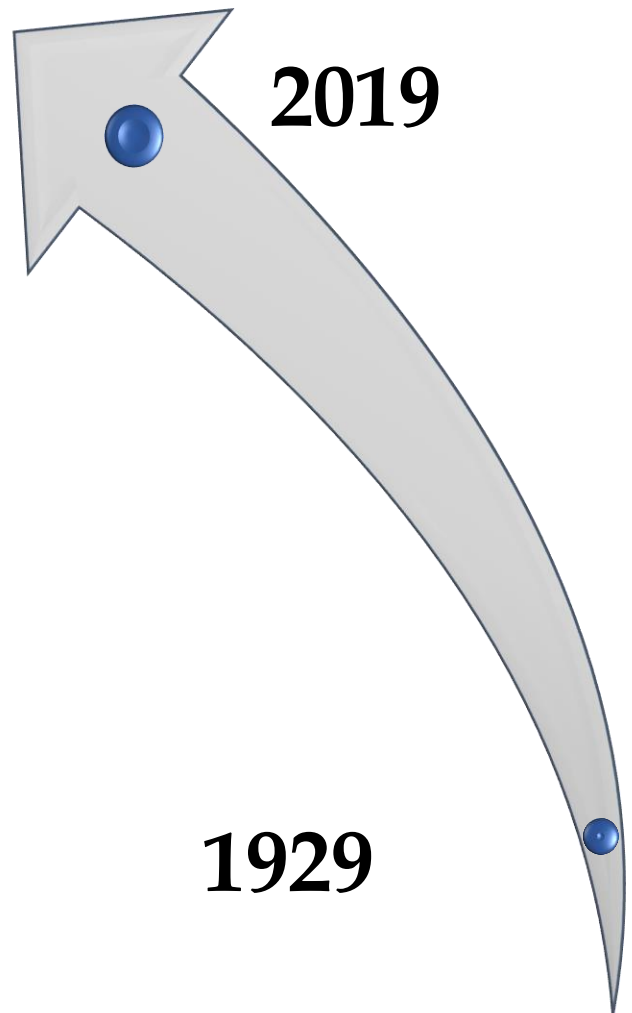
Таким чином, викладачами-дослідниками Житомирського державного університету імені Івана Франка здійснено значні напрацювання у сфері науково-педагогічної та професійно-педагогічної освіти. За період існування університету простежено певні тенденції: до

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

концептуалізації професійно-педагогічних знань, що відображено в концептуальних моделях професійної освіти; зростання уваги до педевтологічної проблематики; посилення наукової складової педагогічної освіти; до якісної професійної підготовки вчителя на засадах компетентнісного підходу; ціложиттєвого розвитку педагога на засадах андрагогічного підходу; підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів; до стандартизації професійної підготовки і професійної діяльності педагогів та оновлення змісту педагогічної освіти; розвитку і поглиблення міжнародної співпраці в контексті євроінтеграційних процесів та зв'язку з педагогічною практикою. Перспективи діяльності ЖДУ імені Івана Франка у напрямі педагогічної освіти передбачають: модернізацію навчальних планів та програм, посилення якості підготовки нової генерації педагогів відповідно до сучасних вимог, збагачення наукової складової педагогічної освіти в університеті, актуалізацію наукових пошуків на основі міжнародної співпраці.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Історичний нарис

Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Кафедру педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка було **створено** у 1929 році на базі циклової комісії соціально-економічних дисциплін Житомирського інституту народної освіти. З 1944 року вона називалась кафедрою педагогіки і психології, з 1983 року виокремилася як кафедра педагогіки, а у 2019 була перейменована на кафедру педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами. Її засновником і першим завідувачем був **Іван Іванович Афанасьєв**, викладач педагогіки та відповідальний працівник губнаросвіти, який народився у селі Власівка Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Він з повним правом може називатися ветераном нашого університету, оскільки розпочав свою педагогічну діяльність викладачем педагогіки ще у важкі роки громадянської війни (1920 р.) і брав активну участь у громадсько-політичному житті Житомирського педінституту до 1954 року. 1928 року, коли до Житомирського інституту народної освіти було приєднано Житомирський педагогічний технікум, саме І. І. Афанасьєв обійняв посаду першого декана молодшого факультету інституту, який готував вчителів початкової школи (створено на базі Житомирського педагогічного технікуму), і очолював його впродовж 1928-1933 рр. А в 1929-1930 н.р. одним із перших його було переведено на посаду професора, як одного із найдосвідченіших викладачів і науковців.

До II світової війни кафедра проводила значну роботу щодо ліквідації неписьменності серед населення, зокрема організувала шефство над 130-м Богунським і 131-м Таращанським полками, якими у 20-х роках командували герої громадянської війни Іван Дубовий та Ілля Гаркавий. Викладачі виступали з лекціями, студенти допомагали командуванню ліквідувати неписьменність серед червоноармійців. Доброю традицією стало спільне проведення першотравневих свят в інституті або безпосередньо у військових частинах. У свою чергу командування полків і червоноармійці допомагали інституту в роботі фізкультурних гуртків, керували військовою підготовкою, студенти

проходили табірні збори і стажування у Богунському і Таращанському полках.

У 30-ті роки на долю колективу Житомирського інституту випали складні випробування. Відбуваються переслідування, чистки і репресії серед викладачів та студентів. Особливо це стосувалося керівних кадрів, професорсько-викладацького складу. Не оминула ця доля і викладачів кафедри педагогіки і психології. До вищої міри покарання серед інших було засуджено й завідувача кафедри Л. М. Гінківського. **Леонтій Митрофанович Гінківський** (1888 – 1938 р.) народився у селі Бушник Подільської губернії (нині Вінницька область). Походив з родини священника. Отримав вищу педагогічну освіту, працював у Житомирському педагогічному інституті на посаді доцента, завідувача кафедри педагогіки і психології з 1925 по 1937 роки. У жовтні 1937 р. був звільнений з інституту за підозрою у політичній зраді, а також за соціальний стан (походив з попівської родини). 23 грудня 1937 року його було заарештовано за звинуваченням у зв'язках з "націоналістами", які своїм корінням уходили у часи співпраці з "Просвітою" у м. Бердичіві. За ці "злочини" Л. М. Гінківського рішенням трійки НКВС по Житомирській області 29 грудня 1937 року було засуджено до вищої міри покарання – розстрілу. Вирок було виконано 6 січня 1938 року у переддень Різдва.

У 1958 році справу Л. М. Гінківського було переглянуто, для чого допитано низку свідків, які на момент суду навчалися або працювали у Житомирському учительському інституті. Так С. Т. Радчук-Павленко (у 1937 р. студент філологічного факультету) показав, що як викладач Леонтій Митрофанович "досконало знав свій предмет, у своїх лекціях багато уваги приділяв питанням радянської педагогіки, наводив приклади з досвіду роботи кращих радянських педагогів, був увічливим, однак вимогливим викладачем".

Другий свідок, колега Л. М. Гінківського, викладач психології І. В. Перчук, засвідчив, що працював з Леонтием Митрофановичем на одній кафедрі з 1928 р. по 1937 р. Як завідувач кафедри і викладач він користувався авторитетом у студентів і викладачів, до своєї роботи й обов'язків ставився сумлінно й ніякої антирадянської агітації не проводив. Схожі свідчення дав і колишній студент 2 курсу вчительського інституту С. Л. Близнюк. Він відмітив, що Л.М. Гінківський доступно і цікаво викладав педагогіку, дуже добре знав свій предмет, був чесною,

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

порядною людиною. Президія Житомирського обласного суду, переглянувши справу Л.М. Гінківського, вислухавши покази свідків, 26 червня 1958 р. постановила: рішення трійки НКВС по Житомирській області від 29 грудня 1937 р. відмінити і справу припинити за відсутністю складу злочину, тобто Л.М. Гінківського реабілітовано посмертно¹¹¹².

Зазнав переслідувань і ще один викладач кафедри педагогіки і психології – **Микола Миколайович Карагяур** (1899 – ?), доцент, викладач педагогіки Житомирського учительського інституту з 1935 р., завідувач сектору заочного відділення. Народився він у 1899 р. у селі Дивлет-Агач Аккерманського повіту Бессарабської губернії в багатодітній (він був одинадцятою дитиною в сім'ї) селянській родині. За національністю болгарин. З 1915 р. до 1918 р. навчався у Вінницькій учительській семінарії, де отримав звання народного вчителя. 1918 – 1919 рр. провів у рідному селі, на той час окупованому Румунією. У 1919-1920 рр. – безробітний, оскільки не прийняв присяги на вірність румунській владі. У 1920 р. М.М. Карагяура призивають до румунської армії, але він відмовився від служби й опублікував у Кишинівській газеті "Призыв" статтю під псевдонімом Цветев, у якій різко засудив захоплення Бессарабії Румунією. Рятуючись від румунської поліції, у липні 1920 р. нелегально перейшов кордон і прибув до СРСР. Спочатку вчителював у місті Одеса, затим закінчив аспірантуру і з вересня 1935 р. викладав педагогіку в Житомирському учительському інституті. 18 грудня 1937 р. був заарештований за "активну контрреволюційну" роботу серед студентів, за розповсюдження контрреволюційної літератури. 28 січня 1938 р. особливою нарадою при НКВС СРСР засуджений до 10 років виправно-трудових таборів. Безневинно засуджений М.М. Карагяур повністю відбув строк покарання. У 1959 р. він проживав у Черкасах. Як склалася його подальша доля – невідомо¹³¹⁴.

На початку 30-х років кафедру педагогіки і психології очолив професор **Сергій Михайлович Смолінський**. Народився С.М. Смолінський у 1884 р. І якщо з роком народження все зрозуміло, то щодо місця народження виникають запитання. За однією версією він

¹¹ Лутай М. Ректори, викладачі, студенти Житомирського педагогічного інституту – жертви сталінського тоталітарного режиму : http://eprints.zu.edu.ua/4878/1/Lytai_2.pdf с. 3-4.

¹² Використано матеріали: ДАЖО. – Ф. Р-5013, оп. 2, спр. 7028.

¹³ Лутай М. Ректори, викладачі, студенти Житомирського педагогічного інституту – жертви сталінського тоталітарного режиму // Волинські історичні записки. Вип. 2., 2009: http://eprints.zu.edu.ua/4878/1/Lytai_2.pdf с. 5-6.

¹⁴ Використано матеріали: ДАЖО. – Ф. Р-5013, оп. 2, спр. 4895, арк. 1-15, 39-40

народився у селі Ямпіль на Уманщині, за іншою у селі Звенигородка (а можливо Вороновиця) теперішньої Черкаської області. Батько Михайло Леонтійович був малоземельним селянином.

Закінчивши сільську парафіяльну школу, Сергій за підтримки батька у 1900 р. закінчив Кирилівську церковну вчительську семінарію, потім учителював у сільській школі. Два роки займався самоосвітою, що дозволило йому скласти іспити й отримати звання народного вчителя, а ще через рік склав іспити на право викладати у двокласній школі. Одночасно з цим прослухав курси садівництва, городництва, бджільництва при Уманській школі садівництва (нині - сільськогосподарський інститут).

Весь вільний час займався самоосвітою, відвідував різні курси. У 1904 р. був слухачем на диригентських курсах, через рік прослухав курси з фізики, хімії, космографії для вчителів учительських парафіяльних шкіл, а також склав іспити на повітового учителя і отримав право викладати російську мову. Спочатку Сергій Михайлович працював учителем у парафіяльній, згодом у повітовій школі, склавши іспити згідно

Положення 1872 р., отримав право працювати учителем у міських школах, гімназіях, семінаріях.

У 1904 році одружився зі своєю колишньою ученицею Устимією Ладович, яка народила доньку Геню (Євгенія Сергіївна Смолинська, вчителька, дружина українського історика, етнографа і фольклориста Тодора Гавриленка, учня Михайла Грушевського), а в 1907 році померла від дифтериту. У період від 1907 до 1913 року одружився з Домнікією Яківною, яка народила дочок Марію і Діну.

Шість років (з 1910 по 1916 рр.) він безнадійно добивався дозволу на вступ до Київського університету вільним слухачем. Після революції 1917 р. закінчив підвищений педагогічний семінар при Київському інституті народної освіти (ІНО) по секції педагогіки у професорів

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

К. Лебединцева та Я. Чепіги, а також по секції педології у К.С. Макульського. З дозволу Колегії НКО (1924 р.) склав іспити при ІНО і отримав диплом за факультет соціального виховання. У період з 1917 по 1919 р. Сергій Михайлович працював викладачем у початковій школі та народній гімназії. З 1920 по 1924 рр. - він викладач і завідувач вищих педагогічних курсів спочатку у Звенигородці, пізніше у Корсуні. З 1924 по 1925 р. був інспектором соціального виховання у Києві. У цьому ж році (1925 р.) Сергій Михайлович був переведений на посаду штатного професора 2-ї групи і призначений деканом Херсонського інституту народної освіти. У 1926 р. був переведений на посаду штатного професора Бердянського педагогічного технікуму. У жовтні 1928 р. Сергій Михайлович був призначений штатним професором Дніпропетровського ШО.

Невдовзі він знову був переведений до нового місця роботи у Житомирському ІНО. Тут він завідував кафедрою педагогіки, отримав звання професора. Тимчасово виконував обов'язки завідувача навчальною частиною.

У 1939 році після приєднання Західної України було відкомандировано на посаду заступника директора до Львівського педагогічного інституту. У повоєнний час професор С.М. Смолінський працював ректором цього навчального закладу. Багато часу проводив зі студентами, які його любили й поважали. На території педінституту посадив сад. Приблизно з 1948 року Сергій Михайлович завідував кафедрою педагогіки у Львівському державному університеті імені Івана Франка. Його ідеї щодо підготовки майбутнього вчителя актуальні і сьогодні. Так, професор С.М. Смолінський у виступах перед викладачами та студентами говорив: "Спостережені нами приклади роботи окремих учителів свідчать про те, що у педагога-майстра порушень дисципліни на уроці, як правило, не спостерігається, значить прищеплюються навички до серйозної роботи, учні дисциплінуються. Самі незначні назовні, невдалі моменти в роботі вчителя ведуть до порушення учнями дисципліни. І, навпаки, окремі вдалі зауваження вчителя, або обдумані вдалі методичні прийоми викликають робочий настрій, дисциплінують учня. Належна методична

і практична підготовка майбутнього вчителя та уважне ставлення до педагогічних дрібниць, вдалі методичні прийоми і зауваження виховного характеру в системі добре продуманого і організованого уроку сприяють зміцненню дисципліни в класі і виробленню навичок до дружньої колективної роботи¹⁵.

Науковий доробок професора С.М. Смолінського досить вагомий. До революції він співпрацював у російських педагогічних журналах "Народний учитель", "Школа и жизнь", "Вестник школы". До війни двома накладками вийшли його підручники "Теория словесности" та "Теория пения", а також чотири книжки та два підручники на тему трудового виховання. Окрім цього у педагогічних журналах було опубліковано понад 200 статей, присвячених вихованню учнівської та студентської молоді.

Кафедру ж педагогіки Житомирського педінституту в останні передвоєнні роки очолював **О.О. Масіч**. У другій половині 30-х років і в передвоєнні роки майже весь адміністративно-викладацький колектив інституту складався з молоді, здебільшого із випускників. Так на кафедрі педагогіки і психології почали працювати випускники інституту Н.І. Михайлова. Є.А. Соколовський, О.О. Масіч та інші, які значно активізували навчальну та наукову роботу. По це яскраво свідчать матеріали звітної наукової конференції 1940 року, де схвальну оцінку одержала доповідь Н.І. Михайлової "Індивідуальний підхід у вихованні свідомої дисципліни".

Війна перервала злагоджений ритм творчого життя. Сотні вихованців та викладачів інституту у перші ж дні війни поповнили ряди Червоної Армії і Флоту, записувались у народне ополчення, з їх складу комплектувалися санітарні загони, винищувальні батальйони. 5 липня 1941 року почався масовий ворожий обстріл Житомира. Багато студентів разом із мешканцями міста, рятуючись від небезпеки фашистського поневолення, пішки пробіралися на схід і пізніше вступали до діючої армії. Одним із останніх залишав Житомир викладач кафедри педагогіки і психології С.Л. Близнюк.

¹⁵Лаврінченко О.А. Педагогічна майстерність у педвузах України 40–50-х років ХХ століття: історія, досвід, уроки // Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2010. № 6. Стратегія, зміст та нові технології підготовки спеціалістів з вищою технічною освітою. – С. 120-124.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Місто було звільнено від німецько-фашистських загарбників у ніч на 1 січня 1944 року. Серед його визволителів був і старший викладач кафедри педагогіки і психології І.Т. Ярош.

Новий, перший після звільнення від окупантів, навчальний рік інститут розпочав у складі 9 кафедр, які об'єднували 31 викладача. На всі кафедри з числа викладачів, що працювали тут до II світової війни, змогло повернутися лише 15 осіб. З них вчене звання доцента мали лише двоє, зокрема й І.І. Афанасьєв. У складі кафедр тоді не було жодного кандидата наук¹⁶. Багато хто повернувся до рідного навчального закладу з фронткових частин, партизанських загонів, з евакуації. Серед них була і **Ніна Іванівна Михайлова**, яка у 1947 році очолила кафедру педагогіки і психології.

Ніна Іванівна Михайлова народилася 15 лютого 1908 року у м. Житомир у родині залізничника. Її батько, Михайлов Іван Васильович, працював ревізором руху на станції Житомир, вийшов на пенсію у 1930 р. за інвалідністю, помер у 1935 р. Ніна Іванівна закінчила семирічну школу, потім медичну професійну школу і з 1924 по 1929 р. працювала за спеціальністю. У 1929 році вступила до Житомирського інституту соціального виховання, який закінчила у 1932 р. З 1932 р. по 1938 р. працювала вчителем природознавства у Житомирській партійній школі II ступеня, у землевпоряджувальному технікумі та у середній школі № 17. Одночасно навчалася на четвертому курсі Житомирського педагогічного інституту, який закінчила у 1938 р. У березні 1938 року розпочала професійну діяльність асистентом на кафедрі педагогіки та психології.

Під час військових дій 1941-1945 рр. разом із родиною евакуювалася до Ставропольського краю, працювала у школі м. Невинномиськ. До Житомира повернулася після його визволення у 1944 р. Активно займалася науковою діяльністю, заочно навчалася в аспірантурі

¹⁶ Радчук-Павленко С.Т. Наукове життя Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка (1945-1957 рр.) // Наукові записки Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка. – Т. VI. – Серія суспільних наук. – 1957. – С. 223-231.

Українському науково-дослідному інституті педагогіки (УНДІП), у 1944 р. склала всі кандидатські іспити.

Дисертацію захистила у Московському педагогічному інституті 17 січня 1955 р. на тему "Навчально-виховна робота вчителя двохкомплектної школи". Ця робота стала наслідком вивчення і узагальнення досвіду півстолітньої педагогічної роботи заслуженої вчительки школи УРСР Є.М. Свидерської, що працювала у Слободоселецькій школі Житомирського району¹⁷.

Читала лекційний курс з "Історії педагогіки". Упродовж багатьох років керувала педагогічною практикою студентів, систематично виступала з лекціями у батьківських університетах, перед учнями та вчителя на педагогічну тематику.

Активно займалася профспілковою роботою, була головою місцевому, членом Президії обласного комітету Союзу працівників вищої та середньої школи, багато років працювала науковим кореспондентом Українського науково-дослідного інституту педагогіки.

Особливістю науково-педагогічної діяльності кандидата педагогічних наук Н.І. Михайлової були пошуки нового у житті радянської школи. Так, сумісно з директором Житомирської СШ № 36 С.І. Дучинським Н.І. Михайлова написала брошуру "З досвіду роботи класів з виробничим навчанням", яку у 1957 році видав Житомирський інститут удосконалення кваліфікації учителів. Державне навчально-педагогічне видавництво "Радянська школа" у 1949 та 1951 рр. також видало дві брошури Н.І. Михайлової, присвячені узагальненню досвіду роботи вчителів сільської школи¹⁸.

Ніна Іванівна виконувала обов'язки завідувача кафедри педагогіки і психології, замінюючи на цій посаді І.І. Афанасьєва, а у 1947 році очолила кафедру. Нагороджена нагрудним знаком "Відмінник народної освіти" (1959 р.).

¹⁷ Радчук-Павленко С.Т. Наукове життя Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка (1945-1957 рр.) // Наукові записки Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка. – Т. VI. – Серія суспільних наук. – 1957. – С. 226.

¹⁸ Там само

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Як і в попередні роки кафедра педагогіки і психології залишалася центром фахового гартування майбутніх педагогів. 50-60-ті роки знаменувалися посиленням її ролі у діяльності Житомирського педагогічного інституту, яка озброювала студентство теорією і навичками педагогічної майстерності, прищеплювала любов до обраної професії, узагальнювала багатючий досвід майстрів педагогічної справи. З 1950 по 1957 рік на кафедрі було захищено 3 кандидатські дисертації. Так доцент Д.А. Вознюк, який певний час очолював кафедру, а пізніше працював у Київському педінституті, досліджуючи спадщину видатного радянського педагога-письменника А.С. Макаренка, захистив дисертацію "Шляхами Макаренка". У першому томі "Наукових записок Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка" (1950 р.) кандидат педагогічних наук Д.А. Вознюк надрукував матеріали "А.С. Макаренко про виховання нової людини соціалістичної Батьківщини"¹⁹.

Вагомий внесок у розвиток кафедри педагогіки і психології зробив **Іван Тимофійович Ярош**, який працював у Житомирському педагогічному інституті з 1947 року.

Народився Іван Тимофійович у жовтні 1916 року в селі Ходоркові Попільнянського району Житомирської області у сім'ї селянина-бідняка. У родині було вісім дітей (п'ятеро хлопців і троє дівчат). Троє старших братів Івана померли від різних хвороб у період з 1929 по 1934 рр. Після того як батько помер у 1926 р. мати у 1930 р. вступила до колгоспу, щоб якось прогодувати велику сім'ю. У 1926 р. Іван вступив до Ходорківської семирічної школи, яку закінчив у 1933 р. Рік працював у колгоспі, а у 1934 році вступив до Коростишівського педагогічного технікуму. Після його закінчення працював класоводом у рідній школі, одночасно викладаючи географію, ботаніку, зоологію і хімію. Педагогічна діяльність подобалась юнакові і тому у 1938 р. він вступає до Житомирського педагогічного інституту на історичний

¹⁹ Радчук-Павленко С.Т. Наукове життя Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка (1945-1957 рр.) // Наукові записки Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка. – Т. VI. – Серія суспільних наук. – 1957. – с. 225.

факультет. Щоправда закінчити його не встиг, завадила війна. На момент початку бойових дій Іван закінчив три курси. Був призваний в ряди Червоної армії, направлений до м. Чугуєв у навчальний батальйон при запасному бронетанковому полку та призначений політруком роти, яка складалася із студентів різних вищих навчальних закладів України. Згідно наказу Уряду студентам старших курсів було дозволено завершити навчання, тому Іван разом з іншими хлопцями спочатку виїхав до Ворошиловграду (нині Луганськ), а надалі до м. Ленінабад (Таджицької РСР). Після дострокового випуску Іван Тимофійович знову був призваний до армії і направлений на навчання до Орловського піхотного училища. У 1942 р. після закінчення училища із званням лейтенанта прибув для проходження служби на Сталінградський фронт. Разом із своїм взводом 62 окремої роти охорони відділу контррозвідки "Смерш-63" пройшов до перемоги. Ще три роки служив за кордоном (Польща, Німеччина). Нагороджений двома орденами "Червоної зірки", медалями "За отвагу", "За оборону Сталінграда", "За взяття Берліна". У лютому 1947 р., після демобілізації з військової служби, відновився на навчання на четвертому курсі історичного факультету Житомирського державного педагогічного інституту, який закінчив в у червні того ж року.

Після закінчення інституту І.Т. Ярош працював з липня 1947 року по вересень 1948 року перебував на партійній роботі (консультант Житомирського міського парткабінету, завідувач учбовою частиною Житомирської школи № 8, з інструктор відділу пропаганди і агітації Житомирського обкому КП України).

Свою діяльність на кафедрі педагогіки і психології Житомирського педагогічного інституту розпочав з вересня 1952 року.

І.Т. Ярош викладав "Вступ до педагогіки", "Педагогіку школи", спецсеминар з "Педагогіки". Лекції і семінарські заняття проводив на достатньому ідейно-теоретичному рівні, систематично працював над підвищенням педагогічної кваліфікації, удосконалював рівень лекційних курсів, організацію проведення семінарських і лабораторних занять із студентами. У березні 1959 року склав кандидатські екзамени з філософії та німецької мови.

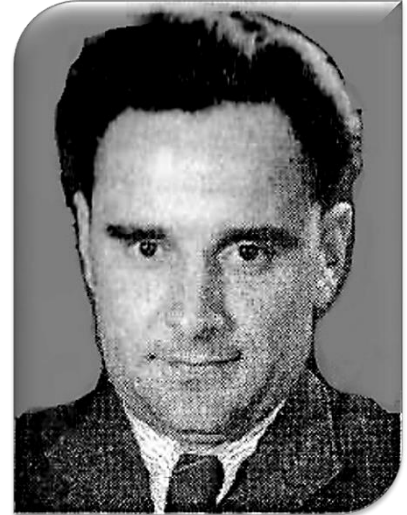
Провідною темою досліджень Івана Тимофійовича було *"Патріотичне виховання старшокласників в позаурочний час"*.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

У період 50-60-х років понад 15 років кафедру педагогіки і психології очолював кандидат педагогічних наук, доцент **Сергій Лукич Близнюк** (1918 – 1984 рр.).

Кандидат педагогічних наук, доцент **Сергій Лукич Близнюк** народився 19 жовтня 1918 року у селі Борисівка Ярунського району Житомирської області. Батьки Сергія до 1917 року були батраками: батько з дитячих років служив у куркуля, а мати – ходила на роботу до поміщицької економії.

У 1938 р. закінчив Житомирський учительський інститут і отримав спеціальність вчителя природознавства і географії. З 1938 р. до початку Великої Вітчизняної війни працював у Житомирському вчительському інституті завідувачем кабінету географії та геології.

З 1941 по 1947 рік служив у лавах Радянської армії. Під час Великої Вітчизняної війни брав участь у боях на Південно-Західному Донському, Центральному, першому та другому Білоруських фронтах. Він звільняв від фашистських загарбників Білорусію, Польщу, Німеччину. Був сім разів поранений і двічі контужений; нагороджений за участь у боях орденами Червоного Прапора, Вітчизняної війни.

Після демобілізації продовжував навчання у Київському педагогічному інституті ім. М. Горького, який закінчив у 1949 році. В цьому ж році Сергій Лукич вступив до аспірантури при Українському науково-дослідному інституті педагогіки. У червні 1954 року захистив кандидатську дисертацію на тему "Поєднання теорії з практикою в освітній підготовці учнів".

З 1953 року працював старшим викладачем, доцентом, а надалі й завідувачем кафедри педагогіки і психології у Житомирському державному педагогічному інституті. Викладав курси педагогіки, вів семінарські заняття, керував педагогічною практикою, проводив науково-дослідну роботу в галузі педагогіки та методики трудового виховання. З 1975 по 1980 роки Сергій Лукич Близнюк читав п'ять лекційних курсів: "Педагогіка школи", "Вступ до педагогіки", "Вступ до спеціальності", "Основи трудового виховання і профорієнтації",

"Економіка народної освіти". Крім лекційних курсів керував педагогічною практикою студентів передвипускних і випускних курсів.

Сергій Лукич був головою первинної організації Товариства по охороні пам'ятників історії і культури нашого інституту. Саме в цей період на зібрані в інституті гроші було споруджено пам'ятник викладачам і студентам, які полягли в роки Великої Вітчизняної війни за нашу Батьківщину. При вході в головний навчальний корпус встановлено меморіальну дошку В.Г. Короленку. Робота первинної організації цього товариства була відзначена республіканською грамотою першого ступеня.

Активно займався самоосвітою, прагнув знайомитись з новинками педагогічної літератури, висвітлених на сторінках монографічних досліджень, журнальних статей, збірників наукових праць тощо. Вивчав найважливіші твори художньої літератури, особливо тих авторів, які вивчалися студентами філологічного факультету, з таким розрахунком, щоб у процесі навчальної роботи із студентами оптимально забезпечити ефективно вивчення педагогіки в поєднанні зі спеціальними предметами. Турбуючись про зв'язок педагогіки з іншими науками в процесі формування майбутнього вчителя, на конкретних прикладах показував студентам, як художня література виступає могутнім джерелом педагогічних знань, звертав їх увагу на те, що такі твори художньої літератури як "Детство", "Отрочество", "Юность" Л.М. Толстого, "Очерки бурси" М. Помяловського, "История моего современника" В.Г. Короленка, "От двух до пяти" К.І. Чуковського, "Молодая гвардия" О. Фадєєва, "Криницы" І. Шамякіна, "Повесть о юности" Г. Мединського, "Семнадцатилетние" Г. Матвєєва, "Малиновий дзвін" Ю. Збанацького та багато інших творів значною мірою допомагають майбутнім учителям глибше зрозуміти такі складні явища, якими є виховання і навчання, навчають їх певною мірою мистецтву спілкування з дітьми.

Для підвищення теоретичного рівня лекцій Сергій Лукич намагався насичувати їх зміст найціннішими матеріалами, що друкувались на сторінках педагогічної преси, фактами з оточуючого життя, художньої і мемуарної літератури. Постійно турбувався про те, щоб студенти не пропускали лекцій, уважно слухали й розумно записували їх зміст, опрацьовували найголовніші матеріали з хрестоматії, читали найнеобхідніше з педагогічної спадщини А.С. Макаренка,

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

В.О. Сухомлинського. Завжди звертав увагу студентів на цікаві статті в періодичній пресі, зокрема у газетах "Известия", "Комсомольская правда", "Литературная газета" та інших джерелах, де піднімалися питання про навчання і виховання підростаючих поколінь.

Особливу увагу приділяв контролю за самостійною роботою студентів. Для цього на кожен академічну групу заводив *спеціальний журнал*, в якому декілька сторінок відводилось кожному студенту, на яких фіксувалось все, що пов'язане з вивченням ним основної і додаткової літератури з "Педагогіки", оцінки його відповідей на колоквіумах, письмових описуваннях і семінарських заняттях, помітки про пропущенні лекції без поважних причин тощо.

До оцінки знань студентів ставився вимогливо, хоча ніколи не допускав нетактовності й неповаги до них. Через це на сесійних екзаменах більшість студентів отримувала відмінні й добрі оцінки.

На сторінках обласної, республіканської та загальносоюзної періодичної преси надрукував низку статей та повідомлень з питань історії розвитку та сучасного для того часу досвіду радянської школи²⁰.

Залишив по собі низку друкованих праць у провідних педагогічних журналах, методичні розробки, зокрема, "Роль оцінки у вдосконаленні знань, умінь і навичок учнів". Доцент С.Л. Близнюк брав активну участь у громадському житті міста Житомира та Житомирської області, був головою педагогічної секції товариства "Знання", постійно працював куратором студентських груп, був активним пропаганду педагогічних знань серед населення, вів значну виховну роботу серед студентів. Багато років (до 1979-1980 навчального року) керував методологічним семінаром викладачів кафедри педагогіки і психології, фізичного виховання і кафедри педагогіки початкових класів. Обирався членом МК інституту, працював головою комісії з розгляду конфліктів. У зв'язку з 20-річчям перемоги Радянського Союзу над фашистською Німеччиною у Великій

²⁰ Радчук-Павленко С.Т. Наукове життя Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка (1945-1957 рр.) // Наукові записки Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка. – Т. VI. – Серія суспільних наук. – 1957. – С. 226.

Вітчизняній війні та за сумлінну роботу по підготовці висококваліфікованих педагогічних кадрів С.Л. Близнюка було нагороджено нагрудним знаком *"Відмінник народної освіти"*.

Колектив кафедри, очолюваної С.Л. Близнюком, складався з фахівців, які мали багаторічний досвід роботи в школі і вищих навчальних закладах – кандидати педагогічних наук, доценти Н.І. Михайлова, В.Х. Харкевич, А.В. Іванченко, старші викладачі К.І. Шендер, І.Т. Ярош, В.І. Зарудяна. Кафедра залучала до читання окремих тем курсу досвідчених педагогів, майстрів шкільної справи, підтримувала тісні зв'язки зі школами області, була пристрасним пропагандистом педагогічної справи. Багато сил докладали викладачі проведенню педагогічної практики в школах, піонерських таборах тощо. Почастішали виїзні засідання кафедри у школах області, які стали системою.

Одночасно кафедрою здійснювалася і досить значна наукова робота. Так, низку публікацій С.Л. Близнюка, Н.І. Михайлової, К.І. Шендер, В.Х. Харкевича було надруковано у всесоюзних та республіканських виданнях. Виразною особливістю кафедри педагогіки і психології того часу було те, що всі її науковці систематично виступали на сторінках журналів "Советская педагогика", "Политехническое образование", "Радянська школа", на сторінках "Правды Украины", "Литературной газеты", "Учительской газеты" зі статтями, присвяченими обговоренню актуальних проблем підготовки вчителя.

На період 40-70-х років припадає професійна діяльність у складі кафедри педагогіки і психології **Бондарець (Зарудяної) Вікторії Іллівни**. Народилася Вікторія Іллівна у 1921 році в м. Борисполі Київської області у сім'ї службовця. Батько, 1881 року народження, був вихідцем з бідної селянської родини. Все життя пропрацював бухгалтером в різних установах, зокрема в Борисполі в "Ткацькій Артіль".

З 1929 р. по 1939 р. Вікторія Іллівна навчалася у Бориспільській середній школі, після закінчення якої успішно склала іспити і вступила на педагогічний факультет до Київського Державного Педагогічного Інституту. Встигла закінчити 2 курси, коли навчання було перерване II світовою війною. У зв'язку з тяжким хронічним захворюванням матері

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

евакуюватись Вікторія не мала змоги, тому під час окупації жила із молодшою сестрою біля своїх батьків у Борисполі.

Вісім місяців ніде не працювала і лише під загрозою відправки до Германії змушена була влаштууватись на роботу. Працювала з травня 1942 року по травень 1943 року прибиральницею, а потім ще 4 місяці – рахівником в "Ремонтній конторі", що розміщувалась в Борисполі на території довоєнного Воєнстрою. Під час окупації власний будинок, в якому жила родина Бондарців, був конфіскований німцями, а під час їх відступу спалений.

Після звільнення Червоною Армією Києва Вікторія відновила навчання в Київському Державному Педагогічному Інституті імені О.М. Горького на педагогічному факультеті, який закінчила у 1945 році з *відзнакою*. Їй було присвоєно кваліфікацію "Вчителя педагогіки та психології в педшколах". Згідно розподілу та призначення Міністерства Народної Освіти рік працювала викладачем "Історії педагогіки" в Кіровоградському Педагогічному Інституті.

У вересні 1946 року здала іспити та 15-го жовтня 1946 року була зарахована до аспірантури при Київському Державному Педагогічному Інституті імені О.М. Горького на кафедрі педагогіки, де навчалася три роки. 15 жовтня 1949 року закінчила навчання в аспірантурі з переважно відмінними оцінками.

Після закінчення аспірантури в жовтні 1949 року Вікторія Іллівна була направлена до Житомирського учительського інституту іноземних мов викладачем психології. За оцінками керівництва, вона сумлінно ставилася до роботи, глибоко володіла знаннями з вузівського курсу психології, удосконалювала його відповідно до вчення І.П. Павлова про вищу нервову діяльність. Активно працювала над написанням кандидатської дисертації, підготувавши два розділи роботи. Брала участь у громадському житті інституту, працювала агітатором академічної групи, вела активну роботу щодо популяризації наукових знань, організувала і проводила вечори запитань-відповідей в гуртожитках, складала перспективні плани виховної роботи для студентів.

Після злиття двох педагогічних навчальних закладів м. Житомира у жовтні 1955 року Вікторія Іллівна була призначена старшим викладачем кафедри педагогіки і психології Житомирського педагогічного інституту. За час роботи в інституті вона проявила себе кваліфікованим викладачем, читала лекції з "Історії педагогіки", проводила практичні заняття з "Історії педагогіки" та "Педагогіки" на належному рівні. Глибоко вивчала досвід діяльності А.С. Макаренка, результатом чого стала низка публікацій у періодичних виданнях України та СРСР: "Застосування педагогічних принципів А. Макаренка у вихованні свідомої дисципліни" ("Радянська школа", № 3, 1959), "Як радив А. Макаренко" ("Радянська Житомирщина", 12.03.1958), "З досвіду застосування вчення А.С. Макаренка про колектив у практиці школи" ("Наукові записки" ЖДПІ, т. VII), "Учитель должен быть воспитателем" (Учительская газета, 31.01.1957), "Жизнь подсказывает" (Литературная газета, 08.01.1957), "Готовить учителя как требует жизнь" (Правда України, 10.07.1956) та інші.

Знаковим для подальшого становлення Вікторії Іллівни як педагога і викладача став період з 1 вересня по 30 грудня 1972 року, коли її було направлено на курси підвищення кваліфікації до Інституту підвищення кваліфікації викладачів педагогічних дисциплін університетів і педагогічних вищих навчальних закладів при Академії педагогічних наук СРСР (м. Москва). За цей час вона прослухала повний курс за навчально-тематичним планом відділу психології. Темою самостійної роботи Вікторія Іллівна обрала проблему *розумової втоми школярів*. Науковим консультантом її стажування був кандидат психологічних наук А.М. Матюшкін, у майбутньому відомий радянський і російський психолог, дослідник проблем інтелектуального розвитку особистості. Під час перебування на курсах В.І. Зарудяна займалась дослідженням і оформленням матеріалів з обраної теми, результатом пошукової роботи став реферат "*Розумова втома школярів*". Крім того, Вікторія Іллівна брала активну участь у роботі семінарів "Проблеми загальної психології" і "Методика викладання психології у вузі", де презентувала реферат "Запитання методики викладання практичних занять з психології" (тема "Пам'ять").

Після проходження курсів підвищення кваліфікації Вікторія Зарудяна повернулася до роботи у Житомирському педагогічному

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

інституті, де їй було доручено розробити навчальні курси з "Вікової фізіології" та "Шкільної гігієни" на філологічному, фізико-математичному та факультеті іноземних мов. Оскільки предмет "Вікова фізіологія" було введено до навчального плану вперше у 1970-1971 навчальному році, Вікторія Іллівна розробляла новий для педагогічних інститутів курс. Це вимагало великого напруження і серйозної, кропіткої праці. Програма з цих предметів була надзвичайно насичена, однак підручників ще не було підготовлено. Лекції розробляла, вивчаючи велику кількість додаткових джерел. Зважаючи на завдання курсу, основна увага в лекціях зверталася на фізіологію нервової системи, вищої нервової діяльності, фізіологію аналізаторів, розвиток серцево-судинної і дихальної систем, обмін речовин і харчування дитини, фізіологію опорно-рухового апарату і ендокринної системи тощо. Читання "Вікової фізіології" і "Шкільної гігієни" відбувалось комплексно, як єдиний курс. Значну роль в активізації роботи студентів відіграв поточний облік знань, що постійно забезпечував "зворотній зв'язок" і давав можливість керувати процесом засвоєння знань, вносити корективи у викладання.

Однак, не зважаючи на всі труднощі, Вікторія Іллівна досягла того, що студенти ставились до "Вікової фізіології" і "Шкільної гігієни" як до серйозного предмету і систематично над ним працювали. Більше того, силами студентів було виготовлено низку наочних посібників з цих предметів, що широко використовувалися на практичних заняттях, як технічні засоби.

Вікторія Іллівна Зарудяна брала активну участь в громадсько-політичній роботі інституту, зокрема, читала лекції на психолого-педагогічні теми для студентів, вчителів та громадськості м. Житомира, м. Коростеня, м. Бердичіва. Окреме місце у її житті посідала участь у "Зірковому поході" із студентами 1-го курсу математичного відділу, виступи перед населенням с. Кам'янки з приводу святкування Дня Перемоги над німецько-фашистськими загарбниками.

На початку 70-тих років кафедру зміцнено працівниками з науковими ступенями і вченими званнями. Так, викладацький склад поповнили доценти Л.І. Кобзар, В.Л. Сенчило, в.о. доцента П.А. Ярмоленко. Завідувачем кафедри обрано доцента **Івана Федоровича Роздобудька (1923 - 1993 рр.)**.

І.Ф. Роздобудько народився 17 січня 1923 року у селі Мазинки Переяслав-Хмельницького району Київської області у сім'ї селянина. З 1931 року навчався у Мазинській неповній середній школі. Після закінчення 7 класу вступив до Переяслав-Хмельницького педагогічного училища, закінчити яке не дозволила друга світова війна. Під час тимчасової окупації І.Ф. Роздобудько перебував на окупованій території. Відразу після визволення України у 1943 році вступив до лав Радянської Армії і у складі спочатку 2-го, а потім 3-го українських фронтів пройшов солдатський шлях до Будапешта. Нагороджений

орденом "Отечественной войны", медалями "За взятие Будапешта", "За победу над Германией в Великой Отечественной войне". Після демобілізації Іван Федорович повернувся до навчання і у 1948 році закінчив педагогічне училище. Деякий час перебував на комсомольській роботі, а у 1949 році вступив на педагогічний факультет Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького, який у 1953 році закінчив з відзнакою.

Педагогічну діяльність І.Ф. Роздобудько розпочав у Кам'янець-Подільському педагогічному інституті, спочатку на посаді асистента кафедри педагогіки і психології, а згодом і завідувача цієї кафедри. У 1963 році він вступив до річної аспірантури при АПН СРСР і у 1964 році успішно захистив кандидатську дисертацію на тему: "Політехнічний принцип трудового навчання у шкільних майстернях". Працюючи на посаді доцента кафедри педагогіки і психології Кам'янець-Подільського педагогічного інституту, Іван Федорович викладав курси "Педагогіка" й "Історія педагогіки", активно займався суспільно-політичною та науковою роботою.

Все це допомогло йому здобути перемогу у конкурсі на заміщення посади завідувача кафедри педагогіки і психології Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я. Франка. З 1970 року і до кінця свого життя І.Ф. Роздобудько працював у нашому вищому навчальному закладі (завідувач кафедри педагогіки і психології, декан філологічного факультету, останні роки – доцент кафедри педагогіки). Іван Федорович брав активну участь у громадсько-педагогічній роботі. Часто спілкувався з вчителями, батьками учнів, читав лекції в учительських, студентських і

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

робочих колективах, на курсах перепідготовки вчителів з питань удосконалення форм і методів навчальної та виховної роботи серед молоді.

До останніх днів свого життя Іван Федорович залишався енергійним, доброзичливим наставником молоді, сповненим творчої наснаги науковцем і спрямованим на майбутнє педагогом. Виконував низку громадських доручень: ректор народного університету педагогічних знань, голова методичної комісії товариства "Знання", голова секції дидактики педагогічного товариства, керівник теоретичного семінару в системі партійної освіти [7, с. 56]. Був обраний членом ради Ветеранів війни і праці.

За успішну роботу у підготовці педагогічних кадрів І.Ф. Роздобудько був нагороджений знаком "Відмінник народної освіти", медалями "За доблестний труд", "Ветеран труда".

Серед наукових інтересів І.Ф. Роздобудька можна виділити такі: трудове і політехнічне виховання школярів; історія педагогічної наукової думки; професійна психолого-педагогічна підготовка майбутнього вчителя. За роки наукової і викладацької діяльності Іваном Федоровичем видано 72 друківані праці, серед яких брошури, статті у наукових виданнях, методичні рекомендації для викладачів і студентів.

Початок 70-тих років в історії кафедри педагогіки і психології позначився як період великої і копіткої роботи щодо ґрунтовної підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, значне місце в якій посідало питання зв'язку зі школами і органами народної освіти. У практиці ці контакти набули різноманітних форм: поглиблена підготовка вчителів на місячних курсах при інституті; виїзди кафедри в школи для спільних засідань з педагогічними радами шкіл і предметних комісій; виступи, доповіді, лекції, наукові повідомлення викладачів в постійно діючих семінарах учителів, класних керівників, директорів, завучів та організаторів виховної роботи шкіл; залучення вчителів до розробки науково-

методичної тематики кафедри; до участі в науково-практичних конференціях викладачів; вивчення, узагальнення і популяризація передового досвіду вчителів; постійно діючий університет педагогічних знань та інші.

У 1971 році колектив кафедри педагогіки і психології поповнився викладачами Бердичівського учительського інституту, який у зв'язку із реорганізацією було переведено до Житомира. Саме з цього часу на посаді доцента кафедри починає працювати **Борис Олексійович Попов (1920 - 1985)**.

Борис Олексійович народився 5 квітня 1920 року у селі Баговиці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області у сім'ї селянина. Незважаючи на те, що у селі не було повної середньої школи, прагнення до знань у юного Бориса було настільки сильним, що після закінчення у 1935 році семирічки він продовжує навчання у середній школі № 2 Кам'янець-Подільського. Відразу по закінченні загальноосвітньої школи Б.О. Попов вступає до Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького на педагогічний факультет. Але закінчити його не дозволила Велика Вітчизняна війна, яка внесла свої корективи у плани юнака. Евакуювавшись разом з інститутом у місто Наманган (Узбекистан), Борис Олексійович, студент третього курсу, працює у Янги-Абадській семирічній школі вчителем російської мови. Проте, намагаючись зробити якнайбільший внесок у Перемогу, він іде працювати слюсарем на карборундовий завод у Ташкенті, а у 1943 році домагається відправки на фронт. Закінчив війну у 1945 році, пройшовши нелегкий солдатський шлях, який був відмічений урядовими нагородами, зокрема медаллю "За победу над Германией в Великой Отечественной войне". І знову повертається до навчання. У 1946 році Борис Олексійович закінчує Київський державний педагогічний інститут імені М. Горького і починає самостійну педагогічну діяльність у Бердичівському учительському інституті, викладаючи педагогіку і історію педагогіки. Почавши з посади асистента кафедри педагогіки і психології, він з 1964 року завідувач цієї

кафедри. У тому ж році Б.О. Попов успішно захищає кандидатську дисертацію на тему: "Трудове виховання у загальноосвітній школі України в перші роки перебудови системи народної освіти (1956-1961 рр.)". Історія розвитку педагогічної наукової думки України та проблеми трудового виховання молоді на довгі роки стає сферою наукових інтересів Бориса Олексійовича.

З 1971 року, у зв'язку з реорганізацією Бердичівського учительського інституту і його переїздом до Житомира, Б.О. Попов працює на посаді доцента кафедри педагогіки і психології Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я. Франка. За довгі роки викладацької і наукової діяльності Борис Олексійович видав значну кількість наукових і методичних робіт. Однією з найзначніших його праць можна вважати монографічне дослідження з історії педагогіки на тему: "Діяльність В.І. Леніна у розвитку народної освіти (1917-1924 рр.)". Великого значення надавав Б.О. Попов проблемі професійної підготовки майбутнього вчителя, якій присвячений ряд його робіт, зокрема "Програма з педагогіки (для факультетів підготовки вчителів I – IV класів)", "Про педагогічну практику майбутніх учителів I – IV класів".

Б.О. Попов був і талановитим керівником молоді. Керував історико-педагогічним гуртком на фізико-математичному і природничому факультетах. Студентам подобалися ці зустрічі, у середньому засідання гуртка відвідували від 22 до 35 студентів. Кожного навчального року гурток проводив 6-8 засідань, на яких заслуховувались наукові повідомлення й доповіді з проблем розвитку народної освіти, з питань комплексного підходу до виховання молоді, присвячені творчому використанню педагогічної спадщини А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського. Готувались і заслуховувались доповіді про розвиток народної освіти на Житомирщині за роки Радянської влади, про педагогічні погляди та педагогічну діяльність М.М. Коцюбинського, К.Д. Ушинського І.Я. Франка та ін. Гуртківці виступали з доповідями на звітних конференціях студентського наукового товариства. Кращі студентські роботи направлялись на республіканські конкурси.

У 1972 році на конкурс була відправлена робота студентки З.С. Седлецької "Педагогічні ідеї Н.К. Крупської в навчально-виховній роботі з учнями загальноосвітньої школи", в 1973 році робота студентки третього курсу природничого факультету Н.Б. Семенюк "Творче

використання педагогічної спадщини Н.К. Крупської в практиці роботи сучасної загальноосвітньої школи", а в 1974 робота студентки третього курсу фізико-математичного факультету О.В. Дзязьо "Принцип народності в педагогічній системі К.Д. Ушинського (до 150-річчя від дня народження)" [28, с.79].

За роботу із студентами Б.О. Попов у 1981 році нагороджений Почесною грамотою Міністерства Освіти СРСР "За успіхи у керівництві науково-дослідною роботою студентів".

Його лекції з історії педагогіки запам'ятовувались своєю яскравістю, образністю, глибиною і неприхованою закоханістю у свій предмет. Негучний голос викладача переносив студентів у минулі часи і вони ніби бачили золоті маківки стародавнього Києва, міцну постать Володимира Мономаха, чули проникливий голос Яна Коменського, дивилися у мудрі очі Януша Корчака. Це викликало у студентів стійкий інтерес до предмету і потребу ще і ще звертатися до досвіду попередніх поколінь. За свою натхнену працю Борис Олексійович був відмічений знаком "Відмінник народної освіти" МО УРСР у 1964 році та Грамотами Міністерства Освіти УРСР (1962, 1970).

Упродовж 70-тих років викладачі кафедри педагогіки і психології спрямовували свою науково-дослідну роботу на розв'язування актуальних проблем навчального і виховного процесу в школі і ВНЗ, досліджували питання удосконалення навчального процесу школи, активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках праці, зв'язку навчання з вихованням, патріотичного виховання учнівської молоді, психологічних основ її навчання, науково-атеїстичного виховання, впливу соціального середовища на формування особистості школяра, формування моральних ідеалів учнів. З цих напрямів викладачі кафедри опублікували 72 роботи загальним обсягом 66 друкованих аркушів. Серед них методичний посібник для вчителів доцента І.Ф. Роздобудька "Використання кіно на уроках праці", методичний посібник для студентів-заочників доцента П.С. Горностая "Методичні вказівки до вивчення курсу загальної психології студентами заочної форми

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

навчання", а також монографії доцента А.В. Іванченка "Методика науково-атеїстичного виховання в школі", "Науково-атеїстичне виховання учнів у навчально-виховній роботі профтехучилища" та посібник для школи "Значення атеїстичної роботи в комуністичному вихованні".

Анатолій Васильович Іванченко народився 20 серпня 1928 року в с. Соловіївка Брусилівського району Житомирської області в селянській сім'ї. Дитинство педагога припало на важкі часи колективізації, коли його, ще зовсім маленького хлопчика, було вислано разом з батьками до

Північного Казахстану через небажання сім'ї Іванченків вступати до колгоспу. В середині 30-х рр. мати – Євдокія Яківна, повернулася з хворим сином додому, спасаючи його життя від голоду, епідемії та поневірянь на чужині. Однак і вдома жилося нелегко, що не заважало малому Анатолію добре вчитися в школі. Тяжким випробуванням у роки його юності стала Велика Вітчизняна війна, яку разом з матір'ю довелося пережити в умовах окупації України німецькими загарбниками. Вже після звільнення

України хлопець закінчив у своєму селі майже на відмінно середню школу. Йому завжди подобалося здобувати нові знання, знайомитись з новими реаліями, що відображали досі незнайомі особливості світобудови.

З 1948 по 1953 рр. Анатолій Васильович служив у армії у Прикарпатському військовому окрузі. Цей період став для юнака часом не тільки громадянського, але й професійного становлення, оскільки одночасно зі здобуттям військового вишколу він навчався на заочному відділі Чернігівського університету. У 1954 р. А.В. Іванченко отримав диплом історика і почав педагогічну діяльність у якості вчителя семирічної школи с. Підпечари на Івано-Франківщині. Саме тут він познайомився зі своєю колегою, вчителькою російської мови і літератури Рогозінською Іриною Антонівною, яка стала для нього вірною дружиною на все життя.

Професійна кар'єра молодого педагога розвивалась достатньо успішно: вже через півроку після початку вчителювання його призначили завучем, а через два роки – директором семирічної школи. З

1957 р. Анатолій Васильович завідував кабінетом історії і географії обласного Інституту удосконалення вчителів у м. Станіслав.

Вже в ті часи Анатолій Васильович відрізнявся не тільки високим рівнем фахової підготовки, але й організаційними здібностями, цілеспрямованістю, самодисципліною, здатністю до постійного самовдосконалення. Ці якості були характерними для нього протягом усього життя та у визначальній мірі зумовили неперервне професійне та творче зростання.

З початку 60-х рр. молодий вчитель почав свої науково-педагогічні пошуки у галузях методики викладання історії та теорії виховання. Науково-популярні та наукові статті Анатолія Васильовича того часу були присвячені актуальним проблемам активізації навчальної діяльності учнів, розвитку допитливості та критичного мислення школярів у пізнанні оточуючого світу. У ці роки А.В. Іванченко навчався у заочній аспірантурі Академії педагогічних наук СРСР у м. Москва, що допомогло йому систематизувати свій науковий доробок та успішно захистити у 1964 р. кандидатську дисертацію, присвячену атеїстичному вихованню учнів у процесі вивчення історії.

Робота у вищій педагогічній школі почалася у 1964 р. з посади старшого викладача кафедри педагогіки і психології Горлівського інституту іноземних мов. Саме тут, у шахтарському краї, Анатолій Васильович вперше почав викладати майбутнім учителям курс педагогіки. Ця діяльність, що стала для нього основною на всі наступні роки життя, вимагала постійного осмислення передового педагогічного досвіду, творчого опрацювання здобутків педагогічної теорії, власних інноваційних пошуків. Всі ці завдання були незаперечними пріоритетами професійної діяльності педагога.

У 1968 році доля привела Анатолія Васильовича, тоді ще кандидата педагогічних наук, доцента, на кафедру педагогіки Житомирського педагогічного інституту імені І.Я. Франка. Саме працюючи тут він сформувався як зрілий науковець, знаний у країні фахівець у таких

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

галузях педагогічної науки, як методика викладання суспільствознавства, теорія виховання, теорія і методика педагогічної освіти, історія педагогіки. У численних публікаціях того часу науковець висловлював своє ставлення до актуальних проблем виховання учнівської молоді, професійного становлення майбутніх учителів, проблем сімейної педагогіки, педагогічних ідей видатних вітчизняних громадських та політичних діячів. Найбільш вагоме монографічне дослідження А.В. Іванченка того часу, що стосувалося проблем атеїстичного виховання школярів, було перекладено чеською мовою та опубліковано у Чехословаччині у 1978 р.

Усвідомлення необхідності постійного самовдосконалення та професійного росту зумовило початок серйозної системної роботи над докторським дослідженням, яке стосувалося проблем формування наукового світогляду старшокласників у процесі вивчення суспільних наук.

У 1977 – 1985 рр. А.В. Іванченко працював проректором з наукової роботи Сумського державного педагогічного інституту імені А.С.Макаренка. Роки роботи в цьому навчальному закладі стали періодом завершення та успішного захисту докторської дисертації (1981 р.), отримання вченого звання професора кафедри педагогіки і психології (1982 р.), реалізації великих творчих задумів, формування власної наукової школи. Під керівництвом Анатолія Васильовича у Сумському педагогічному інституті було проведено цілий ряд представницьких всесоюзних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, активізувалися дослідження у багатьох галузях науки, значно зросла матеріально-технічна база закладу.

У 1985 році доктор педагогічних наук, професор Іванченко повернувся на рідну Житомирщину, у близький його духу педагогічний інститут (згодом Житомирський державний університет), на рідну кафедру педагогіки. До останнього дня свого життя він працював професором кафедри, був мудрим наставником студентської та аспірантської молоді, членом спеціалізованої вченої ради університету, на засіданнях якої захистили дисертації чимало його аспірантів. В останні

роки свого життя професор Іванченко активно співпрацював з Житомирським економіко-гуманітарним інститутом університету "Україна", в якому завідував кафедрою соціальної педагогіки.

А.В. Іванченко є автором понад 200 наукових та науково-публіцистичних праць, присвячених проблемам соціальної педагогіки, методики викладання суспільних дисциплін, теорії виховання, історії педагогіки. Його учні працюють у багатьох ВНЗ України та зарубіжжя, у державних установах та громадських організаціях, реалізуючи творчі задуми та ідеї свого наставника.

Однак мабуть найбільшим здобутком Анатолія Васильовича стала його дочка – Аліна, яка наслідуючи шлях батька, стала педагогом, науковцем-дослідником, знаним в Україні і за кордоном вченим-компаративістом. Аліна Анатоліївна Сбруєва, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, гідно продовжує педагогічну династію, виховуючи молоде покоління науковців, розвиваючи педагогічну науку.

Упродовж п'ятнадцяти років з кафедрою педагогіки і психології був пов'язаний трудовий шлях П.Я. Ярмоленка. **Петро Якович Ярмоленко** народився 15 серпня 1931 року в селі Мала Карабуль Переяслав-Хмельницького району Київської області, в сім'ї колгоспника [29, с.36].

З 1952 по 1956 рр. Петро Якович навчався на педагогічному факультеті Київського педагогічного інституту ім. О.М.Горького. Навчався на "відмінно", три роки отримував стипендію імені К.Д.Ушинського. Після закінчення інституту три роки працював директором школи і вчителем історії Зеленогірської середньої школи Білогірського району Кримської області.

В 1962 році закінчив аспірантуру при Науково-дослідному інституті психології УРСР і був відряджений Міністерством освіти УРСР на посаду старшого викладача кафедри психології в Бердичівський педінститут. В аспірантурі працював над темою кандидатської дисертації "Вплив виробничого навчання на формування моральних стимулів до праці у

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

старшокласників". Робота над дисертацією була майже завершена, однак у зв'язку з ліквідацією виробничого навчання тему довелося змінювати.

З 26 серпня 1970 року П.Я. Ярмоленко працював на посаді старшого викладача кафедри педагогіки і психології в Житомирському державному педагогічному інституті: викладав курс загальної, дитячої та педагогічної психології на 1-4 курсах всіх факультетів. Майстерно володів методикою викладання своїх предметів, емоційно і цікаво читав лекційний курс, семінарські заняття проводив на достатньому науково-методичному рівні, постійно працював над удосконаленням викладацької майстерні, широко використовував результати сучасних психологічних досліджень.

В.о. доцента П.Я. Ярмоленко займався науковою роботою. Завершив роботу над дисертацією на тему: "Вплив колективної праці на формування ідеалів старшокласників" [29, с.14].

Брав участь у громадському житті інституту, міста і області. Був куратором академічної групи, член Ради товариства болгаро-радянської дружби, член Правління товариства по охороні пам'яток історії. Активно виступав з лекціями перед учителями і населенням міста і області.

П.Я. Ярмоленко працював на кафедрі до жовтня 1977 року, подальша його доля пов'язана з Херсонським державним педагогічним інститутом.

У 1978 році за конкурсом на посаду старшого викладача кафедри педагогіки і психології було обрано депутата Верховної Ради УРСР, кандидата педагогічних наук **Галину Феодосіївну Гринченко**.

Кандидат педагогічних наук, доцент Г.Ф. Грінченко народилася 8 лютого 1930 року в с. Миньківці Сквирського району Київської області в сім'ї сільського вчителя. Після закінчення в 1946 р. Миролубівської семирічної школи продовжила навчання в Бердичівському педагогічному училищі, по закінченні якого одержала диплом з відзнакою. У 1950-1952рр. викладала математику в 5-7 класах у школах сіл Вовча Слобода та Бігунь Словечанського (нині Овруцького) району Житомирської області. У 1952-

1956 рр. навчалася в Житомирському педагогічному інституті ім. І. Франка на фізико-математичному факультеті. Після закінчення педінституту працювала за спеціальністю в школах Попільнянського району Житомирської області.

Досвідчений педагог наполегливо працювала над удосконаленням навчально-виховного процесу в школі, вміло застосовувала па практиці досягнення педагогічної науки, постійно підвищувала свій фаховий рівень. Брала активну участь у громадському житті. Тривалий час здійснювала керівництво теоретичним семінаром працівників залізничної станції Попільня, за що неодноразово була нагороджена грамотами обласного та районного керівництва.

З 1970 р. вона – постійний науковий кореспондент відділу історії педагогіки науково-дослідного інституту педагогіки України. З 1975 по 1980 р. - депутат Верховної Ради України від Попільнянського виборчого округу.

У 1977 р. Г.Ф. Грінченко захистила кандидатську дисертацію в науково-дослідному інституті педагогіки на тему "Проблеми професійної майстерності вчителя в історії радянської педагогіки", після чого розпочинає свою вузівську педагогічну діяльність на посаді старшого викладача кафедри педагогіки та психології Житомирського педінституту, а з 1979 р. по 1988 р. завідує кафедрою педагогіки та методики початкового навчання. З 1988 р. вона – доцент цієї ж кафедри.

За сумлінне ставлення до своїх обов'язків, активну участь у громадському житті інституту та керівництві студентського науковою роботою неодноразово була нагороджена грамотами, занесена на Дошку пошани. У 1987 р. Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти УРСР нагородило її дипломом як наукового керівника – переможця республіканського конкурсу студентських наукових робіт.

Уряд високо оцінив науково-педагогічну та громадську діяльність, у 1970 р. Галина Феодосіївна нагороджена медаллю "За доблесну працю. На відзначення 100-річчя від дня народження В. І. Леніна", у 1971 р. - орденом Трудового Червоного Прапора, а в 1975 р. одержала значок "Відмінник народної освіти". У 1985 р. нагороджена медаллю "Ветеран праці".

За час своєї науково-педагогічної діяльності Г.Ф. Грінченко підготувала і опублікувала понад 55 наукових праць.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

У 1978 році викладачі кафедри взяли участь разом із обласним відділом народної освіти та інститутом удосконалення кваліфікації вчителів у підготовці і проведенні науково-практичної конференції на тему: "Шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу в школі і підвищення якості знань учнів". На ній з доповідями виступили 20 викладачів інституту і 49 вчителів області.

У жовтні того ж року на базі кафедри педагогіки і психології було проведено республіканську нараду-семинар завідуючих кафедрами педагогіки і психології педінститутів України з питань поліпшення психолого-педагогічної підготовки студентів. З доповідями виступили 8 докторів наук. Учасниками наради на результатами обговорення були розроблені і прийняті відповідні рекомендації.

У період 1975 - 1983 рр. кафедрою педагогіки і психології завідував **Леонід Іванович Кобзар**.

Кандидат психологічних наук, доцент Леонід Іванович Кобзар народився 6 квітня 1928 р. в селі Манжелія нині Глобинського району на Полтавщині. Ветеран Великої Вітчизняної війни, учасник бойових дій, інвалід війни I групи. За бойові заслуги має 10 урядових нагород.

У 1954 році закінчив Київський державний педагогічний інститут імені М. Горького (спеціальність "Педагогіка і психологія"), у 1963 р. - аспірантуру при НДІ психології імені Г.С. Костюка АПН України (спеціальність "Психологія").

У Житомирському педуніверситеті працював з вересня 1971 р. Був деканом факультету іноземних мов (1972 - 1975 рр.), завідував кафедрою педагогіки і психології (1975 - 1983 рр.). Відмінник народної освіти. Нагороджений медалями А.С.Макаренка та "Ветеран праці". Має 3 подяки Міністерства освіти України.

Леонід Іванович - активний учасник художньої самодіяльності, нагороджений медалями й дипломами лауреата багатьох конкурсів та фестивалів народної творчості.

Доцент Л.І. Кобзар плідно займався науковою роботою. Основні напрямки наукових досліджень: психологія сільськогосподарського дослідництва учнів; проблеми психолого-педагогічної підготовки та діяльності вчителя, зокрема, його психологічної готовності до педагогічної праці та комунікативної компетентності. Л.І. Кобзар має понад 130 наукових публікацій, із них понад 30 методичних розробок, біля 40 статей у журналах та науково-методичних збірниках.

Своїми успіхами в науці йому завдячують чимало знаних і молодих вчених. За спогадами колег Леонід Іванович був гарним організатором, керівником, який багато часу і життя приділяв молодим викладачам. Саме тоді після закінчення навчання в аспірантурі в колектив кафедри влилася ціла плеяда молодих викладачів. Серед них Чемоданов, В.Є. Литньов, М.М. Заброцький та багато інших. Леонід Іванович всю молодь взяв під свою опіку і вчив працювати, починаючи від того, як готуватися до занять із студентам і закінчуючи проведенням організаційної роботи на кафедрі.

Період 1980 – 1989 рр. невід'ємно пов'язаний з роботою на кафедрі педагогіки і психології доцента кафедри педагогіки і професора кафедри психології **Михайла Михайловича Заброцького**.

У 1980 році, закінчивши аспірантуру в Науково-дослідному інституті педагогіки за направленням Міністерства освіти на запрошення ректора, Горностая Петра Сидоровича, приїхав працювати на кафедру, на той час, педагогіки і психології у Житомирському педагогічному інституті. Спочатку працював асистентом, потім – старшим викладачем. А пізніше, у 1983 р., коли кафедра була розділена на кафедру педагогіки і кафедру психології, - був призначений завідувачем кафедри педагогіки. Таким чином, був **першим завідувачем кафедри педагогіки у чистому вигляді**.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Кандидат педагогічних наук, професор Михайло Михайлович Заброцький народився 10 червня 1952 року в селі Буда Житомирського району Житомирської області у сім'ї вчителів. У 1974 році закінчив із відзнакою фізико-математичний факультет Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка, у 1980 році – стаціонарно аспірантуру Науково-дослідного інституту педагогіки Міністерства освіти УРСР.

З 1980 року працював у Житомирському державному педагогічному інституті спочатку викладачем, а потім завідувачем кафедри педагогіки. У 1989 році перейшов на роботу у Житомирський обласний інститут удосконалення вчителів (тепер Інститут післядипломної педагогічної освіти), де працював завідувачем кафедри педагогіки і психології. Паралельно продовжував професійне спілкування із студентами Житомирського державного університету, Житомирського інституту підприємництва та сучасних технологій, Міжрегіональної академії управління персоналом.

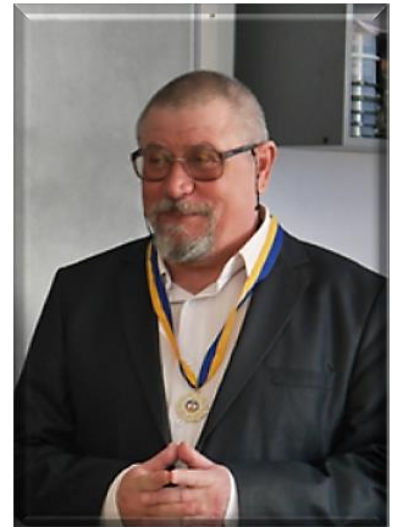
У 1982 році М.М. Заброцький захистив кандидатську дисертацію, в 1986 р. йому присвоєно вчене звання доцента, а в 1997 році - професора Міжрегіональної академії управління персоналом Міжнародної кадрової академії.

Коло наукових інтересів – педагогічна та вікова психологія, психологія неперервної освіти педагогічних та керівних кадрів, екологічна психологія, психологія менеджменту, політична психологія, психологія самоактуалізації особистості. З названої проблематики має 136 наукових та навчально-методичних публікацій, з них 20 монографій та посібників.

Учений-педагог і психолог постійно керував або брав участь у розробці науково-технічних програм на замовлення підприємств м. Житомира, у виконанні державної програми "Діти Чорнобиля" (у частині "Підвищення кваліфікації вчителів зони радіоекологічного контролю"), у розробці цільової комплексної науково-дослідної програми Міністерства освіти України "Діагностика готовності

випускників педвузів до педагогічної діяльності". Водночас керував науковою роботою пошукувачів та аспірантів.

Під керівництвом М.М. Заброцького працівники кафедри започатковували ряд нових ідей, які пов'язані з підготовкою студентів до роботи в школі. Починали вводити нові курси: методика виховної роботи; підготовка студентів до роботи у літніх оздоровчих піонерських таборах; вводився курс педагогічної майстерності. Обґрунтовувалася нова концепція роботи кафедри, згідно якої вчителю потрібна не стільки система теоретичних знань з педагогіки, психології, філософії, а інтегрування цих знань в когнітивну основу прийняття педагогічних рішень. В кожній конкретній ситуації, в яку потрапляє вчитель у своїй роботі, він повинен побачити педагогічну задачу і знайти її педагогічне розв'язання. Методика розв'язання задачі здійснюється на основі "згущення" знань. Це відбувається не тільки шляхом повідомлення теоретичних знань, а шляхом формування навичок розв'язування педагогічної задачі.

Після вирішення задачі на інтелектуальному рівні, її потрібно втілити в практичний матеріал. А матеріал в педагогічній діяльності - це практична взаємодія, спілкування вчителя з іншими людьми. Вирішити ці проблеми не можна повністю ні в лекційних формах, ні на практичних і семінарських заняттях. Тоді колективом кафедри педагогіки були започатковані система тренінгів, розроблялися ділові ігри тощо. Тісно співпрацювали з Полтавським педагогічним інститутом, яким тоді керував Іван Андрійович Зязюн.

Вперше в організації навчального процесу запроваджувалася підготовка студентів до здійснення виховної роботи в оздоровчих таборах. Тих студентів, які в подальшому мали працювати в піонерських таборах, збирали в одному з таких таборів протягом 3-5 днів. За цей період вони повинні були практично пройти все те, що пізніше мали б проводити з учнями протягом місяця. Така форма навчання давала можливість здійснювати підготовку до практичної роботи. Допомогали студентам в цьому Левківський Михайло Васильович, Заброцький Михайло Михайлович, Литньов Володимир Євгенович,.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Володимир Євгенович Литньов народився 23 січня 1951 року в

м. Кременець Тернопільської області. Батько – Євген Якович Литньов – фронтовик, після війни отримав дві вищі освіти і викладав бухгалтерський облік в Кременецькому педінституті та місцевій бухгалтерській школі. Мама, Віра Євгенівна, 35 років пропрацювала директором загальноосвітньої школи і викладала російську мову і літературу. Саме їм Володимир Євгенович завдячує усіма своїми освітніми досягненнями. Вони та бабуся стали на все життя зразком педагогічної мудрості.

Загальноосвітню школу Володимир Литньов закінчив із золотою медаллю. Одночасно закінчив з відзнакою музичну школу. Співав, танцював, малював, захоплювався зимовими видами спорту, а також технічним моделюванням. Неодноразово вигравав обласні олімпіади з фізики, брав участь у республіканській олімпіаді 1967 року.

Вищу освіту здобув у Тернопільському педагогічному інституті, фізико-математичний факультет якого закінчив з відзнакою. У роки навчання під час літніх канікул постійно працював музичним керівником, вихователем, старшим вожатим в дитячому таборі "Хвиля" смт. Приморське Запорізької області у складі студентського педагогічного загону, за що був нагороджений урядовою медаллю "За доблестний труд". 1971 року був делегатом від українського студентства на Першому всесоюзному зльоті студентів (м. Москва).

За державним розподілом після закінчення вузу працював вихователем і вчителем математики в Кременецькій школі-інтернаті для дітей-сиріт. Вигравши республіканський конкурс на право роботи у провідних таборах для дітей МДЦ "Артек" і ВДЦ "Молода гвардія", з травня 1974 до травня 1978 року пройшов шлях від вожатого загону, старшого вожатого до начальника дружини "Зоряна" табору ЦК ЛКСМ України "Молода гвардія" (м. Одеса). Періодично працював на змінах та семінарах у всесоюзних таборах

"Артек" (Крим) і "Орленок" (Кавказ), міжнародному таборі імені Х. Ботева (Болгарія). За роботу з дітьми неодноразово нагороджений знаками і грамотами союзного і республіканського рівнів.

1977 року служив у лавах Збройних сил, отримав військове звання старший лейтенант.

З травня 1978 року розпочав роботу вчителем фізики Житомирської ЗОШ № 23, а з вересня 1981 року – викладачем кафедри педагогіки і психології Житомирського педагогічного інституту імені Івана Франка. За час роботи обіймав посади: старшого викладача, доцента, завідувача кафедрами педагогіки, теорії і методики виховання, інноваційних технологій освіти і виховання; декана факультетів іноземних мов, підготовки вчителів початкових класів, педагогічного. До липня 2019 р. обіймав посаду директора навчально-наукового інституту педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Результатом наукової роботи став захист дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук (м. Москва), атестат доцента кафедри педагогіки та 83 публікації.

Володимир Євгенович – відмінник освіти України, нагороджений грамотами Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук України.

Нині Володимир Євгенович – доцент кафедри дошкільної освіти та педагогічних інновацій. Активно бере участь у всіх проектах кафедри, щедро ділиться з молодими колегами багатим педагогічним досвідом, займається науковою і навчально-методичною роботою.

У період завідування кафедрою М.М. Заброцьким активно проводилася наукова робота, яка здійснювалась в тісному співробітництві з кафедрою психології. Як правило, розроблялася спільна тема, де

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

кафедра психології вивчала психологічні аспекти, а кафедра педагогіки - педагогічні. Всі ці роки кафедра займалася темою педагогічної профорієнтації учнів і проблемою підготовки вчителя до виховної роботи в школі, зокрема, в сільській.

У 1988 р. вийшли методичні рекомендації щодо профорієнтації учнів на педагогічну професію, була підготовлена до друку монографія з проблем підготовки вчителя до виховної роботи в школі, започатковано низку досліджень, результати яких лягли в основу монографії "Діти-сироти на Житомирщині".

Цією діяльністю активно займався весь колектив кафедри педагогіки. На ній в цей час працювали доценти, кандидати наук Сергій Лукич Близнюк, Борис Олексійович Попов, Іван Федорович Роздобудько – своєрідний "кістяк кафедри". Крім того, значний внесок у створення іміджу кафедри педагогіки внесли Інна Віталіївна Рабчинська, Зоя Антонівна Осадча, Світлана Сергіївна Вітвицька, Олександра Антонівна Дубасенюк, Михайло Васильович Левківський, Володимир Євгенович Литнєв.

Інна Віталіївна Рабчинська народилася у місті Житомирі, закінчила Житомирську середню загальноосвітню школу №7 з золотою медаллю. Після закінчення школи вступила до Одеського державного педагогічного інституту на факультет іноземних мов. Після закінчення інституту була направлена на роботу у Колодіївську середню школу Тернопільської області, де працювала вчителем англійської мови.

Потім працювала вчителем англійської мови у Житомирських школах №№ 21 та 24.

У 1963 році пройшла за конкурсом на заміщення посади викладача кафедри іноземної мови Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка, де працювала до 1974 року. У 1967 році навчалася на Вищих педагогічних курсах для викладачів вищої школи при Київському державному інституті іноземних мов, які закінчила з відзнакою.

З 1974 по 1991 рр. працювала на кафедрі педагогіки Житомирського педагогічного інституту. У 1976 році навчалася на трьохмісячних курсах інституту підвищення кваліфікації при АПН СРСР у місті Москві, успішно склала кандидатські іспити.

Інна Віталіївна вільно володіє англійською мовою, яку спільно застосовувала на практичних заняттях з педагогіки на факультеті іноземних мов. Багато часу Інна Віталіївна приділяла організації та керівництву педагогічної практики в школі та піонерських таборах.

Інна Віталіївна – відповідальна, принципова, вимоглива до себе і до інших, високопорядна людина, яку поважають колеги по кафедрі та студенти, яким вона багато років віддавала свої знання і досвід.

Активно займалася Інна Віталіївна науково-дослідною роботою, друкувалася у республіканському журналі "Радянська школа", збірнику наукових праць "Вища і середня педагогічна освіта", брала активну участь у регіональних й інститутських науково-практичних конференціях.

Брала участь у дослідженні комплексних тем кафедри педагогіки ("Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя", "Педагогічна профорієнтація молоді, яка навчається і профвідбір в педагогічні навчальні заклади"), у межах яких розробляла такі проблеми як "Удосконалення методики роботи над текстом при вивченні англійської мови на старшому ступені навчання", "Професіограма вчителя англійської мови і педагогічна профорієнтація". Інна Віталіївна розробила план спецсемінару "Навчально-виховна робота в школах і групах продовженого дня". Упродовж 5-ти років керувала роботою студентських педагогічних загонів при інспекціях зі справ неповнолітніх Корольовського і Богунського районів м. Житомира.

Виконувала обов'язки секретаря Народного Університету науково-педагогічних знань "Учитель", за що була нагороджена грамотою Житомирського Будинку Вчителя.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

За багаторічну плідну і сумлінну працю нагороджена медаллю "Ветеран праці", грамотами і подяками Житомирського державного інституту ім. І. Франка.

Єврейська рада України, фонд "Пам'ять жертв фашизму України" присвоїли Рабчинській Інні Віталіївні звання "Праведник України". Указом Президента України від 27.01.2010 року вона нагороджена орденом "За мужність" III ступеня.

Зоя Антонівна Осадча народилася 20 січня 1940 року в с. Вчорайше Ружинського району Житомирської області в селянській родині. В 1964 році закінчила філологічний факультет Житомирського педінституту (спеціальність "Українська мова, література та німецька мова"). Особливу зацікавленість під час навчання в Зої Антонівни викликали психолого-педагогічні дисципліни, які згодом і стали справою всього її наукового життя.

У Житомирському державному педагогічному інституті імені Івана Франка Зоя Антонівна зустріла свою долю, студента фізико-математичного факультету Осадчого Миколу Мефодійовича, який згодом і залишився працювати в рідному вузі. Пліч-о-пліч з Зоєю Антонівною Микола Мефодійович пройшов шлях від асистента кафедри математики до професора, 1-го проректора з навчальної роботи ЖДУ.

З.А. Осадча працювала старшою піонервожатою, вчителем української мови, літератури та німецької мови, вихователем в допоміжній школі-інтернаті.

У 1965 році перейшла на роботу в Житомирський педінститут спочатку лаборантом факультету іноземних мов, методистом заочного відділу, завідувала курсами перепідготовки вчителів, погодинно працюючи викладачем на кафедрі педагогіки, а з 1978 року – на постійній викладацькій роботі на цій кафедрі. Саме на кафедрі педагогіки, у витоків якої стояла Зоя Антонівна, розкрилися її творчі здібності, методичні вміння, педагогічна майстерність.

Будучи викладачем, Зоя Антонівна брала участь у розробці технології вивчення педагогічних дисциплін у вищій школі – теорія та історія педагогіки, педагогічна практика, науково-практичні та теоретичні конференції, студентські олімпіади та республіканські педагогічні олімпіади.

У колі наукових інтересів педагога З.А. Осадчої – патріотичне виховання підростаючого покоління; соціально-педагогічна підготовка вчителя; вивчення педагогічної спадщини вітчизняних педагогів; історія педагогіки і школи; проблеми професійної підготовки вчителя-вихователя. Під її керівництвом студенти філологічного факультету виконували дипломні та курсові роботи.

З.А. Осадча брала активну участь у створенні науково-методичної лабораторії "Освітньо-виховні системи Полісся" при філологічному факультеті Житомирського державного університету імені Івана Франка, яку очолила доцент О.С. Березюк, а Зоя Антонівна разом з О.М. Власенко працювала в аналітико-інформаційному відділі. Разом із своїми колегами З.А. Осадча брала участь в організації та проведенні науково-практичних конференцій як Всеукраїнського, так і регіонального рівнів. Зокрема, Всеукраїнська науково-практична конференція "Українська національна школа: витоки та сучасність", присвячена 125-річчю від дня народження Г.Г. Ващенка, міжрегіональна науково-практична конференція "Ідеї народної педагогіки в наукових дослідженнях К.Д. Ушинського", міжрегіональна науково-практична конференція "Ідеї національної виховної системи Софії Русової" та інші.

За період науково-педагогічної діяльності нею видано понад 80 наукових праць, серед них: "В.О. Сухомлинський про патріотичне виховання підростаючого покоління", "Організаційна сторона модульного процесу", "Творче застосування педагогічної спадщини Г. Ващенка в школі", "Індивідуальні завдання з педагогічних дисциплін як засіб формування творчого мислення майбутніх вчителів" та ін.

З.А. Осадча завжди виділялась активною життєвою позицією. У вільний від викладацької і наукової роботи час вона любить квіти, мистецтво, книги. Зоя Антонівна – прекрасний

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

кулінар, але найбільше її захоплення – це подорожі. Вона побувала в багатьох куточках колишнього Радянського Союзу, України, а потім тепло і мудрість серця, власні знання та враження віддавала своїм студентам аби сформувані в них не лише фахову компетентність, а й творче ставлення до педагогічної діяльності.

Любов до вчительської роботи Зоя Антонівна передала своїй дочці Аллі, яка вже понад 20 років працює вчителем іноземної мови в Підмосков'ї. Син Олександр очолює провідний відділ у Міністерстві закордонних справ України, а до того працював на відповідальних посадах МЗС в країнах Африки, США. Радують бабусю своїми успіхами і внуки, Олег та Ігор. Важливими рисами характеру З.А. Осадчої як людини і фахівця є працьовитість, порядність, повага до чужої думки, толерантність, висока освіченість.

Кінець 80-х початок 90-х років ознаменувався новим молодим поповненням складу кафедри педагогіки випускниками нашого педагогічного інституту. Нова генерація наукових та педагогічних кадрів являла собою потужну хвилю нових ідей, ентузіазму, бажання зробити свій внесок у розвиток педагогічної освіти в Україні. На посади асистентів прийшли О.С. Березюк, О.В. Ілліна, О.Є. Антонова, Н.Г. Сидорчук, Н.А. Сейко, Ю.О. Костюшко, С.М. Коляденко, випускники Київського педагогічного інституту В.А. Ковальчук, І.І. Коновальчук, досвідчена вчителька В.М. Єремєєва.

Значну роль у становленні молодого покоління науковців кафедри відіграла **Олександра Антонівна Дубасенюк**, яка протягом багатьох років (з 1988 по 2001 рр.) очолювала кафедру педагогіки, і під керівництвом якої колектив отримав новий поштовх для професійного і наукового розвитку. Олександра Антонівна розвинула унікальну здатність здійснювати керування науковим колективом, рухаючи його до спільної мети і не стримуючи, при цьому, індивідуальності особистого наукового пошуку кожного дослідника. Для переважної більшості членів кафедри їх напрямки науково-дослідної роботи конкретизувалися у теми кандидатських дисертацій, які було захищено у 90-х роках ХХ – на початку ХХІ століття.

За 13 років О.А. Дубасенюк ініціювала розробку ряду комплексних наукових тем. У 1988 – 1993 рр. колектив викладачів кафедри педагогіки працював над комплексною темою "Проблеми вдосконалення професійної умілості майбутніх учителів-вихователів" (15 викладачів), де було визначено концептуальні та методологічні засади дослідження з позиції теорії педагогічних систем; уточнено категоріальний апарат дослідження ("уміння", "педагогічні уміння", "виховні уміння", "професійна умілість" тощо). Здійснено експериментальну роботу на всіх факультетах університету шляхом запровадження експериментальної програми, виявлено особливості та динаміку формування у майбутніх учителів комплексних педагогічних умінь.

Результати роботи було відображено у трьох монографіях, з них дві одноосібні і одна колективна "Формування виховних умінь майбутніх педагогів" / За ред. О.А. Дубасенюк, А.В. Іванченко. – Житомир, 1996); двох навчальних посібниках, п'яти методичних рекомендаціях для викладачів, педагогів та студентів; багатьох статтях.

У 1992 – 1994 рр. під керівництвом доцента О.А. Дубасенюк розроблялася державна бюджетна тема, що фінансувалася Міністерством освіти України – "Технологія навчання у педагогічному вузі (побудова навчального процесу при викладанні педагогічних дисциплін)" з пріоритетного наукового напрямку: Проблеми нового змісту освіти та методики навчання і виховання. За результатами дослідження розроблена дидактична система викладання педагогічних дисциплін за технологічним підходом. Створено модель діяльності вчителя-вихователя, яка відображається у моделі підготовки майбутнього педагога. Проведено експериментальну перевірку ефективності розробленої технології навчання. Науковим колективом здійснено технологічну побудову курсу педагогіки у вигляді педагогічного практикуму, який впроваджено у навчальний процес вищих педагогічних навчальних закладів України. "Практикум з педагогіки" отримав гриф МОН України і пройшов широку апробацію у ВНЗ України, кількаразово перевидавався, останній раз – у 2017 році.

За результатами дослідження проведено міжрегіональну науково-практичну конференцію: "Соціально-педагогічні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів" (Житомир, ЖДПІ ім. І.Франка, 25-27 жовтня 1993 р.).

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

У 1997 – 2001 роках О.А. Дубасенюк здійснювала наукове керівництво комплексною темою "Соціально-педагогічні чинники професійного становлення вчителя". Учасниками наукового проекту видруковано 274 наукові праці, з них три монографії, навчальні посібники "Історія педагогіки" (Житомир, 1999), "Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів" у двох частинах (Житомир, 2001); дев'ять методичних рекомендацій, шість науково-методичних збірників студентських та аспірантських праць та один студентський збірник інформаційних матеріалів.

Виконавцями комплексної теми у той період під керівництвом професора О.А. Дубасенюк захищено три кандидатські дисертації, підготовлено до захисту ще чотири кандидатські дисертації. За результатами дослідження проведено дві Всеукраїнські конференції: "Актуальні проблеми соціально-педагогічної підготовки вчителя", організована спільно з Інститутом змісту й методів навчання МО України у квітні 1999 р., та "Проблеми професійної підготовки педагогічних працівників" – разом з Інститутом педагогіки і психології професійної освіти АПН України у листопаді 2000 р.

У середині 90-х років склад кафедри педагогіки поповнився викладачами кафедри педагогіки і психології початкового навчання. Своїм досвідом збагатили скарбницю педагогічних ідей Т.П. Москвіна, В.І. Кудряшова, Т.С. Гужанова, Т.О. Грищенко, В.Д. Павленко.

Валентина Дмитрівна Павленко – старший викладач кафедри педагогіки більш ніж с піввіковим стажем роботи. Нині вже пенсіонерка. Однак її пам'ятають багаточисельні випускники. Відмінне знання теорії педагогіки, вміння орієнтуватися в рішенні конкретних педагогічних ситуацій, добре знання студентської психології допомогли їй стати талановитим наставником в навчально-виховному процесі, другом і радником в повсякденному студентському житті цілому поколінню випускників Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Валентина Дмитрівна народилася 05.01. 1935 року в одному з сіл центральної Росії в сім'ї залізничника, нагородженого за багаторічну бездоганну працю орденом Трудового Червоного Знамені. Як і всі діти війни, долаючи післявоєнні труднощі, навчалася в сільській школі, допомагала колгоспу та батькам.

Інтерес до педагогіки виник у Валентини Дмитрівни ще в молоді роки. П'ятнадцятирічної дівчиною, витримав дуже великій конкурс, поступила до Єпіфанського шкільного педагогічного училища. По закінченню педагогічного училища, отримавши диплом вчителя початкових класів, працювала вчителем початкової школи в сільських школах Тульської області.

З 1961 по 1971 рік працювала вчителем початкових класів Кімовської восьмирічної шкоти №9. З 1971 по 1979 на прохання адміністрації викладає математику в старших класах. Її випускники відрізнялися добрими знаннями, свідомою дисципліною, високою організованістю. Принципіальна вимогливість Валентини Дмитрівни в навчально-виховному процесі постійно поєднувалися з чуйністю та індивідуальним підходом до кожного учня. Постійна робота з батьками сприяла високим досягненням в класних колективах, якими вона керувала.

За багаторічну успішну працю на ниві просвітництва Павленко Валентина Дмитрівна була нагороджена багатьма почесними грамотами та подяками керівництва школи і міського відділу народної освіти м. Кімовська.

Валентина Дмитрівна всі ці роки займалася громадською діяльністю в профспілковому комітеті школи.

Відчувши необхідність у розширенні і вдосконаленні знань, Валентина Дмитрівна в 1967 році поступила на заочний відділ педагогічного факультету Тульського державного педагогічного інституту імені Л.Н. Толстого, який успішно закінчила в 1972 році.

У 1979 році Валентина Дмитрівна переїздить до міста роботи чоловіка, Гужанова С.І., старшого викладача кафедри російської мови Житомирського державного інституту імені Івана Франка. У вересні 1979 року Валентина Дмитрівна була обрана асистентом кафедри методики математики і педагогіки початкового навчання ЖГПІ імені Івана Франка.

У 1990 Валентину Дмитрівну обирають старшим викладачем кафедри методики математики і педагогіки з методикою викладання в

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

початкових класах. У 1993 році її переводять на посаду старшого викладача кафедри педагогіки. На цій кафедрі вона успішно працює до 2005 року, звідси уходить на пенсію.

Багато років Валентина Дмитрівна була куратором груп. Студенти цінували її чуйність, доброту, вміння зрозуміти та допомогти.

Впродовж багатьох років Валентина Дмитрівна була незмінним керівником профспілкового комітету педагогічного факультету. Професорсько-викладацькій склад факультету до сих пір пам'ятає багаточисельні заходи, присвячені знаменним датам календарю, ювілеям викладачів, поїздки до Києва, туристичні походи по Житомирщині, які організувала та проводила голова профкому.

Свою захопленість педагогікою Валентина Дмитрівна передала і дочці, Гужановій Т.С., яка викладає педагогічні дисципліни на кафедрі дошкільного виховання і педагогічних інновацій нашого вузу.

Багаторічна успішна праця в університеті відмічена чисельними подяками та почесними грамотами адміністрації університету, медаллю Ветеран праці.

Ефективна робота кафедри педагогіки неможлива без безпосереднього зв'язку з сучасною школою, без розуміння її проблем. Саме тому у 1989 році склад кафедри поповнився досвідченою вчителькою **Вірою Модестівною Єремєєвою.**

Віра Модестівна народилася в родині службовців в м. Джалал-Абад (Киргизстан). Батько – Солтисскій Модест Валерійович, родом з України, міста Сміла, після закінчення технікуму в складі молодіжних загонів був направлений у Киргизстан. У дитинстві любила читати, приймала участь у міських олімпіадах з різних навчальних предметів, займалася музикою, спортом, народними танцями.

По закінченні загальноосвітньої школи № 1 у м. Джалал-Абад вступила на філологічний факультет Ошського державного педагогічного інституту (Киргизстан). Під час навчання виступала у конкурсах художньої самодіяльності, активну участь приймала КВК, якій тільки

починав розвиватися. У складі команди інституту та ведучої КВК побувала у багатьох містах Киргизстану та Узбекистану.

Після закінчення вищого навчального закладу працювала вчителем російської мови та літератури у російсько-киргизсько-узбецькій школи у м. Джалал-Абад, що збагатило досвідом роботи у багатонаціональному середовищі.

Після переїзду у м. Житомир працювала майже у всіх ланках освіти: вихователем дитячого садочка та групи продовженого дня, учителем російської мови та літератури у загальноосвітній школі № 14, класним керівником; знайомилася з традиціями, культурою українського народу, вивчала мову та полюбила Україну, яка стала другою Батьківщиною. Під час роботи у середній школі № 14 постійно співпрацювала зі студентами Житомирського педагогічного інституту, які проходили педагогічну практику та їх керівниками: завідуючої кафедри педагогіки, тоді ще доцента О.А. Дубасенюк та доцента кафедри російської мови Т.О. Грищенко. Саме завдяки спілкуванню та співпраці з Олександрою Антонівною Дубасенюк, яка завжди надихала на нові ідеї та була душею кафедри педагогіки, з'явився інтерес та потяг до поглиблення знань з педагогічних наук, що згодом привело до співпраці як з колегою та науковим керівником.

З вересня 1989 року почала працювати асистентом на кафедрі педагогіки Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка, за час роботи розробляла та викладала всі педагогічні курси кафедри на всіх факультетах, що сприяло активному включенню у наукову роботу кафедри педагогіки та визначенню власного напрямку дослідження, яким стала професійна діяльність вчителя.

У 1998 році стала пошукачем на кафедрі педагогіки Житомирського державного педагогічного інституту. І у 2002 році під керівництвом доктора педагогічних наук, професора О.А. Дубасенюк, достроково, без відриву від роботи, успішно захистила кандидатську дисертацію в спеціалізованій раді Інституту педагогіки і психології професійної освіти Академії педагогічних наук України на тему: "Педагогічна технологія

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

підготовки майбутніх учителів до індивідуалізації навчання учнів". Кандидат педагогічних наук з 2003 року, в 2005 році присвоєно звання доцента кафедри педагогіки.

Науково-методичний доробок доцента В.М. Єремєєвої складає понад 60 праць, серед яких монографії, наукові та навчально-методичні збірники, методичні рекомендації для вчителів, аспірантів та студентів педагогічних навчальних закладів. Наукові інтереси різнобічні: історія та теорія шкільної педагогіки, педагогіка вищої школи та професійна педагогіка, розробка інноваційних технологій навчання студентів у вищих педагогічних навчальних закладах.

Під її науковим керівництвом захистили кандидатські дисертації молоді науковці Світлана Карплюк, Дмитро Вербівський, Ольга Толстова. Віра Модестівна виступала офіційним опонентом на захистах кандидатських дисертацій. Активно керувала написанням магістерських та бакалаврських робіт.

Багато часу Віра Модестівна віддавала науковій роботі зі студентами, керувала проблемною групою студентів фізико-математичного факультету, які проводили дослідження з теми "Освітні та виховні технології у сучасній школі", брали участь у проведенні Всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференцій, друкували статті та тези. За її редакцією видано 5 збірок наукових робіт студентів, аспірантів та викладачів "Науковий пошук дослідників". Студентки фізико-математичного факультету, яких готувала В.М. Єремєєва (Вознюк Олена, Косминська Олена, Русаловська Марина, Колесник Ірина, Баздирева Ольга) в різні роки займали перші місця та були призерами Всеукраїнської олімпіади з педагогіки.

Важливого значення Віра Модестівна приділяла роботі з молоддю. Багато років була куратором груп на фізико-математичному факультеті. Студенти цінували її за справедливість, вміння зрозуміти та прийти на допомогу, чуйність. Тривалий час виконувала обов'язки заступника декана з виховної роботи фізико-математичного факультету.

За досягнення у роботі В.М. Єремєєва неодноразово відзначалася адміністрацією Житомирського державного університету імені Івана Франка, грамотами Міністерства освіти і науки України.

Виховала двох доньок: Олену, яка закінчила Львівський медичний інститут, працює лікарем у м. Львів, та Катерину, яка з відзнакою закінчила факультет іноземної мови Житомирського державного університету імені Івана Франка та отримала другу освіту у юридичній школі університету Юкан у Сполучених Штатах Америки.

Нині Віра Модестівна на пенсії, проживає у США у невеликому містечку Acton (штат Massachusetts) неподалік від Бостона. Місто відрізняється гарними школами, найкращими у штаті, тому навколо багато дітей. Деякі родини спеціально переїзять до Acton, щоб їх діти мали можливість здобути гарну освіту. Віра Модестівна займається вихованням онука Дені і при цьому залишається педагогом-науковцем, вивчаючи досвід діяльності закладів освіти США, порівнюючи їх з Україною, роблячи відповідні висновки і надаючи гарні поради своїм колегам на кафедрі педагогіки.

З жовтня 1975 року впродовж 40 років поспіль працювала старшим лаборантом та завідувачкою кабінетом педагогіки **Інна Павлівна Кайданська**. Вона являла собою уособлення кафедри педагогіки, оскільки спілкувалася із студентами, упорядковувала читальний зал, допомагала викладачам, зігривала оточуючих теплом своєї душі. Народилася Інна Павлівна 27 березня 1950 р. в місті Житомирі у сім'ї службовця. Закінчила житомирську середню школу № 33.

Ще у шкільні роки багато читала, найулюбленішими предметами були мови та література, а тому, після закінчення школи вступила на філологічний факультет Житомирського педагогічного інституту. Студентські роки вважає одними з найкращих у житті, адже це був час активного всебічного розвитку.

Щиру вдячність відчуває Інна Павлівна до викладачів факультету, що розвивали здібності своїх вихованців, пробуджували у студентських душах почуття прекрасного, доброго, надихали на здійснення мрій. Особливо тепло згадує вона доцента кафедри педагогіки Близнюка

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Сергія Лукича, його людяність і чуйність. Її пам'ять береже і глибоко змістовні, багаті роздумами лекції П.К. Сербіна, С.Т. Радчука-Павленка, Л.М. Венгерова.

Після закінчення педагогічного інституту залишилася працювати на кафедрі педагогіки на посаді старшого лаборанта. Завідувачем кафедри на той час працював Леонід Іванович Кобзар. Працювала з такими завідувачами кафедри як О.А. Дубасенюк, М.С. Заброцький, В.Є. Литн'юв, М.М. Левківський. Зрозуміло, що університет відіграв у житті Інни Павлівни велику роль, з ним переплелися і студентські і трудові роки. У цьому закладі відбулося її професійне становлення, у цьому закладі вона знайшла хороших, вірних друзів.

Інна Павлівна одружена. З чоловіком, Володимиром Станіславовичем, із шкільної парти пройшли разом, долаючи всі перешкоди майже півстоліття. Подружжя виховало сина і доньку, які теж закінчили Житомирський педуніверситет. Син, Олександр, працюючи у Житомирській СШ № 12 вчителем фізики, у 2000 і 2001рр. отримував звання "Вчитель року" по місту і області. Дочка закінчила "З відзнакою" факультет іноземних мов Житомирського педуніверситету. Щаслива родина сповнювала її життєрадісністю та оптимізмом, якими вона охоче ділилася. Важливими рисами характеру І.П. Кайданської як людини і фахівця є працьовитість, професіоналізм, порядність, повага до чужої думки, толерантність.

Нині І.П. Кайданська на заслуженому відпочинку. Любить вирощувати і доглядати квіти, бо вони наповнюють душу природною енергією, ваблять око своєю непідробною красою, піднімають настрій, перетворюють будні у свято. Це хобі Інна Павлівна поєднує із танцями (вона активна учасниця Клубу історичного бального танцю "Контрданс"), музикою, історією, дальніми мандрівками, віддаючи свою любов дітям, онукам, друзям, колегам.

У 2001 році кафедру педагогіки очолив **Михайло Васильович Левківський**, доктор педагогічних наук, професор, дослідник розвитку освіти на Волині-Житомирщині.

Михайло Васильович народився 5 серпня 1948 року у с. Левковичі, Овруцького району, Житомирської області (батько - Левківський Василь Омелянович - все життя пропрацював тівководом Словечанського хлібозаводу; мати - Левківська Марія Федорівна - працювала в місцевому колгоспі).

По закінченні Левковицької восьмирічної школи навчався у Житомирському сільськогосподарському технікумі. Пізніше навчався у Бердичівському державному педагогічному інституті, а після закінчення працював у Коростенській школі-інтернаті.

У 1971-1972 роках проходив військову службу у Збройних силах СРСР. З 1972 по 1974 рік працював вчителем музики і співів Коростенської ЗОШ № 7. З 1974 по 1976 рік працював інструктором Житомирського ОК ЛКСМУ.

З 1976 по 1979 роки навчався в стаціонарній аспірантурі Науково-дослідного інституту педагогіки МО УРСР, звідки був направлений на посаду викладача кафедри педагогіки і методики початкового навчання Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка. У 1980 році в НДІ педагогіки захистив кандидатську дисертацію на тему "Єдність і взаємозв'язок компонентів комуністичного виховання у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського".

З 1981 по 1985 роки працював деканом факультету підготовки вчителів початкових класів, а з 1985 по 1989 роки - доцентом кафедри педагогіки і методики початкового навчання у Житомирському державному педагогічному інституті імені Івана Франка.

З 1989 по 1993 рік навчався у стаціонарній докторантурі кафедри теорії та історії педагогіки Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова.

З 1993 року направлений на посаду доцента кафедри педагогіки Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я. Франка. У

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

1994 році в Інституті педагогіки АПН України успішно захистив докторську дисертацію на тему "Формування відповідального ставлення школярів до праці: історико-теоретичний аспект". З 1995 по 2001 рік працював професором кафедри педагогіки Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка, а з 1991 по 2009 роки – її завідувачем.

За сумісництвом з 1996 по 2001 роки працював професором кафедри суспільних наук Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова, де читав курси "Релігієзнавство", "Військова педагогіка" та "Педагогіка і психологія" для курсантів і ад'юнктів. За сумісництвом протягом 2000-2006 років працював головним співробітником лабораторії морально-етичного виховання Інституту проблем виховання АПН України.

Коло його наукових пошуків окреслюють три основні напрямки, серед яких виділяється, насамперед, "Велика Волинь: історія освіти". Результати пошуків відбиті у публікаціях, зокрема у монографічному виданні "Велика Волинь: історія освіти та культури". Під керівництвом М.В. Левківського було захищено 18 кандидатських дисертацій, серед яких чільне місце посідають роботи викладачів кафедри педагогіки О. Борейка "Освітньо-просвітницька діяльність громадських товариств Волині (XIX – поч. XX ст.)",

Ю. Агапова "Становлення приватної освіти на Волині", В. Павленко "Освітньо-просвітницька діяльність іноземних педагогів на Волині (XIX – поч. XX ст.)". З цієї тематики захистили кандидатські дисертації Г. Опанасюк "Педагогічна діяльність І. Огієнка", Н. Рудницька "Становлення шкільного краєзнавства на Волині (20-31 рр. XX ст.)", М. Крук "Розвиток фізичного виховання школярів в Україні (20-30-ті рр. XX ст.)", І. Круковська "Становлення медичної освіти на Волині (XIX – 30-ті рр. XX ст.)".

Ще одним напрямом наукових пошуків М.В. Левківського стали "Морально-етичні засади виховання дітей і молоді". За цим напрямом він працював спільно з викладачами й аспірантами. З цієї тематики

захистили кандидатські дисертації Н. Басюк "Формування почуття відповідальності молодших школярів у позаурочній діяльності", О. Максимова "Педагогічні умови досягнення успіху дітьми-шестирічками", Н. Мирончук "Формування гуманних взаємин старших підлітків у позаурочній діяльності", В. Тернопільська "Формування соціальної відповідальності старшокласників у позаурочній діяльності", М. Федорова "Формування культури дітей 6-7-го року життя".

За роки науково-педагогічної діяльності М.В. Левківський опублікував більше 200 наукових праць, серед яких монографії, підручники, навчально-методичні посібники з грифом МОН України.

Багато уваги приділяв Михайло Васильович роботі із студентською молоддю. Викладав навчальні курси з "Історії педагогіки", "Педагогіки", спецкурс "Болонський процес і вища освіта України". Керував підготовкою курсових та дипломних робіт студентами та магістрантами спеціальностей "Початкова освіта", "Англійська мова", "Українська мова і література".

Був членом спеціалізованої вченої ради Інституту проблем виховання АПН України, а з 2004 року членом спеціалізованої вченої ради з захисту кандидатських дисертацій у Житомирському державному університеті. Виступав офіційним опонентом на захистах кандидатських і докторських дисертацій.

Брав участь в організації Міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних конференцій з впровадження новітніх технологій підготовки майбутніх учителів та з морально-етичних засад формування зростаючої особистості. Був членом редколегії журналу "Вісник Житомирського державного університету".

За його ініціативи була створена і тривалий час функціонувала лабораторія "Корекції поведінки дітей зони радіологічного контролю". З цієї проблематики під його керівництвом аспірантами кафедри захищено дві кандидатські дисертації.

За час роботи у Житомирському державному університеті імені Івана Франка відбулося становлення М.В. Левківського як відомого

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

вченого, вмілого педагога, організатора науки і освіти. Він доклав значних зусиль для методичного забезпечення освітніх закладів навчально-методичного комплексу "Полісся" на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка.

М.В. Левківський здійснював й значну громадську роботу; був членом ради Всеукраїнської фундації Івана Огієнко, головою Житомирського відділення Всеукраїнської асоціації істориків педагогіки, головою первинного осередку Всеукраїнської асоціації дослідників Василя Сухомлинського.

За успіхи у роботі його нагороджено медаллю 1000-ліття Хрещення Русі Української Православної Церкви (Київського патріархату), грамотами Міністерства освіти і науки України, Житомирської облдержадміністрації й університету та знаком Житомирської міської ради "Почесний громадянин міста".

Михайло Васильович запам'ятовувався своїм колегам як талановита, цілеспрямована особистість, різнобічно обдарована (писав вірші, грав на фортепіано, співав), готова ділитися своїми здобутками з молоддю, вмілий педагог, керівник, науковець.

Нині кафедру очолює доктор педагогічних наук, професор О.Є. Антонова. До професорсько-викладацького складу кафедри входять почесний академік НАПН України, заслужений працівник освіти України О.А. Дубасенюк, професори, доктори педагогічних наук С.С. Вітвицька, Н.Г. Сидорчук, В.А. Ковальчук, О.С. Березюк, доценти, кандидати педагогічних наук О.М. Борейко, О.М. Власенко;

Н.М. Мирончук, В.В. Павленко, С.Л. Яценко, О.А. Мірошниченко, І.В. Новіцька, Ю.Ю. Агапов, асистенти Н.П. Бірук, І.А. Вербовський.

Головна мета діяльності кафедри – професійна підготовка майбутнього вчителя та викладача закладу вищої освіти.

Викладачами, аспірантами та докторантами кафедри здійснюється широкий спектр наукових досліджень: професійна підготовка фахівців в умовах ступеневої освіти, формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції, розробка науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості, становлення та розвиток освіти в різні історичні періоди, морально-етичні засади формування зростаючої особистості.

Упродовж 30 років діє наукова школа "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" (професор О.А. Дубасенюк), що стала важливим осередком творчого розвитку викладачів. Сьогодні у межах кафедри здійснюють діяльність ще 3 наукові школи: "Педагогічні аспекти обдарованості" (професор О.Є. Антонова), "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності" (професор С.С. Вітвицька) та "Становлення і розвиток педагогічного краєзнавства на Правобережній Україні (XIX – XX ст.)" (засновник – професор М.В. Левківський).

Чинні наукові школі скеровують діяльність науково-методичних лабораторій "Педагогічна підготовка студентів магістратури" (професор С.С. Вітвицька) та "Освітньо-виховна система Полісся" (професор О.С. Березюк), науково-дослідної лабораторії акмеології освіти (професор Н.Г. Сидорчук), науково-методичних центрів роботи з обдарованою студентською молоддю (професор О.Є. Антонова) та розвитку креативності особистості (доцент В.В. Павленко).

У педагогічний процес викладачами кафедри активно впроваджуються індивідуальні, диференційовані та групові форми навчання, рольові ігри, тренінги, кейс-технології, проектні та тестові завдання, реферативні, курсові та дипломні роботи тощо. Поширені методи історичного аналізу (вивчення архівних матеріалів, педагогічного краєзнавства), контекстного навчання (мікровикладання, моделювання виховних заходів), експрес-контролю, проблемно-пошукові й дослідницькі. Протягом останніх років викладачі кафедри здійснюють вивчення педагогічних дисциплін за модульно-рейтинговою та модульно-кредитною системою.

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

З метою підвищення якості викладання педагогічних дисциплін викладачами кафедри розроблено навчально-методичні підручники та посібники нового покоління, серед них, підготовлені колективом авторів "Історія педагогіки" (1999), "Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів" (2001), "Практикум з педагогіки" (2002, 2004, 2017), "Основи педагогіки вищої школи" (Вітвицька С.С., 2002, 2003), "Практикум з педагогіки вищої школи" (Вітвицька С.С., 2005), "Методика викладання педагогіки" (Антонова О.Є., Дубасенюк О.А., 2008, 2013), "Методологія і методи науково-педагогічного дослідження" (Дубасенюк О.А., 2016), "Актуальні проблеми професійної освіти" (Дубасенюк О.А., 2018), "Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання" (Дубасенюк О.А., Вознюк О.В., 2010), "Дидактика" (Березюк О.С., Власенко О.М., 2017), "Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки" (Березюк О.С., Власенко О.М., 2017), робочі зошити з історії педагогіки (Антонова О.Є., 2007, 2018), загальної педагогіки (Антонова О.Є., 2009; Ковальчук В.А., 2018) та дидактики (Єремєєва В.М., 2012). До всіх навчальних дисциплін створено навчально-методичне забезпечення з відповідною презентацією із застосуванням ІКТ.

Велика увага приділяється роботі з педагогічно обдарованою молоддю, стимулюванню творчого пошуку студентів. Упродовж чотирьох років (1999 – 2002 рр.) кафедра педагогіки виступала організатором II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки, а студентки О. Дідус, О. Вознюк, В. Авдєєва, А. Білоус, М. Русаловська, О. Космінська, О. Ярош, О. Куц у різні роки ставали переможцями олімпіади з педагогіки.

Під керівництвом провідних викладачів працюють проблемні групи, наукові гуртки та педагогічний клуб "Еврика", де майбутні науковці досліджують різні аспекти історії, теорії та практики навчання, а також беруть участь у студентських міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях. Щорічно випускаються збірники наукових праць студентів, зокрема "Ступенева педагогічна освіта в умовах євроінтеграційних процесів" (за ред. професора С.С. Вітвицької, доцента Н.М. Мирончук); "Студентський історико-педагогічний альманах" (за ред. професора О.Є. Антонової, доцента В.В. Павленко); "Науковий пошук молодих дослідників" фізико-математичного факультету (за ред. доцента В.М. Єремєєвої), а також

студентські збірники навчально-наукового інституту філології та журналістики (за ред. професора О.С. Березюк, доцента О.М. Власенко), "Сталий розвиток: проблеми і перспективи" учасників Міжнародного польсько-українського проекту "Науковий дебют".

З 1993 року при кафедрі педагогіки працює аспірантура, а з грудня 2003 року – докторантура. З 2004 року функціонує спеціалізована вчена рада із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата педагогічних наук (голова професор Дубасенюк О.А., вчений секретар Яценко С.Л.), за роки існування якої відбулося понад 250 захистів.

Щорічно науковцями кафедри публікується понад 150 друкованих праць, зокрема колективні та одноосібні монографії, присвячені проблемам професійної підготовки фахівців, а також із краєзнавчої, історико-педагогічної та компаративної тематики (цикл колективних монографій "Професійно-педагогічна освіта" (2008-2018 рр.), "Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога" (Дубасенюк О.А., 2005), "Професійно-педагогічна освіта: методологія, теорія, практика" (Дубасенюк О.А., 2015), "Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу" (Антонова О.Є., 2005), "Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів" (Антонова О.Є., 2007), "Теоретичні та методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти" (Вітвицька С.С., 2011), "Професійна підготовка майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем: теорія, методика, практика" (Ковальчук В.А., 2016) та інші).

Викладачі кафедри беруть участь у координації роботи Навчально-науково-виробничого комплексу "Полісся", що об'єднав 24 навчальні заклади області. У межах проекту "Наука-практиці" створено акметехнологічний і креативно-педагогічний комплекси, які спрямовують розробку акметехнологій особистісного і професійного зростання, створення наукових проектів, сприяють розвитку творчого потенціалу особистості й професійної компетентності вчителя, передбачають консультативну підтримку навчальних закладів, акмеологічний супровід процесу підготовки педагогічних кадрів.

Провідні викладачі кафедри педагогіки надають допомогу навчальним закладам міста у підготовці аспірантів та магістрантів (державний університет "Житомирська політехніка", Житомирський

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

національний агроекологічний університет, Житомирський медичний інститут, Житомирський військовий інститут імені С. Корольова, Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Житомирський базовий фармацевтичний коледж, Житомирський коледж культури і мистецтв ім. І. Огієнка та інші). На кафедрі постійно надаються консультації з наукової та методичної роботи різним категоріям педагогічних працівників.

Викладачі кафедри тісно співпрацюють з науковцями Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені І. Зязюна, Інституту педагогіки, Інституту проблем виховання, Інституту обдарованої дитини НАПН України (проведення міжнародних і всеукраїнських форумів та конференцій, підвищення кваліфікації співробітників, наукова робота).

Активна співпраця здійснюється з громадськими науковими організаціями ("Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", Українська академія акмеології), у межах яких провадяться комплексні наукові дослідження: проаналізовано термінологічне поле з проблем креативної освіти, обґрунтовано наукові підходи до професійної підготовки фахівців в умовах ціложиттєвого навчання, створено концепцію "Освіта впродовж життя", що дає можливість розробляти історико-педагогічні, теоретико-методологічні та прикладні засади професійної освіти.

Науковці кафедри беруть участь у багатьох міжнародних, всеукраїнських, міжрегіональних та обласних науково-практичних конференціях з актуальних проблем педагогічної науки й практики, які проводились у Варшаві, Кракові, Бидгощі (Польща), Оломоуці (Чехія), Кошице, Прешові (Словаччина), Києві, Сумах, Харкові, Вінниці, Чернівцях, Луганську, Полтаві, Івано-Франківську, Кропивницькому, Рівному та інших.

На сьогоднішній день кафедра педагогіки являє собою потужний колектив однодумців, що належать до нової генерації наукових та педагогічних кадрів, здатних продукувати нові ідеї, повних ентузіазму і бажання зробити свій внесок у розвиток педагогічної освіти в Україні.

ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СЕРЕДОВИЩІ КАФЕДРИ

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ШКІЛ

ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СЕРЕДОВИЩІ КАФЕДРИ

Останнім часом проблеми професійного розвитку та професійного самовдосконалення фахівця набувають все більшої ваги. Особливо це стосується педагогічної діяльності, оскільки вчитель не має права ніколи зупинитися у своєму розвитку, повинен постійно збагачувати свої знання і розвивати професійні здібності. Лише за таких умов, на думку А. Дістервега, він може здобути авторитет серед учнів. Вищезазначене накладає відповідальність передусім на тих, хто присвятив своє життя навчанню майбутніх учителів, тобто на професорсько-викладацький склад закладу вищої освіти, який своїм прикладом має стимулювати студентів до професійного зростання і досягнення професіоналізму.

Професійний розвиток тлумачиться дослідниками як "процес формування суб'єкта професійної діяльності, тобто системи певних властивостей в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання та здійснення професійної діяльності"²¹. Тобто, це постійний процес оволодіння людиною новими професійними якостями, який супроводжуються змінами. Професіоналізм визначається як "сформована у процесі навчання та практичної діяльності готовність до компетентного виконання функціональних обов'язків, що оплачуються і як рівень майстерності у професійній діяльності, що відповідає рівню складності роботи"²².

Професійне зростання розглядається як розвиток особистості фахівця впродовж його професійного життя, завдяки якому відбувається становлення його як професіонала або як кваліфікованого спеціаліста певного виду діяльності. Професійний розвиток є невід'ємною частиною професіоналізації особистості. Він починається на етапі освоєння професії, не закінчується на стадії самостійного виконання діяльності, а триває аж до повного відходу людини від справ, набуваючи специфічної форми і змісту. Це складний процес, що має циклічний характер, під час якого людина вдосконалює свої знання, вміння і навички, розвиває професійні здібності.

Для науково-педагогічного працівника цей процес здійснюється в межах кафедри, яка згідно Закону України "Про вищу освіту"

²¹Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. С. 733.

²²Там само, С. 742.

визначається базовим структурним підрозділом закладу вищої освіти, що проводить навчально-виховну й методичну діяльність з однієї або кількох споріднених спеціальностей, спеціалізацій чи навчальних дисциплін і здійснює наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність за певним напрямом²³. Відтак, основна професійна діяльність науково-педагогічного працівника складається з навчально-виховної, методичної, наукової, науково-дослідної та науково-технічної діяльності за напрямками, які визначені кафедрою. При цьому, надаючи характеристику професійному розвитку науково-педагогічного працівника, Т.А. Борова та Г.П. Бородай акцентують на важливості враховувати специфіку його діяльності, зокрема питому вагу постійної розумової діяльності у його роботі²⁴.

Саме кафедра створює той простір, де освітньо-пошукове середовище, що враховує характеристики особистості кожного науково-педагогічного працівника, стимулює його право самостійно визначати цілі, планувати свою діяльність, обирати свій стиль професійного вдосконалення, кінцевий результат навчальної роботи. До того ж завданням професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти, академічних установ та їх структурних підрозділів було, є і залишається підтримка творчо та науково обдарованої молоді для подальших наукових досліджень, спрямованих на розвиток науки. Викладач має бути наставником у пошуку знання, а не його ретранслятором, а студент, слухач має пережити процес його засвоєння.

Тому в межах діяльності кафедри часто народжуються наукові школи. Проаналізуємо цей феномен наукової діяльності докладніше. При цьому варто відзначити, що різноплановість досліджень сутності поняття "наукова школа" зумовлена неузгодженістю серед дослідників та відсутністю в нормативних документах однозначного тлумачення цієї дефініції ("наукова" та "науково-педагогічна школа"). Діапазон визначень сягає від малочисельного регіонального колективу з двома поколіннями послідовників до – світової наукової течії. Так, наприклад, укладачі

²³ Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [[http:// zakon. rada.gov. ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14)]

²⁴ Борова Т. А., Бородай Г. П. Оцінювання професійного розвитку науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/journals/2011/NiO_6_2011/1_rozd/Borov.htm

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

"Енциклопедії історії України" пропонують сім неklasичних означень "наукової школи"²⁵.

Виокремлення категорії "науково-педагогічна школа" як самостійної структури та глибокий понятійний її аналіз було проведено класиками педагогічної думки С. Гончаренком²⁶, О. Грезньовою²⁷, Д. Зербіно²⁸, Ю. Храмовим²⁹ та продовжується педагогами-дослідниками у ХХІ столітті Д. Ароновим³⁰, О. Гнізділовою^{31, 32}, Т. Довгою, Л. Зеленською³³, Л. Заліток, Е. Зімінім³⁴, Г. Кловак³⁵, Я. Кодлюк³⁶, В. Лозовою³⁷, О. Микитюк³⁸, Л. Поповою, І. Прокопенко³⁹, М. Скрипником⁴⁰, Л. Сухоруковою⁴¹, О. Устенко⁴², Г. Цветковою⁴³ та багатьма іншими.

Науково-педагогічну школу як невід'ємну складову університетської кафедри та загалом університетської освіти розглядають, зокрема,

²⁵ Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій та ін. – К.: Наукова думка, 2010. Т. 7. 2010. 728 с. – С. 216.

²⁶ Гончаренко С.У. Наукові школи в педагогіці // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 692 с., С. 27-43

²⁷ Грезнева О.Ю. Научные школы (педагогический аспект) / О.Ю. Грезнева – М.: Институт теории образования и педагогики РАО, 2003. – 69 с.

²⁸ Зербіно Д.Д. Наукова школа: лідер і учні / Зербіно Д.Д. – Львів: Євросвіт, 2001. – 208 с.

²⁹ Карцев В.П. Научные школы в структуре потенциала науки / В.П. Карцев, Ю.А. Храмов // Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 87-94.

³⁰ Аронов Д. К проблеме определения понятий «научная (научно-педагогическая школа)» / Д. Аронов // *Alma mater* (Вестник высшей школы). – 2003. – № 6. – С. 8-13.

³¹ Гнізділова О. А. Становлення і розвиток наукових шкіл у вищих педагогічних навчальних закладах Східної України в ХХ столітті : дис. ... доктор апед. наук, 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, Харків, 2012. – 499 с.

³² Гнізділова О. Ідентифікація феномену „науково-педагогічна школа” // Педагогічні науки. – 2014. – № 60. – С. 76–84.

³³ Зеленська Л. Д. Наукова школа: сутність та етапи становлення / Л. Д. Зеленська // Матеріали 4-й Междунар. науч.-практ. конф. "Научное пространство Европы", 15–30 апреля, 2008. – София : БялГРАД-БГ ООД, 2008. – Т. 11. Педагогические науки. – С. 20–21.

³⁴ Зимин Э.С. Социальные проблемы педагогики как науки и феномен научной школы [Электронный ресурс] / Э.С. Зимин. – Режим доступу: <http://www.oim.ru/reader@which>.

³⁵ Кловак Г.Т. Педагогіка наукової школи: навчально-методичний посібник для вищих педагогічних навчальних закладів. Чернігів: Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації, 2004. 208 с.

³⁶ Наукова школа академіка Олександри Савченко / [упор. Я. П. Кодлюк, Т. Я. Довга, Л. М. Заліток]. – К. : Пед. преса, 2008. – 188 с.

³⁷ Наукові підходи до педагогічних досліджень : [колективна монографія / за заг. ред. д-ра пед. наук. проф., чл.-кор. НАПН України В. І. Лозової]. – Х. : Вид-во А.П. "Апостроф", 2012. – С. 332.

³⁸ Микитюк О.М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект). – Х.: Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2001.–256с.

³⁹ Прокопенко І.Ф. Харківська науково-педагогічна школа: теоретичні здобутки та досвід (20-70ті рр. ХХ ст.) / Прокопенко І.Ф. Попова Л.Д., Сіра І.Т. – Харків: ХНПУ, 2007. – 152 с.

⁴⁰ Скрипник, М.І., 2014. *Підготовка науково-педагогічних кадрів, аспірантів та здобувачів: модернізація процесу навчання в системі післядипломної освіти: методичні рекомендації для системи післядипломної освіти*. К.: Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти».

⁴¹ Сухорукова Л. М. Научные школы в педагогической науке Юга России: дисс. доктора пед. наук : / Людмила Михайловна Сухорукова. – Ростов н/Дону, 1999. – 321 с.

⁴² Устенко О. Наукові школи як фундамент вищої освіти // Психологія і суспільство, 2002, № 3-4, С. 11-19.

⁴³ Цветкова, Г.Г., 2012. Науково-педагогічні школи України початку ХХ століття як осередки професійного самовдосконалення педагогів // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 692 с. С. 200-203.

О. Адаменко⁴⁴, А. Алексюк⁴⁵, О. Глузман⁴⁶, С. Золотухіна⁴⁷, В. Извозчиков⁴⁸,
О. Мартиненко⁴⁹, О. Микитюк⁵⁰, Б. Ступарик⁵¹, Т. Стоян⁵²,
О. Сухомлинська⁵³, М. Хорунжий⁵⁴ та ін.

Діяльність науково-педагогічних шкіл як конкретного вченого, так і загалом вузу або регіону проаналізовано в публікаціях О. Антонової⁵⁵, Л. Барановської⁵⁶, О. Бойка⁵⁷, О. Гнізділової⁵⁸, М. Гриньової⁵⁹,

⁴⁴ Адаменко О.В. Розвиток педагогічної науки в Україні в другій половині ХХ століття (1950 – 2000 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О.В. Адаменко. – Луганськ, 2006. – 41 с.

⁴⁵ Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: [підруч. для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів] / А.М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.

⁴⁶ Глузман О.В. Тенденції розвитку університетської педагогічної освіти в Україні: Автореф. дис. ... докт. пед. наук / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 1997. – 34с.

⁴⁷ Золотухіна С.Ф. Виховна функція науково-педагогічної школи // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 76-83.

⁴⁸ Извозчиков В.А. Научная школа – база эффективной университетской подготовки специалиста / В.А. Извозчиков, М.Н. Потемкин, Г.А. Шагисултанова // Подготовка специалиста в области образования: Бакалавр, специалист, магистр. – Вып. VI. – СПб., 1998. – С. 31-52.

⁴⁹ Мартиненко О.М. Організація науково-дослідної роботи викладачів вищих навчальних закладів в Україні (XIX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / О.М. Мартиненко – Харків, 1999. – 17 с.

⁵⁰ Микитюк О.М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект). – Х.: Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2001.–256с.

⁵¹ Ступарик Б.М. Розвиток шкільництва Галичини (1772-1939): Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – К., 1995. – 48с.

⁵² Стоян Т.А. Університетська освіта в Україні в другій половині ХІХ століття: Автореф. дис. ... канд. істор. наук. – К., 1999. – 20с.

⁵³ Сухомлинська О.В. Періодизація педагогічної думки в Україні: кроки до нового виміру //Збірник наукових праць: Спеціальний випуск „До витоків становлення української педагогічної науки” /В.Г.Кузь (гол. ред.) та інші. –К.: Науковий світ, 2002. – С.31-40.

⁵⁴ Хорунжий М. Науково-педагогічна школа як основа інтелектуального потенціалу університетського закладу // Університетська освіта. – 2012. – № 2. – С. 23.

⁵⁵ Антонова О.Є. Розробка науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості як напрям діяльності Житомирської науково-педагогічної школи // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 149-169.

⁵⁶ Барановська Л.В. Наукова школа „Методологія і методика реалізації комунікативної та компетентнісної парадигм у системі вищої й післядипломної освіти” // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2018, № 4(95), с. 24-31.

⁵⁷ Бойко О.В., Свистун В.І. Наукова школа професора В.В. Ягупова як платформа формування лідерів військово-педагогічної та військово-психологічно наук в Україні // Проблеми освіти: зб. наук. праць. Київ: ДНУ „Інститут модернізації змісту освіти”, 2018. Вип. 90. С. 22-28.

⁵⁸ Гнізділова О.А. Діяльність наукової школи професора Є.М. Хрикова у галузі управління навчальними закладами / О.А. Гнізділова // Витоки педагогічної майстерності: [зб. наук. праць / головн. ред. Степаненко М.І. та ін.; відповід. ред. Безобразова Л.Л.]. – Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2011. – Випуск 8. Частина І. – Полтава, 2011.– Серія «Педагогічні науки». – С. 91-97. Гнізділова О.А. Наукові школи вищих педагогічних навчальних закладів Східної України ХХ століття: теорія, досвід, перспективи: монографія / О. А. Гнізділова // Полтавський нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава: Вид-во ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 388 с. Гнізділова О.А. Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди / О.А. Гнізділова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: [зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2009. – Вип.3 (56). – С. 125-132.

⁵⁹ Гриньова М.В. Результативність діяльності наукових шкіл на кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 179-188.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Т. Гуменникової⁶⁰, Т. Довгої⁶¹, Т. Завгородньої⁶², Л. Заліток, Я. Кодлюк⁶³, Т. Котик⁶⁴, Т. Кочубей⁶⁵, Т. Левовицького⁶⁶, М. Лещенко⁶⁷, Л. Лук'янової⁶⁸, Р. Мельниченко⁶⁹, Н. Ничкало⁷⁰, В. Обозного⁷¹, В. Подоляк⁷², Л. Попової, І. Прокопенка, В. Свистун⁷³, І. Сірої^{74, 75}, І. Стражнікової⁷⁶ та ін.

Функції, роль та вплив наукових шкіл педагогічного спрямування на організацію навчально-виховного процесу та дослідницької діяльності

⁶⁰ Гуменникова Т.Р. Висвітлення аспекту підготовки майбутнього педагога в межах досліджень науково-педагогічних шкіл Одещини // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 100-113.

⁶¹ Наукова школа академіка Олександри Савченко / [упор. Я. П. Кодлюк, Т. Я. Довга, Л. М. Заліток]. – К. : Пед. преса, 2008. – 188 с.

⁶² Завгородня Т.К. Діяльність наукової школи кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 270-280.

⁶³ Наукова школа академіка Олександри Савченко / [упор. Я. П. Кодлюк, Т. Я. Довга, Л. М. Заліток]. – К. : Пед. преса, 2008. – 188 с.

⁶⁴ Котик Т. М. Українська дошкільна лінгводидактика: наукова школа академіка Алли Богуш. – К. : Вид. Дім "Слово", 2009.

⁶⁵ Кочубей Т. Регіональний вимір становлення науково-педагогічних шкіл в Україні: на прикладі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2018, № 4(95), с. 98-102.

⁶⁶ Левовицький Т. Гуманітарні традиції і сучасність наукових шкіл у педагогіці. Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 692 с. С. 204-213.

⁶⁷ Лещенко М.П. Наукова школа академіка Івана Зязюна // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 259-269.

⁶⁸ Лук'янова Л.Б. Наукова школа академіка І.А. Зязюна у формальному і неформальному вимірах // Проблеми освіти: зб. наук. праць. Київ: ДНУ „Інститут модернізації змісту освіти”, 2018. Вип. 90. С. 158-165.

⁶⁹ Мельниченко Р.К., Сорочинська О.А., Стадниченко А.П. Роль наукових шкіл у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя біології (з досвіду роботи Житомирської наукової малакологічної школи) // Проблеми освіти: зб. наук. праць. Київ: ДНУ „Інститут модернізації змісту освіти”, 2018. Вип. 90. С. 22-28.

⁷⁰ Ничкало Н. Науково-педагогічна школа Богдана Ступарика: профтехосвіта – університетська освіта – АПН України / Нелля Ничкало // Українська педагогіка на межі століть. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 14

⁷¹ Обозний В.В. Становлення науково-педагогічної школи красназничо-туристичного спрямування в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 91-99.

⁷² Подоляк В.О. Педагогічна школа Д.В. Чернілевського як ефективний засіб підготовки майбутніх викладачів освітньої системи // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 290-298.

⁷³ Бойко О.В., Свистун В.І. Наукова школа професора В.В. Ягулова як платформа формування лідерів військово-педагогічної та військово-психологічно наук в Україні // Проблеми освіти: зб. наук. праць. Київ: ДНУ „Інститут модернізації змісту освіти”, 2018. Вип. 90. С. 22-28.

⁷⁴ Прокопенко І.Ф. Харківська науково-педагогічна школа: теоретичні здобутки та досвід (20-70ті рр. ХХ ст.) / Прокопенко І.Ф. Попова Л.Д., Сіра І.Т. – Харків: ХНПУ, 2007. – 152 с.

⁷⁵ Сіра І.Т. Теоретичні ідеї та практична діяльність учених Харківської науково-педагогічної школи (20-70 рр. ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / І.Т. Сіра. – Харків, 2002. – 20 с.

⁷⁶ Стражнікова І.В. Доробки наукової школи Т. К. Завгородньої щодо розвитку педагогічної науки на західноукраїнських землях // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 306-318.

представлено у працях С. Вітвицької⁷⁷, І. Коновальчука⁷⁸, Л. Лук'янової⁷⁹, Л. Ляхоцької⁸⁰, Н. Сидорчук⁸¹, З. Удич⁸², Н. Шестак⁸³.

Результати діяльності власних шкіл пропагують визнані педагоги: А. Богущ, А. Бойко, О. Дубасенюк, В. Лозова, Л. Павлов, О. Пехота, І. Прокопенко, О. Савченко, С. Сисоєва, М. Чепіль та інші у вигляді праць бібліографічного характеру (із зазначенням професійних та наукових здобутків керівника школи; напрямів та практичних результатів діяльності школи, перспектив подальшої діяльності; кількісної та якісної характеристики захищених послідовниками дисертаційних робіт).

Узагальненням багатолітньої діяльності науковців-педагогів другої половини ХХ – початку ХХІ століття став "Літопис сучасної науки й освіти України: Наукові школи, авторські системи і концепції". На його сторінках висвітлено найвагоміші здобутки науково-педагогічних шкіл, авторських систем та впровадження прогресивних педагогічних концепцій сучасності⁸⁴.

Більшість дослідників розглядає наукову школу як неформальну творчу співдружність у межах певного наукового напрямку висококваліфікованих дослідників, об'єднаних спільністю підходів до розв'язання проблеми, стилю роботи, спільного мислення, ідей і методів їх реалізації⁸⁵. На вищому рівні свого розвитку наукова школа являє собою колективний ієрархічний організований розум, що концентрує досвід декількох поколінь, уособлює найяскравіший прояв колективної форми творчості під безпосереднім ідейним і практичним керівництвом визнаного ученого й вчителя, який живить цей колектив науковими

⁷⁷ Вітвицька С.С. Методологічні та теоретичні засади педагогічної підготовки магістрів освіти // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 384-403.

⁷⁸ Коновальчук І.І. Роль наукових шкіл в інтеграції інноваційних освітніх процесів // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 51-64.

⁷⁹ Лук'янова Л.Б. Особливості андрагогічної моделі навчання та оптимальні умови її використання // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 471-477. ЗАМІНИТИ ПОТІМ

⁸⁰ Ляхоцька Л.Л. Особливості діяльності науково-педагогічної школи в системі післядипломної педагогічної освіти // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 65-68.

⁸¹ Дубасенюк О.А., Сидорчук Н.Г. Дослідження проблем педагогічної акмеології у діяльності Житомирської науково-педагогічної школи // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 404-413.

⁸² Удич З.І. Інклюзивна освіта – перспективний напрям розвитку науково-педагогічних шкіл в Україні // Вісник ЖДУ. № 4(95). 2018.

⁸³ Шестак Н.В. Роль наукових шкіл в підготовці молодих учених / Н.В. Шестак, С.Ю. Астанина / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.muh.ru/Docs/nipo/30_2006.htm?user=caae910f81eflcb713432f41a19096fa.

⁸⁴ Літопис сучасної науки й освіти України: Наукові школи, авторські системи і концепції / ред. колегія В.Г. Кремень, В.І. Луговий, О.М. Топузов [та ін.]. Київ: Альфа-Віта, 2018. 180 с.

⁸⁵ Зеленська Л.Д. Наукова школа: сутність та етапи становлення : [Електронний ресурс] / Л. Д. Зеленська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Pedagogica/27756.doc.htm

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

ідеями і визначає зміст і методи наукових досліджень⁸⁶. Важливим аспектом діяльності наукової школи є концентрація величезної творчої енергії вчених, координація їх діяльності у процесі наукового пошуку, максимальне сприяння розкриттю творчих здібностей молодих науковців, їх вихованню і перетворенню на зрілих дослідників, які, у свою чергу, ініціюють нові напрями наукових пошуків⁸⁷.

Від звичайних формальних наукових колективів наукові школи відрізняються тим, що є добровільними неформальними об'єднаннями, які групуються навколо «природного лідера» – знаного вченого, автора оригінальних ідей, реалізованих у дослідницькій програмі. Термін «наукова школа» вживається в двох випадках, як: 1) загальні погляди, ідеї та інтереси, що об'єднують вчених, і призводять до тісної співпраці і які дають змогу залучати нові молоді таланти і на багато років визначати шляхи і темпи розвитку перспективних галузей науки; 2) невеликий науковий колектив, об'єднаний організаційно, конкретною темою, загальною системою поглядів, інтересів і традицій, які зберігаються і розвиваються при зміні наукових поколінь. Отож, від формалізованих наукових колективів: гуртків, груп, лабораторій, центрів, інститутів, секторів тощо, які працюють над конкретним завданням і через офіційно визначений час мають представляти результати, наукові школи відрізняються свободою творчості та відсутністю часових обмежень. Члени школи можуть мати різні дослідницькі площини, але цікаві і потрібні один одному в розумінні ідей, техніки, методики дослідження і в комунікативно-творчому відношенні. Наукові школи постають осередками найбільш інтенсивної концентрації творчої енергії, активно впливаючи на науковий прогрес⁸⁸.

Нами було проведено контент-аналіз поняття "наукова школа", його розуміння у вітчизняних та зарубіжних джерелах та сформульовано авторське його тлумачення. Під *науковою школою* розуміємо неформальний дослідницький творчий колектив у межах певної галузі знання, який під керівництвом відомого вченого-лідера об'єднує не одне покоління вчених-одномумців різних статусів, компетенції і спеціалізації, займається активною дослідницькою роботою в новому актуальному

⁸⁶ Зеленська Л.Д. Наукова школа: сутність та етапи становлення : [Електронний ресурс] / Л. Д. Зеленська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Pedagogica/27756.doc.htm

⁸⁷ Там само

⁸⁸ Ярошевський М.Г. Логика развития науки и научная школа // Школи в науке. – М.: Наука, 1977. – С. 7-97.

напрямі їй характеризується спільним стилем роботи, підходами, методами реалізації наукової програми, методиками, науковими традиціями, оригінальністю ідей, наполегливою і цілеспрямованою співпрацею та здобув авторитет і суспільне визнання в цій галузі знань, що дозволяє йому транслювати, крім суто наукового змісту, культурні норми і цінності, культивувати інноваційне мислення і наукову атмосферу, яка сприяє становленню молодих вчених.

У свою чергу *науково-педагогічна школа* є неформальною спільнотою педагогів-дослідників різних поколінь високої наукової кваліфікації на чолі з науковим лідером у педагогічній галузі, об'єднаних спільними підходами до розв'язання педагогічних проблем, стилем роботи й мислення, оригінальністю й новизною ідей та методів реалізації дослідницької програми, яка одержала значні наукові результати, здобула авторитет та громадське визнання в педагогічній науці⁸⁹.

Схематично основні складові діяльності науково-педагогічної школи представлено на рис. 1.

Рис. 1. Складові діяльності науково-педагогічної школи

⁸⁹ Наукова школа – феномен науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?load=edu_shools_fenomen.html&project=nued2

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Кожен зі структурних компонентів запропонованої схеми для успішної її реалізації в конкретному випадку, як зазначає П. Саух, має задовольняти певним вимогам. Роль лідера, засновника наукової школи є вирішальною. Ситуація вимагає від нього: 1) відчуття нового, здібності генерувати нові ідеї, ясної інтелектуальної позиції, вміння критично й нелінійно мислити, високої професійної вимогливості й працездатності; 2) володіння мистецтвом організатора (майстерно володіти колективним стилем управління науковою роботою, мати високу комунікабельність, вміння трансформувати колектив у "велику сім'ю" на високих морально-етичних засадах; 3) неординарних педагогічних здібностей.

Науково-дослідницька програма є основою діяльності колективу і повинна бути орієнтована на конкретні запити суспільства і потреби людини.

Певні вимоги висуваються і до особистості учня, як продовжувача справи вчителя. Наслідування й ідентифікація учня й вчителя забезпечують трансляцію і збереження всього того, що було досягнуто школою загалом й засновником школи зокрема. Проте, це жодним чином не має заперечувати актуальність формування самостійності вченого, виявлення його власної професійної і особистісної позиції. Для успішності наукової школи учень повинен привнести щось своє, що автоматично не впливає із системи знань вчителя. Й ця самостійність учня як вченого має проявлятися в його здібності бачити і долати можливі обмеження ідей, стилю мислення і діяльності вчителя в нових соціокультурних умовах. Найталановитіші і найвірніші учні продовжують справу вчителя через заперечення і подолання його імперативів⁹⁰.

Отож, наукова школа може слугувати прикладом наукового співтовариства, де вчений формується не лише під безпосереднім впливом наукових ідей, а й під впливом людей, що складають наукове оточення, їх особистісних властивостей, ціннісних орієнтацій, культури, стилю мислення, мотиваційних установок і т.і.⁹¹ Тобто, у діяльності наукової школи реалізуються такі основні функції: виробництво

⁹⁰ Ортега-и-Гассет Х. Дегуманізація искусства и другие работы. Эссе о литературе и искусстве / Х. Ортега-и-Гассет ; [сб. пер. с исп.]. – М. : Радуга, 1991.; Саух П.Ю. Феномен наукової школи в контексті реалій сучасної науки / П. Ю. Саух // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 49-50

⁹¹ Поняття наукової школи, її ознаки та функції : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studopedia.org/index.php?vol=1&post=99429>

наукових знань (дослідження і навчання); поширення наукових знань (комунікація); підготовка обдарованих вихованців (відтворення)⁹².

На думку низки дослідників, система базових критеріїв ідентифікації науково-педагогічної школи крім наукової діяльності має включати: здійснення викладацької діяльності за блоком навчальних дисциплін, що складають ядро програми певної спеціальності протягом терміну підготовки фахівця; створення навчальних матеріалів різного характеру, що отримали визнання на державному й регіональному рівнях; використання оригінальної або творчо адаптованої методики викладання (як загальнопедагогічної, так і спеціальної); залучення нових членів співтовариства з числа студентського контингенту для підготовки фахівців вищої кваліфікації; проведення поряд із науково-практичними і науково-теоретичними конференціями інших заходів (регіональних, міжвузівських і вищого рангу), зокрема внутрішньовузівського постійно діючого семінару, переважно науково-методичного характеру, в ході якого реалізується функція тиражування педагогічних інновацій⁹³.

Однак, на противагу окресленим вище міркуванням, В. Євтух⁹⁴ зазначає, що в осмисленні феномена "наукова школа" акцент має робитися саме на наукових засадах її діяльності та на її наукових здобутках. На його думку, вимога, що "наукова школа" повинна робити щось практичне, вступає у суперечність з основним її завданням – творити науку. Крім того, В. Євтух акцентує на тому, що справжні наукові школи не потребують жодної зовнішньої регламентації, успіх їх діяльності цілком залежить від внутрішньої самоорганізації й потенціалу її лідера та членів⁹⁵.

Зазначимо, що наукова школа за своєю суттю являє собою ефективну модель освіти як трансляції культурних норм і цінностей наукової спільноти від старшого покоління до молодшого. Сила наукових шкіл

⁹² Поняття наукової школи, її ознаки та функції : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studopedia.org/index.php?vol=1&post=99429>

⁹³ Гнізділова О. А. Характеристика дефініції "наукова школа" / О. А. Гнізділова // Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – 2008. – Вип. 22. – С. 13–23.]

Аронов Д.В., Садков В.Г. „Научная и научно-педагогическая школа” – к вопросу о содержании понятия// Образование и общество. 2002. № 3. С. 19-23

Гончаренко С.У. Наукові школи в педагогіці // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 692 с., С. 38-39;

Регейло І.Ю. теорія і практика наукового керівництва докторськими програмами в досвіді зарубіжних країн // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 692 с., С. 334.

⁹⁴ Євтух В. Наукові школи у контексті дослідницьких просторів: змагання міфів і реальностей / Галузеві соціології в умовах глобальних змін і соціальних трансформацій: зб. наук. статей. Київ, Каравела, 2017. С. 69-83.

⁹⁵ Там само

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

полягає в тому, що вони «прив'язують» науку до реалій життя, мають яскраво виражений практичний акцент. Видатний учений В.І. Вернадський зазначав: "...розвиток наукової думки знаходиться в тісному і нерозривному зв'язку з народним побутом і громадськими установами – її розвиток відбувається в складній гушці історичного життя..."⁹⁶.

Вищезазначене дозволяє визначити основні ознаки наукової школи, до яких як правило, відносять⁹⁷:

1. Створення напряму в науці, техніці, освіті: розробка нових підходів до вивчення природи і нових напрямів в прикладній науці і техніці, створення ефективної системи передачі знань учням.

2. Підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації: під керівництвом професора, що очолює школу, мають бути підготовлені доктори і кандидати наук, а також висококласні фахівці, що зарекомендували себе на керівних посадах.

3. Визнання професора, що очолює наукову школу: про це можуть свідчити державні і міжнародні премії, почесні звання, медалі і відзнаки за науково-педагогічну діяльність, запрошення для читання лекцій і наукової роботи в зарубіжні університети, індекс цитування та ін.

4. Публікації в центральних українських і міжнародних виданнях: монографії, підручники, огляди, наукові статті.

5. Передача знань (педагогічна робота): розробка нових курсів лекцій, читання лекцій, робота з аспірантами, здобувачами кандидатських і докторських наукових ступенів, науково-освітня робота в інших університетах, зокрема зарубіжних.

6. Організація міжнародної співпраці в сфері науки і освіти: керівництво міжнародними науково-освітніми проектами, договори про співпрацю із зарубіжними університетами, організація міжнародних конференцій і семінарів та ін.

Найпоширенішим методом ідентифікації наукової школи є вивчення потоку кандидатських і докторських дисертацій науковців, які входять до цього неформального колективу. Такий підхід можна вважати правомірним, оскільки він виявляє взаємовідносини "вчитель – учень",

⁹⁶Вернадський В. И. Труды по истории науки в России. М: Наука, 1988. – С. 63.

⁹⁷Положення про наукові школи Запорізької державної інженерної академії : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/POLOGEN_151110.pdf

що є ефективним, оскільки дозволяє отримати конкретні результати, що базуються на кількісних даних про захищені під керівництвом того чи іншого вченого дисертації, свідчить про відповідність тематики дисертацій учнів проблематиці дисертації лідера. Цей метод простий, оскільки зводить завдання ідентифікації до встановлення формальних показників, зокрема через вивчення частоти цитування праць керівника та його учнів⁹⁸.

Зважаючи на те, що професійний розвиток науково-педагогічного працівника містить не лише елементи професійної діяльності, а спрямована на реалізацію здібностей та потенціалу особистості, враховуючи необхідні, послідовні і прогресивні зміни, що спрямовані на постійне вдосконалення, проаналізуємо професійне зростання колективу кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка впродовж останніх 30-ті років.

Народження наукової школи, на думку Л. Зеленської, неможливе без появи видатного ученого з новою науковою програмою й методологією її реалізації, людини, яка поєднує в собі талант дослідника і вчителя. У процесі еволюції наукової школи запропоновані програми можуть розвиватись, розширюватись, об'єднуватись, накопичуватись. Це, в свою чергу, призводить до появи нових видатних учених зі своїми особистими, спеціалізованими науковими програмами і методологією наукового пошуку, створення нових наукових колективів⁹⁹. Такий підхід до функціонального навантаження діяльності наукової школи дає підстави говорити про її біфункціональність: з одного боку – це здійснення досліджень під керівництвом лідера, науковий пошук; з іншого – добір, підготовка і виховання нового покоління учених¹⁰⁰.

Житомирська науково-педагогічна школа "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" завдячує своїм народженням Олександрі Антонівні Дубасенюк, яка протягом багатьох років (з 1988 по 2001 рр.) очолювала кафедру педагогіки, і під керівництвом якої колектив отримав новий поштовх для професійного і наукового розвитку.

⁹⁸ Поняття наукової школи, її ознаки та функції: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studepedia.org/index.php?vol=1&post=99429>

⁹⁹ Зеленська Л.Д. Наукова школа: сутність та етапи становлення: [Електронний ресурс] / Л. Д. Зеленська. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Pedagogica/27756.doc.htm

¹⁰⁰ Там само.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Дослідники зазначають, що роль наукового лідера у процесі формування і розвитку наукової школи надзвичайно велика, оскільки він повинен мати певні якості, щоб залучати до наукової діяльності талановиту молодь та виховувати з неї дослідників високого рівня. Сила такого вченого полягає у поєднанні його наукового, педагогічного таланту, а також особистих якостей, зокрема обдарованості, визначних наукових результатів, любові до науки, педагогічної майстерності, цілеспрямованості, наукової принциповості, високої культури, особистого авторитету, доброзичливості, ентузіазму, вміння спрямувати роботу і підтримувати самостійність та ініціативу тощо¹⁰¹.

Саме такими якостями відрізняється Олександра Антонівна Дубасенюк, яка здійснювала керування науковим колективом, рухаючи його до спільної мети і не стримуючи, при цьому, індивідуальності особистого наукового пошуку кожного дослідника. Для переважної більшості членів кафедри їх напрямки науково-дослідної роботи конкретизувалися у теми кандидатських дисертацій, які було захищено у 90-х роках ХХ – на початку ХХІ століття.

Однак, незважаючи на те, що для створення школи необхідний передусім видатний вчений, який має нову ідею узагальнюючого, синтетичного значення, О. Богомолець, стверджував, що цього ще замало. Необхідні співробітники, які сприймають ентузіазм свого керівника, стають його учнями і протягом багатьох років працюють над різними питаннями проблеми, висунутої керівником. Школа поступово формується у єдине гармонійне ціле лише у процесі спільної роботи над проблемою¹⁰².

Зважаючи на ці думки, знаковими для Житомирської науково-педагогічної школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" виявився період кінця 80-х початку 90-х років, який ознаменувався молодим поповненням складу кафедри педагогіки випускниками педагогічного інституту. До міцного наукового ядра кафедри, який складали професори і доценти О. Дубасенюк, С. Вітвицька, А. Іванченко, додалася нова генерація наукових та педагогічних кадрів, що являла собою потужну хвилю нових ідей,

¹⁰¹Наукова школа — феномен науки : Науковці України еліта держави : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=nued2&load=edu_shools_fenomen.html

¹⁰² Там само.

ентузіазму, бажання зробити свій внесок у розвиток педагогічної освіти в Україні. На посади асистентів прийшли О. Березюк, О. Ілліна, О. Антонова, Н. Сидорчук, Н. Сейко, Ю. Костюшко, С. Коляденко, досвідчена вчителька В. Єремєєва, а також випускники Київського педагогічного інституту В. Ковальчук, І. Коновальчук.

Як свідчить практика, найбільш плідно група чи колектив дослідників на чолі з науковим лідером функціонують у таких структурах: науковий лідер – кафедра вузу – інститут чи відділ (лабораторія) – семінар; науковий лідер – кафедра вузу – семінар; науковий лідер – інститут чи відділ (лабораторія) – семінар. Вони сприяють залученню творчої молоді до науки, виступаючи своєрідними системами відбору, підготовки та виховання дослідників. У результаті навколо лідера формується колектив його учнів та співробітників, який за певних умов може бути зародком наукової школи або навіть перетворитися на неї¹⁰³.

Перебуваючи на посаді завідувача кафедри педагогіки О. Дубасенюк ініціювала розробку ряду комплексних наукових тем, зокрема "Проблеми вдосконалення професійної умілості майбутніх учителів-вихователів" (1988 – 1993 рр.), де було визначено концептуальні та методологічні засади дослідження з позиції теорії педагогічних систем; уточнено категоріальний апарат дослідження ("уміння", "педагогічні уміння", "виховні уміння", "професійна умілість" тощо). Здійснено експериментальну роботу на всіх факультетах університету шляхом запровадження експериментальної програми, виявлено особливості та динаміку формування у майбутніх учителів комплексних педагогічних умінь. Результати роботи було відображено у трьох монографіях, з них дві одноосібні і одна колективна ("Формування виховних умінь майбутніх педагогів", 1996); двох навчальних посібниках, п'яти методичних рекомендаціях для викладачів, педагогів та студентів, багатьох статтях.

У 1992 – 1994 рр. під керівництвом О. Дубасенюк розроблялася державна бюджетна тема, що фінансувалася МОН України – "Технологія навчання у педагогічному вузі (побудова навчального процесу при викладанні педагогічних дисциплін)" з пріоритетного наукового

¹⁰³ Наукова школа — феномен науки : Науковці України еліта держави : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=nued2&load=edu_shools_fenomen.html

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

напрямку: Проблеми нового змісту освіти та методики навчання і виховання. За результатами дослідження розроблена дидактична система викладання педагогічних дисциплін за технологічним підходом. Створено модель діяльності вчителя-вихователя, яка відображається у моделі підготовки майбутнього педагога. Проведено експериментальну перевірку ефективності розробленої технології навчання. Науковим колективом здійснено технологічну побудову курсу педагогіки у вигляді педагогічного практикуму, який впроваджено у навчальний процес вищих педагогічних навчальних закладів України. "Практикум з педагогіки" отримав гриф МОН України і пройшов широку апробацію у ВНЗ України, тричі перевидавався, останній раз – у 2017 році.

У 1997 – 2001 роках колектив кафедри розробляв комплексну тему "Соціально-педагогічні чинники професійного становлення вчителя". Учасниками наукового проекту видрукувано 274 наукові праці, з них три монографії, навчальні посібники "Історія педагогіки" (Житомир, 1999), "Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів" у двох частинах (Житомир, 2001); дев'ять методичних рекомендацій, шість науково-методичних збірників студентських та аспірантських праць та один студентський збірник інформаційних матеріалів.

Отож, однією із провідних ознак наукової школи безумовно є *наявність лідера*, провідного вченого, що має нову ідею узагальнювального синтетичного значення, який створює свій напрям в освіті, розробляючи нові підходи до вивчення проблем підготовки вчителя, що активно сам займається науковою та навчально-методичною діяльністю, стимулюючи до неї своїх підлеглих, створюючи ефективну систему передачі знань учням. Крім того, результати наукової діяльності колектива дослідників реалізувався у значній кількості *публікацій* в центральних українських і міжнародних виданнях: монографії, підручники, огляди, наукові статті. Науковий доробок школи представлено у 26 одноосібних та 14 колективних монографіях, присвячених теоретико-методологічним та методичним проблемам педагогічної освіти. Науковцями опубліковано понад 2500 наукових праць, 100 сучасних навчально-методичних підручників та посібників, 52 науково-методичних збірників.

Важливими для подальшого зростання викладачів кафедри виявилися і *тісні зв'язки з установами Академії педагогічних наук*

України, зокрема Інститутом педагогіки і психології професійної освіти. Вплив таких вчених як академіки І.А. Зязюн, С.У. Гончаренко, А.М. Алексюк, Н.Г. Ничкало та інші представники цього закладу на молодих учених не можна переоцінити. Дискусії на конференціях та захистах дисертаційних досліджень, обговорення актуальних проблем під час "круглих столів", наукові консультації та просте людське спілкування приносить більше користі ніж копівка опрацювання сотні наукових публікацій. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України став *alma mater* для цілої плеяди молодих дослідників кафедри педагогіки ЖДУ, надав їм "путівку у життя", на багато років визначив перспективи особистісного та наукового розвитку. Перші захисти дисертаційних досліджень відбулися саме там, а наукова співпраця продовжується донині.

У 1992 – 1994 рр. під керівництвом О.А. Дубасенюк розроблялася державна бюджетна тема, що фінансувалася МОН України – "Технологія навчання у педагогічному вузі (побудова навчального процесу при викладанні педагогічних дисциплін)" з пріоритетного наукового напрямку: Проблеми нового змісту освіти та методики навчання і виховання. За результатами дослідження розроблена дидактична система викладання педагогічних дисциплін за технологічним підходом. Створено модель діяльності вчителя-вихователя, яка відображається у моделі підготовки майбутнього педагога. Проведено експериментальну перевірку ефективності розробленої технології навчання. Науковим колективом здійснено технологічну побудову курсу педагогіки у вигляді педагогічного практикуму, який впроваджено у навчальний процес вищих педагогічних навчальних закладів України. "Практикум з педагогіки" отримав гриф МОН України і пройшов широку апробацію у ВНЗ України, тричі перевидався, останній раз – у 2017 році. За результатами дослідження проведено міжрегіональну науково-практичну конференцію: "Соціально-педагогічні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів" (Житомир, ЖДПІ ім. І. Франка, 25-27 жовтня 1993 р.).

У 1997 – 2001 роках кафедра розробляла комплексну тему "Соціально-педагогічні чинники професійного становлення вчителя". Учасниками наукового проекту видруковано 274 наукові праці, з них три монографії, навчальні посібники "Історія педагогіки" (Житомир, 1999),

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

"Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів" у двох частинах (Житомир, 2001); дев'ять методичних рекомендацій, шість науково-методичних збірників студентських та аспірантських праць та один студентський збірник інформаційних матеріалів. За результатами дослідження проведено дві Всеукраїнські конференції: "Актуальні проблеми соціально-педагогічної підготовки вчителя", організована спільно з Інститутом змісту й методів навчання МО України у квітні 1999 р., та "Проблеми професійної підготовки педагогічних працівників" – разом з Інститутом педагогіки і психології професійної освіти АПН України у листопаді 2000 р.

Новим стимулюючим чинником, що сприяв активізації професійного зростання колективу кафедри, стало *відкриття* у вересні 1993 року *аспірантури* із спеціальності "Теорія та історія педагогіки" (13.00.01), а з листопада 1999 року - із спеціальностей "Теорія і методика виховання" (13.00.07) та "Теорія і методика професійної освіти" (13.00.04). Виконавцями комплексної теми у період 2000/2002 років захищено чотири кандидатські дисертації, тематика яких була безпосередньо пов'язана із кафедральною проблемою (О.Є. Антонова, В.А. Ковальчук, Н.Г. Сидорчук, В.М. Єремєєва).

Саме тоді вперше було заявлено про існування Житомирської науково-педагогічної школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів", яку поступово поповнювали викладачі Житомирського державного університету імені Івана Франка (Т. Шанскова, Н. Бовсунівська, С. Яценко, О. Королюк, В. Луценко, Ю. Клименюк, М. Ковальчук, І. Літяга та інші), Житомирського військового інституту імені С. Корольова (О. Слоньовська, Ю. Захарчишина), Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (В. Калінін, О. Дем'янчук), досвідчені вчителі (Л. Корінна, Т. Шарненкова), представники закладів вищої освіти інших регіонів (О. Шквир – Хмельницький, О. Федорцова – Вінниця, Н. Якса – Симферопіль та інші).

Науковцями школи розробляються такі наукові проблеми: виявлення і реалізація сучасних концептуальних підходів до підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; модернізація, підвищення якості педагогічної освіти у контексті Болонських інновацій; розвиток обдарованості дітей та молоді; теоретичні і методичні засади

професійної компетентності вчителя, інноваційні технології навчання і виховання тощо. У діяльності школи реалізовано методологічний, теоретичний, ціннісно-світоглядний та технологічний концепти, розроблено концептуальні засади професійної підготовки вчителя. За період існування школи захищено 11 докторських та біля 100 кандидатських дисертацій. Розроблено багаторівневі системи та моделі ціложиттєвого навчання суб'єктів освіти відповідно до викликів сучасного суспільства знань.

Таким чином була реалізована ще одна ознака наукової школи: підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації під керівництвом професора, що очолює школу. За період існування школи під керівництвом О. Дубасенюк захищено 11 докторських та 22 кандидатських дисертацій, зокрема частина з цих науковців зарекомендувала себе на керівних посадах. Варто зазначити, що всі дисертаційні роботи як учнів Олександри Антонівни, так і другого покоління науковців виконуються в межах пріоритетних напрямів роботи школи, чим значно їх розширюють та поглиблюють, сприяючи ефективнішій підготовці науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, розробці сучасних концептуальних підходів до підвищення рівня професійної підготовки майбутнього вчителя та розробці сучасних підходів, реалізація яких забезпечує продуктивність професійної діяльності фахівців різних галузей.

За 30 років існування науково-педагогічної школи склалися передумови до виокремлення ще двох наукових шкіл "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності" (професор С. Вітвицька) та "Педагогічні аспекти обдарованості" (професор О. Антонова).

З 1999 року, коли в Україні розпочинається перехід до ступеневої освіти, починає стрімко вибудовуватись освітньо-наукова траєкторія професійної самореалізації С.С. Вітвицької. Будучи вже досвідченим вченим і викладачем, Світлана Сергіївна бере на себе розробку навчально-методичного забезпечення та наукового обґрунтування введення у ЖДУ магістерських програм. Вона викладає курс "Педагогіка вищої школи" за авторською програмою для студентів магістратури, розробляє та запроваджує підручник "Основи педагогіки вищої школи" за модульно-рейтинговою системою навчання, посібник-практикум з педагогіки вищої школи, а у 2014 році на реалізацію мовних стратегій нею

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

підготовлено білінгвальний посібник. Її авторська технологія педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти досі успішно впроваджує у багатьох університетах України.

С.С. Вітвицькою запроваджено загальноуніверситетський центр "Педагогічної підготовки студентів магістратури", спрямований на створення умов для відбору і творчого розвитку обдарованої особистості; оволодіння нею поглибленими знаннями з педагогіки та вміннями інноваційного характеру, підготовку до науково-дослідницької, науково-педагогічної, методичної, управлінської, пошукової діяльності. А у 2011 році Світлана Сергіївна успішно захистила докторську дисертацію на тему "Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти". Будучи професором кафедри, С.С. Вітвицька дбає про зростання наукового потенціалу, про підвищення кваліфікації викладачів, про залучення кращих студентів університету до наукової роботи; здійснює керівництво науково-дослідницькою роботою викладачів, аспірантів, магістрантів, бакалаврів. Основні ідеї та концепції професора С.С. Вітвицької упроваджені в роботі наукової школи "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності" та в роботах її учнів (І.Д. Бойчук, О.Л. Герасимчук, Ю.С. Запорожцевої, С.В. Іванової, О.А. Ковальчук, Н.Є. Колесник, Ю.Г. Корнійчук, С.В. Кубрак, О.А. Мірошніченко, А.Ю. Павленко, Я.Б. Сікори, В.В. Танської, О.Ю. Усатої та інших).

Таким чином, достатньо впливовим чинником, що сприяє професійному зростанню і самореалізації науково-педагогічних працівників, можуть стати *загальні тенденції розвитку системи освіти у державі*, які спрямовують науковий пошук дослідників і стають їх власною тематикою.

Велика увага завжди приділялася кафедрою педагогіки роботі з педагогічно обдарованою молоддю, стимулюванню творчого пошуку студентів. Під керівництвом провідних викладачів на кафедрі працюють проблемні групи і наукові гуртки, де майбутні науковці досліджують різні аспекти історії, теорії та практики навчання та виховання, а також беруть участь у студентських науково-практичних міжнародних та Всеукраїнських конференціях. За результатами наукової роботи щорічно виходять збірники студентських наукових праць, зокрема "Формування професійної компетентності майбутніх учителів засобами інноваційних

освітніх технологій" (професор О.Є. Антонова), збірники наукових робіт студентів фізико-математичного факультету (доцент В.М. Єремєєва), навчально-наукового інституту педагогіки (доцент Н.Г. Сидорчук), магістрантів (професор С.С. Вітвицька, доцент Н.М. Мирончук), історико-педагогічний альманах (доцент В.В. Павленко) та інші.

Упродовж чотирьох років (1999 – 2002 рр.) кафедра педагогіки виступала організатором II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки, а студентки О. Дідус, О. Вознюк, В. Авдєєва, А. Білоус, М. Русаловська, О. Космінська, О. Ярош, О. Куц у різні роки ставали переможцями олімпіади з педагогіки.

Саме цей факт вплинув на вибір тематики подальших досліджень доцентом кафедри О.Є. Антоновою, яка з 2002 року розробляє проблему розвитку обдарованості особистості. Нею створено загальноуніверситетський науково-методичний Центр роботи з обдарованою студентською молоддю з метою координації діяльності всіх учасників навчально-виховного процесу щодо навчання і виховання обдарованих студентів. У результаті цієї діяльності 2008 року Житомирський державний університет отримав Міжнародний сертифікат від Всесвітньої Ради для Обдарованих і Талановитих дітей за високий рівень організації роботи з обдарованою студентською молоддю.

Вагомим стимулом для подальшого професійного зростання викладачів кафедри педагогіки стало *відкриття* у грудні 2003 року *докторантури*, а у вересні 2004 року *спеціалізованої вченої ради* із захисту кандидатських дисертацій. Першими докторантами стали кандидати педагогічних наук: доцент кафедри педагогіки Антонова Олена Євгеніївна, доцент кафедри прикладної математики та інформатики Спірін Олег Михайлович, доцент кафедри методики викладання іноземних мов та прикладної лінгвістики Місечко Ольга Євгеніївна. Перший випуск докторантури був вдалим, всі троє успішно її закінчили і захистили свої дослідження. Цей факт, у свою чергу, сприяв зміні статусу спеціалізованої вченої ради, яка отримала дозвіл здійснювати захисти докторських дисертацій (з 2010 року).

Антонова Олена Євгеніївна стала одним із перших докторантів. Нею досліджувалися особливості навчання обдарованої молоді, розробки науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості, основи педагогічної творчості і креативності. У 2008 році нею захищено

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

докторську дисертацію "Теоретико-методологічні засади навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах". А результатом популяризації, апробації та впровадження результатів дослідження стало започаткування діяльності наукової школи "Педагогічні аспекти обдарованості", яка об'єднує науковців, докторантів, аспірантів, вчителів, студентів. У межах наукової школи професора О.Є Антонової обґрунтовано теоретичні та методичні засади створення науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості; досліджено проблеми сутності й природи обдарованості, можливостей розвитку здібностей та обдарувань молоді у різних сферах діяльності, навчання і виховання обдарованої молоді, зокрема студентської; підготовки вчителя в умовах післядипломної освіти до розвитку різних видів обдарованості учнів на основі застосування сучасних педагогічних технологій (О.В. Ващук, С.І. Шевчук). До актуальної проблематики школи також віднесені такі дослідження: формування професійної компетентності майбутнього фахівця (Н.С. Щерба, З.П. Шарлович, І.Р. Махновська, О.В. Солодовник, Н.М. Самборська); підготовка майбутнього вчителя до формування здорового способу життя, безпечної поведінки та екологічної освіти учнівської та студентської молоді (Р.Ю. Васильєва, Н.М. Поліщук, О.А. Сорочинська, Т.М. Пузир); теоретико-методичні засади підготовки вчителів в умовах неперервної освіти (Л.Л. Фамілярська, В.М. Гусак). З 2009 року О. Антонова керує кафедрою педагогіки, успішно поєднуючи наукову, викладацьку та адміністративну діяльність.

У 2014 році успішно захищає докторську дисертацію Н.Г. Сидорчук на тему "Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору". На вибір тематики дослідження певним чином вплинуло приєднання України до Болонської декларації, що стимулювало вітчизняну систему вищої освіти шукати нових шляхів перебудови освітнього процесу. Дисертаційне дослідження Н.Г. Сидорчук стало одним із тих, що систематизувало основні підходи до педагогічної підготовки студентів у класичному університеті, залишаючись актуальним і сьогодні.

Нині Нінель Герандівна професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка, керує лабораторією акмеології освіти, що функціонує як структурний підрозділ університету та регіональна філія Української Акмеологічної

Академії. Метою її діяльності є ініціювання і координація наукових досліджень у галузі акмеології професійно-педагогічної діяльності; наукова співпраця з акмеологічними осередками вищих навчальних закладів України та країн ближнього зарубіжжя; введення в науковий обіг нового наукового матеріалу. Має 9 захищених кандидатів наук (Т. Москвіна, Л. Данильчук, М. Агапова, З. Залібовська – Ільницька, О. Кравець, О. Орлова, А. Чернишова, Н. Миколаєнко, І. Колесникова).

В.А. Ковальчук, яка також розпочинала професійне зростання на початку 90-х років, у 2016 році захистила докторську дисертацію на тему "Підготовка майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем". Нині вона успішно керує роботою магістрантів та аспірантів, займається науковою та навчально-методичною роботою.

Ціла плеяда докторантів О.А. Дубасенюк – Іван Коновальчук, Лариса Зданевич, Сергій Чирчик, Оксана Шквир – завершивши роботу над дисертаційним дослідженням і успішно його захистивши, працюють на керівних посадах у різних закладах освіти України, зокрема у м. Київ, Хмельницький, Житомир та інших.

Важливою ознакою наукової школи є педагогічна діяльність: розробка нових курсів лекцій, читання лекцій, робота з аспірантами, здобувачами кандидатських і докторських наукових ступенів. З метою підвищення якості викладання педагогічних дисциплін науковцями школи розроблено навчально-методичні підручники та посібники нового покоління, серед них: "Історія педагогіки", "Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів", "Основи педагогіки вищої школи", "Практикум з педагогіки вищої школи", "Методика викладання педагогіки", "Методологія і методи науково-педагогічного дослідження", "Дидактика", "Актуальні проблеми професійної освіти", "Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання", "Практикум з педагогіки", "Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки", "Робочі зошити" з історії педагогіки, загальної педагогіки та дидактики. До всіх навчальних дисциплін створено навчально-методичне забезпечення із застосуванням ІКТ.

Здобутки наукових шкіл є невичерпним джерелом інновацій та прогресивних ідей, необхідних для ефективного розвитку освітньої

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

галузі; вони не лише вирішують загальнонаукові проблеми, а й проблеми професійної підготовки нових поколінь науковців.

Сьогодні кафедра педагогіки являє собою потужний комплекс, який складається із наукових шкіл, центрів, лабораторій, аспірантури, докторантури, спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій, спрямований на навчально-виховну, методичну, наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність. У складі кафедри працює 12 викладачів: професори, доктори педагогічних наук О.Є. Антонова, О.А. Дубасенюк; С.С. Вітвицька, Н.Г. Сидорчук, В.А. Ковальчук, професор О.С. Березюк, доценти В.М. Єремєєва, О.М. Борейко, О.М. Власенко, Н.М. Мирончук, В.В. Павленко, кандидат педагогічних наук, старший викладач Ю.Ю. Агапов. Легко помітити, що всі штатні викладачі кафедри мають наукові ступені та вчені звання. Динаміка цього зростання яскраво ілюстрована рис. 2.

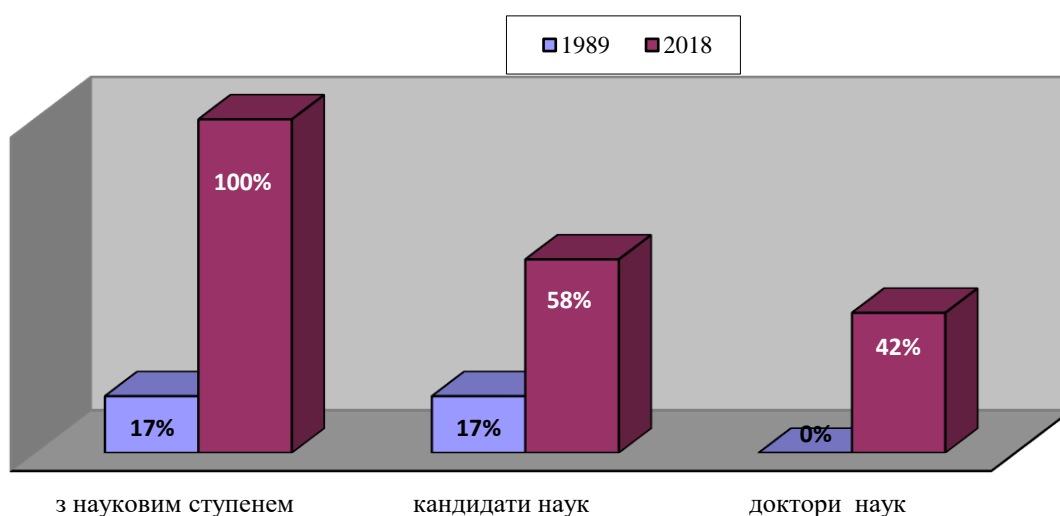

Рис. 2. Динаміка рівня фахової кваліфікації викладачів кафедри педагогіки з 1989 по 2018 роки

Викладачами, аспірантами та докторантами кафедри здійснюється широкий спектр наукових досліджень: професійна підготовка фахівців в умовах ступеневої освіти, формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції, розробка науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості, становлення та розвиток освіти в різні історичні періоди, морально-етичні засади формування зростаючої особистості.

У межах кафедри здійснюють діяльність 3 наукові школи ("Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" (професор О.А. Дубасенюк), "Педагогічні аспекти обдарованості" (професор О.Є. Антонова), "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності" (професор С.С. Вітвицька) та науково-методичні лабораторії ("Педагогічна підготовка студентів магістратури", "Освітньо-виховна система Полісся"), науково-дослідна лабораторія акмеології освіти, Науково-методичний Центр роботи з обдарованою студентською молоддю, Центр розвитку креативності особистості.

Кафедра координує роботу ННБК "Полісся", що об'єднав 24 навчальні заклади області. У межах проекту "Наука-практиці" створено акметехнологічний і креативно-педагогічний комплекси, які сприяють розвитку творчого потенціалу особистості й професійної компетентності вчителя, передбачають консультативну підтримку навчальних закладів, акмеологічний супровід процесу підготовки педагогічних кадрів. Щорічно викладачами кафедри публікується понад 150 друкованих праць (монографії, навчальні посібники та підручники нового покоління, збірники наукових праць тощо).

Викладачі кафедри тісно співпрацюють з науковцями Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих, Інституту педагогіки, Інституту проблем виховання, Інституту обдарованої дитини НАПН України (проведення міжнародних та всеукраїнських форумів та конференцій, підвищення кваліфікації співробітників, наукова робота), а також науково-громадських організацій Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", Українська академія акмеології.

Останнім часом в Україні великого значення надається результативності науково-дослідної роботи кафедр, що відображує найважливішу складову її діяльності. При цьому враховуються за відносною важливістю видані працівниками монографії, участь співробітників кафедри у написанні монографій, виданих поза межами навчального закладу; статті, опубліковані у фахових та інших виданнях за профілем наукової діяльності кафедри і дисциплін, що викладаються нею, статті, написані слухачами/студентами під керівництвом викладачів кафедри, тези доповідей тощо. Відповідно визначається індекс цитування, як інструмент, що оцінює вплив вченого або

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

організації на світову науку, визначає якість проведених наукових досліджень. На сайті Центру досліджень соціальних комунікацій представлено бібліометрику української науки та рейтинг наукових колективів України. Зазвичай бібліометричні профілі розглядаються як наукові декларації вчених і використовуються в якості джерельної бази для експертного оцінювання результативності їх дослідницької діяльності. Система Google Scholar надає можливість створення таких профілів кафедрам, відділам і лабораторіям. У таблиці наведено значення індексів Гірша* цих наукових колективів. Зазначимо, що у цьому рейтингу кафедра педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка займає 65 позицію (h 31) із 629 представлених наукових спільнот. Представники ж Житомирської науково-педагогічної школи посідають провідні місця серед науковців Житомирського державного університету імені Івана Франка: О.А. Дубасенюк – h-index 20, О.В. Вознюк – 18, О.Є. Антонова – 16, С.С. Вітвицька – 16. Погодьтесь, результат гідний.

Таким чином, на сьогоднішній день кафедра педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка являє собою потужний колектив одностудентів, що належать до нової генерації наукових та педагогічних кадрів, здатних генерувати нові ідеї, повних ентузіазму і бажання зробити свій внесок у розвиток педагогічної освіти в Україні. Серед чинників, які сприяли досягненню цього результату, виокремлено: наявність лідера, провідного вченого, що має нову ідею узагальнювального синтетичного значення, який сам активно займається науковою діяльністю, стимулюючи до неї своїх підлеглих; наявність учнів та послідовників, які впродовж багатьох років працюють над різними питаннями проблеми, висунутої керівником, оформлюючи її в єдине, гармонійне нове учення; потужний науковий потенціал професорсько-викладацького складу провідних кафедр; тісні зв'язки з ученими Національної Академії педагогічних наук України; позитивна внутрішня мотивація молодих вчених до досягнення успіху у наукових пошуках; загальні тенденції розвитку системи освіти у державі, які спрямовують науковий пошук дослідників і стають їх власною тематикою; наявність аспірантури та докторантури, керованих провідними вченими у відповідній галузі наукових знань; функціонування спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських та докторських дисертацій.

Отож на основі вищезазначеного можна констатувати, що у своєму розвитку наукова школа "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" пройшла декілька етапів.

I. Аналітико-пошуковий етап – (етап научіння) – формування творчого наукового колективу одnodумців, який передбачав оволодіння науковцями-початківцями основами теоретичних, історико-педагогічних, методологічних знань; розвиток науково-дослідних умінь, оволодіння методами наукового пошуку; загальну орієнтацію в інформаційному науковому педагогічному просторі. Молодих науковців об'єднував насамперед інтерес до науки, прагнення більше пізнавати, бажання спільно працювати. Крім того, більшість викладачів мали практичний досвід педагогічної роботи у загальноосвітніх закладах різного типу, знали реальні проблеми діяльності вчителя. Робота розпочалася із вивчення творів класиків-педагогів та історико-педагогічної спадщини та сучасних педагогічних досліджень. Викладачі готували статті, оволодівали науковим стилем, вибудовували позиції стосовно різних педагогічних теорій. Це був складний період, коли розпочався рух педагогів-новаторів, утверджувалися ідеї педагогіки співробітництва, руйнувалися стереотипи, змінювалася ідеологія. І ці зміни стосувалися насамперед методології та загальних основ педагогіки, теорії та методики виховання. Встановлювалися наукові контакти з окремими ВНЗ. Науковці школи підтримували зв'язки з Міжнародною академією акмеологічних наук (Росія, м. Санкт-Петербург).

II. Етап диференціації наукових знань. Молоді дослідники почали обирати власний напрям наукових досліджень, виділяти тему, проблему, об'єкт, предмет, мету, завдання наукового пошуку; здійснювалися наукові напрацювання в обраному напрямі. Викладачі розпочали досліджувати теоретико-методологічні, історико-педагогічні, аксіологічні, соціально-педагогічні, технологічні та навчально-методичні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів. Теоретичне підґрунтя проблеми становила концептуальна модель професійної підготовки вчителя-вихователя, яка вміщує такі головні підпростори: структурний, функціональний, процесуальний, праксиологічний, технологічний. Водночас розпочалася експериментальна робота з обраних напрямів дослідження.

Здійснювалась підготовча робота до написання розділів навчального посібника з педагогіки (перше видання), оскільки в цьому була гостра потреба. Науковці школи брали участь у всеукраїнських конференціях, які відбувалися у різних ВНЗ України. Встановлюються контакти з НДІ АПН України. Вивчався міжнародний досвід підготовки педагогічних та соціально-педагогічних кадрів (Швеція, Норвегія, Росія). Створювалися передумови для відкриття при кафедрі педагогіки аспірантури з трьох спеціальностей (13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти; 13.00.07 – теорія та методика виховання).

III. Етап систематизації та узагальнення здобутих наукових знань.

Активно розпочалася робота над кандидатськими дисертаціями. Підготовка та опублікування навчального посібника "Практикум з педагогіки" (2-ге видання) та колективної монографії "Формування виховних умінь майбутніх учителів". Відбулися перші захисти кандидатських дисертацій науковців школи (О.Є. Антонова, В.А. Ковальчук, Н.Г. Сидорчук, Т.І. Шанскова, І.В. Літяга, В.М. Єремєєва та інші). Проведені перші всеукраїнські науково-практичні конференції з проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів. Здійснювалася підготовка одноосібних монографій, розробка науково-методичного супроводу професійної підготовки майбутніх педагогів. Встановлюються контакти з науковими школами та відомими українськими вченими ряду ВНЗ України. За сприяння наукової школи в університеті, окрім кафедри педагогіки, створюються ще дві педагогічні кафедри (кафедра інноваційних технологій освіти і виховання та соціальної педагогіки й педагогічної майстерності). Розвивається наукова співпраця з НДІ АПН України, зокрема з Інститутом педагогіки і психології професійної освіти АПН України (нині Інститутом педагогічної освіти та освіти дорослих АПН України). Здійснюється міжнародна співпраця з навчальними закладами Росії, Польщі, Чехії.

IV. Етап концептуалізації наукових знань. Розробляються теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів. Продовжується активний захист кандидатських дисертацій. Розпочато підготовку докторських дисертацій. При кафедрі педагогіки відкривається докторантура за двома спеціальностями (13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; 13.00.04 – теорія та методика

професійної освіти). Серед перших докторантів четверо – науковці школи. Створюються наукові осередки: науково-методичний центр роботи з обдарованою студентською молоддю (наук. керівник доц. О.Є. Антонова), науково-методична лабораторія "Педагогічна підготовка магістрів" (наук. керівник проф. С. Вітвицька), Поліський інноваційний центр освіти та розвитку (наук. керівник доц. Ю. Костюшко), науково-методична лабораторія "Освітньо-виховні системи Полісся" (наук. керівник доц. О. Березюк), науково-дослідна лабораторія "Акмеологія освіти" (наук. керівник доц. Н. Сидорчук). Керівниками цих наукових осередків стають науковці школи, які захистили кандидатські дисертації й продовжують активно працювати над докторськими. Організовано і проведено міжнародні та всеукраїнські науково-практичні конференції, методологічні семінари, презентації наукових та науково-методичних видань. Продовжується підготовка та видання одноосібних та колективних монографій, розробка навчально-методичного забезпечення навчального процесу та публікації у фахових виданнях. З 2004 р. починає діяти спеціалізована вчена рада із захисту кандидатських дисертацій з педагогіки. Продовжується вивчення міжнародного (ВНЗ, Москви, Санкт-Петербургу, 2006, 2007 рр.) та вітчизняного досвіду підготовки педагогічних кадрів (НПУ ім. М. Драгоманова, Вінницький педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, Полтавський педагогічний університет, Луганський національний педагогічний університет ім. Т. Шевченка, Тернопільський національний університет ім. В. Гнатюка, Волинський національний університет ім. Л. Українки, Рівненський економіко-гуманітарний університет ім. С. Дем'янчука).

У діяльності школи втілено низку **принципів**: науковості, системності, спадкоємності, активності, інтегративності. *Принцип науковості* реалізує важливість здобуття наукової освіти та постає важливим чинником розвитку творчого наукового мислення сучасного дослідника, фахівця, його креативності.

Принцип системності дає змогу розглядати будь-яке явище як взаємозв'язок різних явищ і процесів. У межах школи цей принцип реалізується у дослідженні комплексної проблеми "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів". За період існування школи

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

досліджено різноманітні моделі такої підготовки (когнітивні, системні, компетентнісні, ступеневі, акме-моделі тощо).

Принцип спадкоємності / наступності та неперервності освіти, професійної спрямованості у діяльності школи реалізовано у наступності поколінь науковців, коли знання, уміння передавалися від старшого до молодшого покоління вчених. У межах школи спочатку зростали молоді дослідники, які набували певного рівня освіченості, досвіду, захищали кандидатські дисертації, а далі частина з них здобували і докторську ступінь. Учені з докторською ступеню продовжували активно працювати, згуртовували біля себе досвідчених педагогів, талановиту молодь, передаючи їм свої знання, набутий досвід і таким чином продовжується безперервний процес розвитку наукового знання. Прикладом є створення двох дочірніх шкіл у межах основної науково-педагогічної школи.

Принцип активності, ініціативи сприяє взаємному потенціюванню творчого потенціалу дослідників. Керівник школи постає генератором ідей, постійно надихаючи колег на творчу діяльність. Досвідчені науковці виступають активаторами й ініціаторами різних ідей, проектів, творчих починань, залучаючи інших дослідників та молодь.

Принцип інтегративності передбачає постійну взаємодію науковців з метою вирішення актуальних наукових проблем. Це відбувається у науково-дослідних центрах, лабораторіях школи, де об'єднуються і співпрацюють різні покоління науковців, які цілеспрямовано діють для вирішення нагальних професійно орієнтованих проблем. Діяльність наукової школи сприяла отриманню і розвитку наукової освіченості викладачів, які пройшли аспірантуру, а частина і докторантуру та продовжують постійно поповнювати свої знання, розвивати дослідницькі вміння та навички. Наукова освіта виступає теоретико-методологічним підґрунтям діяльності викладача вищої школи, що підвищує рівень його професіоналізму та педагогічної майстерності. Сучасний викладач має бути взірцем відданості науці і бути постійним активатором та реалізатором креативних ідей, стимулюючи і студентів до творчої, пошукової діяльності¹⁰⁴.

¹⁰⁴О.А. Дубасенюк Професійно-педагогічна освіта: методологія, теорія, практика : монографія / О.А. Дубасенюк. – Т. 2. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015. – 376 с.

У межах Житомирської науково-педагогічної школи розроблено різноманітні концептуальні моделі професійної освіти майбутнього вчителя. При цьому *метод моделювання* окреслений нами як один із провідних дослідницьких методів визначення специфіки розвитку особистісного і професійного розвитку майбутнього вчителя, урахуваючи світові та вітчизняні здобутки. Модель професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя за В. Міхеєвим може бути представлена в єдності кількох аспектів її застосування¹⁰⁵, а саме гносеологічного, за яким окреслена модель постає як елемент процесу пізнання цього педагогічного явища; загальнометодологічного, оскільки існує необхідність оцінювати зв'язки і відношення як між компонентами професійно-педагогічної освіти (когнітивним, компетентнісний, аксіологічним та ін.), так і між характеристиками стану їх сформованості у процесі розвитку досліджуваного феномена.

Аналіз діяльності Житомирської науково-педагогічної школи на концептуальному етапі її розвитку дав змогу виокремити моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, виходячи з її структури – когнітивну, системну, компетентнісну, ступеневу.

Когнітивна модель відображає установку дослідників на домінування інтелектуальних процесів у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя. Будь-яка пізнавальна діяльність – педагогічна, соціальна, економічна – потребує виокремлення й опрацювання індивідом інформації при розв'язуванні пізнавальних професійно-орієнтованих задач, спрямованих на стимулювання його пізнавально-професійної активності. Формування когнітивних схем залежать від віку, освіченості, індивідуально-психологічних особливостей, характеру професійної діяльності. Їх слід розглядати як внутрішні психолого-педагогічні умови, що впливають на процес і успішне виконання тієї чи іншої пізнавально-професійної діяльності. Диференціацію когнітивної сфери як необхідний фактор здійснення успішної діяльності відзначали такі сучасні педагоги та психологи, як О.О. Бодальов, А. Олах, В.А. Романець, С.М. Єфіменко, С.О. Сисоєва. Останніми десятиріччями здійснено низку досліджень, присвячених підготовці вчителя до творчого розв'язання складних задач педагогічного

¹⁰⁵ Міхеєв В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике [текст]: – 3-е изд., стереотип. / В. И. Михеев. – М.: КомКнига, 2006. – 200 с.

процесу (І.В. Алексашина, Н.В. Гузій, Л.У. Ведернікова, Ю. Н. Кулюткін, А.В. Мудрік, В.О. Сластьонін, Н.Є. Щуркова), що базується в основному на формуванні у студентів творчого ставлення до педагогічної праці, творчого стилю діяльності. С.Ю. Теміна розглядає проблему пошуку нестандартного рішення педагогічної ситуації на основі використання класифікації педагогічних ситуацій і застосування евристичних методів до розв'язання педагогічних задач. Під педагогічною задачею науковці розуміють усвідомлене суб'єктом педагогічної діяльності цілей навчально-виховної роботи, комплексу умов цієї роботи і проблем, що виникають. Водночас педагогічна задача – це "результат усвідомлення суб'єктом виховання в педагогічній ситуації необхідності виконання професійних дій і прийняття їх до виконання" (Л.Ф. Спірін., М.Д. Степінській, М.Л. Фрумкін). Проблема задачі – це результат усвідомлення суперечності між відомою метою роботи і невідомими шляхами її досягнення. Важливу роль у професійному становленні вчителя вихователя має його підготовка до вирішення багатоманітних педагогічних задач, які складають основу майбутньої педагогічної діяльності. Найбільш ефективний шлях навчання студентів моделюванню розв'язанню задач – це підбір типових ситуацій, таких, що зустрічаються в практиці, самостійне складання педагогічних задач. Тому особливу актуальність набуває розробка *типології (класифікації)* педагогічних задач як вирішальної передумови формування у студентів культури розв'язання навчально-виховних задач. Відомо, що педагогічна задача усвідомлюється як задача у випадку, якщо у діяльності педагога виникає утруднення, яке можна вирішити декількома способами, обравши найбільш оптимальне в даних умовах. Таким чином, на основі розглянутих типологій (навчальних, навчально-пізнавальних, навчально-педагогічних, виховних, управлінських педагогічних задач) запропоновано загальна типологія професійно орієнтованих педагогічних задач¹⁰⁶.

І. Професійно-орієнтовані педагогічні задачі, які відображають зміст курсу "Педагогіка": 1. Задачі, спрямовані на осмислення студентами загальних основ педагогіки: предмету, мети і завдань курсу.

¹⁰⁶Дубасенюк О.А. Житомирська науково-педагогічна школа : історія, здобутки, перспективи / О.А. Дубасенюк // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл : проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, ред. кол. : В.Г. Кременя, Т. Левовицького, І.А. Зязюн, П.Ю. Саух, Н.Г. Ничкало, О.А. Дубасенюк, Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І Франка. 2012. – С.114-148.

Задачі, які сприяють усвідомленню сутності базових категорій педагогіки; особливості світу дитинства, отрочтва, юнацтва; допомагають виявити сутність різноманітних педагогічних явищ і процесів; взаємозв'язки педагогіки з суміжними дисциплінами, що сприяє взаємному теоретичному збагаченню людинознавчих наук; сутність методів науково-педагогічного дослідження і сприяють їх оволодінню. Задачі, які допомагають усвідомити: особливості педагогічної професії, функції педагога в сучасному суспільстві; соціальну відповідальність учителя за долю майбутнього покоління; сутність і значення самоосвіти та самовиховання вчителя у педагогічній діяльності.

2. Задачі, які допомагають усвідомити: сутність базових категорій "Дидактики", процесу навчання, змісту освіти в сучасній школі; специфіку методів та засобів навчання; різноманітність форм організації навчання; сутність уроку як основної форми співпраці суб'єктів освіти; особливості методичної роботи в школі.

3. Задачі, які допомагають усвідомити: сутність базових категорій "Теорії та методики виховання", процесу виховання, його структурних елементів; основні напрями виховної діяльності; мету, зміст, форми та методи виховання особистості та колективу; організаційно-педагогічні засади роботи класного керівника, особливості індивідуальної роботи з учнями, педагогічні основи громадських організацій дітей та підлітків.

4. Задачі, які допомагають осмислити: наукові засади управління загальноосвітніми навчальними закладами; особливості внутрішньошкільного керівництва і контролю; специфіку методичної роботи в школі; сприяють вивченню і впровадженню передового педагогічного досвіду.

II. Професійно орієнтовані педагогічні задачі у закладах вищої освіти на основі аналізу наукової педагогічної літератури та розробленої типології виховних задач, можна поділити ще на два класи задач: 1) за логікою; 2) за етапами педагогічного процесу. З позиції загальної теорії функціональних задач (П.К. Анохін, Б.Ф. Ломов, К.В. Судакова та ін.) професійна діяльність, основною мотивацією якої виступають постановка і вирішення особистісно значимої професійної проблеми, що може бути поділена на низку задач. Вивчаючи закони розвитку поведінки людини Б.Ф. Ломов, виділяє її важливу складову – антиципацію (передбачення перебігу подій). У зв'язку з цим – актуалізуються процеси цілеутворення і

формування плану дій. При цьому більшість задач набувають ймовірного характеру, бо значна кількість педагогічних феноменів, явищ за своєю природою, не є жорстко детермінованими, а підпорядковані впливу випадкових і не випадкових чинників, тому можливе застосування ймовірнісного підходу до діяльності вчителя. На цій основі розробляються засоби та умови ефективного розв'язання педагогічних задач.

Наступний варіант когнітивної моделі представлено у дослідженні **І.І. Коновальчука**, яким розроблено концептуально-змістова модель технології реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах, що відображає мету, теоретико-методологічні засади, послідовність етапів концептуалізації, адаптації, безпосередньої реалізації, активного продуктивного використання і розвитку нововведення та деталізує зміст інноваційних змін у педагогічній системі. У змістовому аспекті технологія реалізації інновації – це процесуально структурована послідовність етапів, форм, методів, прийомів, засобів спрямованих на вивчення, актуалізацію та оптимізацію практичного використання нововведень, що передбачає конкретизацію закономірностей та принципів інноваційних процесів й уточнює тактику реалізації освітніх інновацій у навчально-виховному закладі з урахуванням наявних умов і ресурсів. Основне функціональне призначення технології полягає у відтворенні інновацій та забезпеченні можливості їх широкого використання в масовій педагогічній практиці. Автором запропонована технологія проведення експертизи освітніх інновацій передбачає проходження ряду послідовних етапів, результатом яких є формулювання експертного висновку про можливість реалізації нововведень. Експертиза використовується для аналізу, оцінювання, класифікації, прогнозування особливостей упровадження та можливих результатів нововведень відповідно до певних норм¹⁰⁷.

Системні моделі дослідження. Вони достатньо поширені у дослідженні науковців школи.

Так, **О.Є. Антоною** на основі аналізу стану дослідженості проблеми обдарованості особистості та її розвитку у філософській, соціологічній, історичній, психологічній, педагогічній літературі. обґрунтовано сукупність вихідних положень, що складають теоретико-

¹⁰⁷Коновальчук І.І. Коновальчук І. І. Теорія і технологія реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах : монографія / І. І. Коновальчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 464 с.

методологічні засади її вирішення. Визначено, що системотвірним чинником у дослідженні феномена обдарованості виступає особистість як сукупність особистісних якостей, що має ієрархічну побудову і включає ряд підсистем, системний аналіз яких дозволяє описати її як організовану цілісність, визначити місце і роль здібностей та обдарованості в цій системі, виявити взаємозв'язки між компонентами різного порядку, відокремити суттєве від випадкового. Модель обдарованості побудована на основі концепції тривимірної, поетапно конкретизованої психологічної структури особистості, розробленої українським вченим В.В. Рибалкою. Аналіз результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників дозволив досліднику теоретично обґрунтувати авторські підходи до побудови моделі обдарованості, яка охоплює такі компоненти: *ядро обдарованості: здібності (загальні та/або спеціальні), розвинені на рівні вищому за середній* – як сукупність індивідуально-психологічних особливостей, що є умовою успішного, високоякісного виконання людиною певної діяльності й зумовлюють різницю у динаміці оволодіння необхідними для неї знаннями, вміннями та навичками; *креативність* – як здатність до творчого пошуку, нестандартного розв'язування задач, що характеризується цілим рядом параметрів (дивергентне мислення, уміння бачити проблему, здатність генерувати нові, оригінальні ідеї, відчуття витонченості ідей, здатність до синтезу та аналізу, швидкість мислення, розвинута інтуїція, здатність до ризику, гнучкість у мисленні та діях); *спрямованість особистості до певного виду діяльності* – як бажання працювати саме у цій сфері, отримування задоволення від діяльності, потреба постійно звертатися до неї. Основу запропонованої нами моделі педагогічно обдарованої особистості складають такі компоненти: *педагогічні здібності, рівень розвитку яких вище за середній; педагогічна креативність, тобто здатність до педагогічної творчості; педагогічне покликання, як спрямованість особистості до виконання педагогічної діяльності; інтелектуальні здібності, як необхідний чинник, що сприяє засвоєнню та трансформації знань у визначеній науковій сфері.* Розроблено основні параметри, які характеризують компоненти педагогічної обдарованості, визначено критерії їх оцінювання, описано рівні розвитку їх у студентів. На цій основі розроблено концепцію навчання обдарованих майбутніх учителів, яка реалізована у їх практичній підготовці шляхом створення

умов для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку особистості. Відтак, запропонована концепція інтегрує ознаки когнітивної та системної моделей¹⁰⁸.

Н.Г. Сидорчук до моделювання системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів з урахуванням євроінтеграційних процесів застосовано один з варіантів *системних моделей*, які будуються, в основному на базі фізичних законів і гіпотез про те, як система структурована та ймовірність її подальшого функціонування. Саме системні моделі постають ядром моделювання дослідження. Основною метою моделювання є визначення рівня абстрактного опису системи, тобто рівня детальності її подання через сукупність властивостей модельованої системи. Модель і система знаходяться в деяких відношеннях, від яких залежить ступінь відповідності між ними. Міру відповідності між системою і моделлю визначають поняття *ізоморфізму* та *гомоморфізму*. Система та модель є ізоморфними, якщо існує взаємно однозначна відповідність між ними, завдяки якій можна перетворити одне подання на інше. Строго доведений ізоморфізм для систем різної природи дає можливість переносити знання з однієї галузі в іншу. За допомогою теорії ізоморфізму можна не тільки створювати моделі систем і процесів, але й організовувати процес моделювання¹⁰⁹.

В основу моделювання системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів з урахуванням євроінтеграційних процесів, **Н.Г. Сидорчук** запропоновано нове математичне поняття "багатошарової моделі", тобто моделі, що складається з цілого ряду багатофункціональних площин. Такі багатошарові моделі у подальшому будемо називати сендвіч-моделями (СМ), які являють собою площини, що відповідають функціональним складовим досліджуваного явища та складаються з елементів та зв'язків між ними. За таких умов ураховуються як зв'язки, що існують у межах кожної площини, так і ті, що існують між самостійними одиницями (площинами, шарами) сендвіч-моделі. Кожна площина СМ розглядається як самостійна модель ряду складових. Крім того, площини СМ можуть включати структури різних організаційних та

¹⁰⁸ Антонова О.Є. Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 460 с. – Бібліогр.: с. 442-471.

¹⁰⁹ Сидорчук Н.Г. Сидорчук Н. Г. Професійно-педагогічна підготовка студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору : історико-педагогічний аспект : [монографія] / Н. Г. Сидорчук ; за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 608 с.

функціональних складових. Окреслену модель можна уявити у вигляді чотирьохшарової сендвич-моделі системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів, елементами якої є *функціональні площини* – множина пов'язаних між собою вузлів (об'єктів), упорядкована згідно з певним логічним правилом. Викладене дає можливість представити сендвич-модель системи професійно-педагогічної підготовки студентів університету на основі виділення певних функціональних площин (підсистем): *зовнішньої* або *загальноєвропейської*; *внутрішньої* або *національної*; *структурно-змістової* або *інституціональної*; *локальної* або *прикладної*. Така модель дає змогу відобразити глибинність структурної реформи європейської вищої школи на етапі переходу до суспільства знань, оскільки вона сама (реформа) як загальносистемне явище є багатошаровим процесом (циклом реформ) *загальноєвропейського, національного (державного), інституціонального (вузівського) рівнів*. Кожна з названих оболонок має особливості цільового, змістового, прикладного характеру, які стали предметом дослідження науковця. Доведено ефективність запропонованої системи професійної освіти.

Компетентнісні професійно орієнтовані моделі підготовки майбутніх педагогів. В.А. Ковальчук, виходячи із Закону України "Про вищу освіту" (2014 р.) та положення, що професійна компетентність учителя є сукупністю складових компетентностей (Н. Кузьміна) виявила нерозробленість у науковій літературі саме *педагогічно-спеціалізованої компетентності* в умовах варіативності освітньо-виховних систем. Це стало одним з головних завдань її дослідження. Окреслена компетентність вміщує сукупність необхідних знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень та досвіду творчої дослідницької діяльності, що забезпечують успішне виконання вчителем своєї професійної діяльності у визначених умовах, а також розглядається автором через набір компетенцій, які відображають специфічність і предметну спрямованість такої підготовки. Охарактеризуємо їх. *Мотиваційно-ціннісна компетенція* передбачає сформованість у майбутніх учителів професійних і особистих інтересів та потреб, позитивної мотивації у виборі професійної діяльності, ціннісних орієнтацій навчання, пов'язаних із специфікою професії учителя. *Предметна компетенція* у межах вивчення педагогічних дисциплін спрямована на засвоєння теоретичних знань про концепцію освітньо-виховних систем (сутність освітньо-виховної системи, розуміння її

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

особливостей, етапів розвитку, умов функціонування, типології), методичних знань про особливості професійної діяльності, специфіку освітньо-виховного середовища конкретного закладу освіти. *Технологічна компетенція* передбачає оволодіння майбутніми вчителями необхідним комплексом професійних умінь, необхідними для реалізації професійної стратегії в умовах конкретного закладу з урахуванням специфіки його освітньо-виховної системи. *Інформаційно-дослідницька* компетенція сприяє оволодінню студентами вміннями здійснювати науково-дослідницьку діяльність з учнями та розвивати здібності; здійснювати пошук, обробку, узагальнення та систематизацію необхідної інформації. *Компетенція самопізнання і самооцінки* дає можливість на основі вивчення особистісних якостей формувати у студентів уміння самоактуалізації, самоконтролю і самооцінки у процесі професійної діяльності. Відповідно професійна підготовка майбутнього вчителя до роботи у різних освітньо-виховних системах розглядається як комплексний педагогічний процес формування професійної компетентності, ядром якої є педагогічно-спеціалізована компетентність майбутнього вчителя в умовах різних типів освітньо-виховних систем¹¹⁰.

Н.В. Яксою розроблено концептуальну модель, що ґрунтується на методології загального, особливого, одиничного. Теоретичні засади моделі спираються на системний, професіографічний, діяльнісний, особистісно орієнтований, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, технологічний підходи. Окреслена модель може бути реалізована у трьох площинах: 1) структурній (мета; суб'єкти; предмет їх спільної діяльності; засоби комунікацій); 2) процесуальній (цілемотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, оцінно-результативний компоненти моделі); 3) аксіологічній (цінності професійної діяльності). У моделі визначено результат професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя до міжкультурної взаємодії суб'єктів освітнього простору у вигляді сформованої готовності майбутнього педагога до здійснення міжкультурної взаємодії та його компетентності в міжкультурній взаємодії суб'єктів освітнього простору. Зазначене вище дозволяє виділити основні риси концепції

¹¹⁰Ковальчук В.А. Формування у майбутніх вчителів професійної компетентності здійснювати педагогічну діяльність в умовах варіативності освітньо-виховних систем // Проблеми освіти: збірник наукових праць. – Вінниця-Київ, 2015. – № 84. – Спецвипуск. – 110 с. – С. 41-45.

полікультурної освіти: рухливість, мінливість, відкритість, здатність до діалогу, психокультурна адаптивність, толерантність. Ці риси реалізуються у контексті проблемами спілкування в освітньому процесі, яким присвячено роботи, пов'язані з теорією зв'язку і теорією інформації та дослідження з комунікацій. Тут розвиваються такі напрями наукових досліджень: проблема субкультури молоді (традицій, цінностей, системи відносин); ідеї продуктивності; когнітивний напрям сучасної персонології; теорія мультикультурної освіти. Такі підходи розширюють міжкультурну взаємодію суб'єктів освіти, розвивають полікультурний діалог, що сприяє зближенню представників різних етнічних та культурних груп¹¹¹.

О.С. Березюк створено цілісну систему етнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя у контексті компетентнісного підходу. Актуальність компетентнісного підходу до етнопедагогічної обізнаності дітей та молоді зумовлена й українознавчою освітньою політикою. Саме об'єктивні потреби гуманізації освіти, її олюднення, об'єктивізація, народність стали підґрунтям перегляду ставлення до української етнопедагогіки, до цінностей світової цивілізації тощо. Ураховано, що етнопедагогічна компетентність особистості – це цілісний процес формування і розвитку у майбутніх учителів народознавчих, етнографічних, психолого-педагогічних, методичних знань, відповідних умінь, здібностей, цінностей, досвіду ініціативної діяльності. На цій основі визначено три основні аспекти етнопедагогічної професійної компетентності, а саме: змістовий проблемно-практичний і комунікативний. Кожен з них враховує принцип полікультурності як загальнодержавну особливість інтелектуального простору України.

Крім того дослідником виокремлено провідні аспекти етнопедагогічної компетентності: громадянський, етносоціальний, етнокультурологічний, етновалеологічний, фамілістичний. *Громадянський напрям* етнопедагогічної компетентності характеризує рівень національної свідомості, патріотизм особистості, повагу до рідного та інших народів світу, любов до рідної землі. *Етносоціальний напрям* – це знання про народні традиції міжособистісних взаємин, етнічні уявлення про ідеальну модель особистості, якій притаманні типові риси етнічної

¹¹¹ Якса Н. В. Підготовка майбутніх учителів до полікультурної взаємодії із суб'єктами освітнього простору / Н. В. Якса // Педагогічний процес : теорія і практика : Наукові записки. – К. : Вид-во "ЕКМО", 2006. – С. 198–207.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

спільності, ментальності народу. *Етнокультурологічний напрям* характеризує культурологічне світобачення особистості, уміння сприймати відображення реальності в народному мистецтві, готовність до самовдосконалення відповідно до опанування народними традиціями, до рис національного характеру. *Етновалеологічний напрям* передбачає оволодіння молоддю етнічним досвідом збереження та зміцнення свого здоров'я (фізичного, соматичного, психічного, духовного). *Фамілістичний напрям* ґрунтується на знаннях багатовікової історії розвитку родинного життя, це знання про практичний досвід українського народу в галузі організації шлюбу та створення міцної здорової сім'ї. Отже, *етнопедагогічна компетентність* – це, передусім, результативно-діяльнісна характеристика народознавчої освіти, яскравий взірець культивування в молодій людині українознавчого спрямування, забезпечення органічного взаємозв'язку із сучасними принципами демократизації та європеїзму¹¹².

Відтак, узагальнення результатів наукового пошуку дозволяє обґрунтувати концептуальні положення полікультурної освіти та етнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя зокрема, розробити концептуальні положення полікультурної педагогічної освіти суб'єктів освітнього простору.

Концептуальна модель ступеневої підготовки майбутніх учителів. С.С. Вітвицькою запропоновано шляхи підвищення ефективності підготовки магістрів до педагогічної діяльності в умовах ступеневої освіти: забезпечення спадкоємності та наступності у підготовці педагогів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; оновлення змісту, методів підготовки студентів магістратури; встановлення доцільного співвідношення змістового та практично-діяльнісного компонентів педагогічної підготовки випускників класичних і педагогічних університетів відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів; спрямування навчально-виховного процесу на формування готовності майбутніх фахівців до інноваційної педагогічної діяльності та розвиток особистісних якостей; озброєння особистісно орієнтованими технологіями навчання і виховання, організація проблемного навчання

¹¹²Березюк О.С. Методичні засади формування етнокультурної компетентності особистості // Освітологічний дискурс: електронне наукове фахове видання. – 2015. – №3 (11). – С.13-21.

та творчого пошуку розв'язання проблем; забезпечення випереджувального характеру підготовки педагогічних кадрів¹¹³.

О.Л. Шквир спроектовано концептуальну модель ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень, визначено педагогічні умови ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень та експериментально перевірено їх ефективність. Авторська модель розглядається як комплекс взаємопов'язаних компонентів педагогічного процесу на кожному рівні вищої освіти, що забезпечує формування у студентів готовності до проведення педагогічних досліджень. Представлена модель вміщує цільовий, концептуальний, ціннісно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний та результативний блоки підготовки. Ціннісно-мотиваційний блок передбачає формування ціннісного ставлення до педагогічної діяльності загалом і до дослідницької, зокрема, як її провідної функції; вироблення у студентів позитивної мотивації до проведення педагогічних досліджень та особистісних якостей. Охарактеризовано провідні мотиви навчання (емоційно-спонукальні, перспективно-спонукальні та інтелектуально-спонукальні). Змістовий блок спрямований на розробку системи дослідницьких знань, конкретизацію сутності та змісту дослідницької діяльності вчителя початкових класів, розвиток педагогічного мислення. Операційно-діяльнісний блок передбачає оволодіння студентами дослідницькими діями, удосконалення способів проведення педагогічних досліджень, вироблення дослідницьких умінь та педагогічного досвіду. Основними етапами підготовки визначено початковий, бакалаврський, магістерський. Відповідно до принципу наступності на кожному етапі окреслено зміст, форми, методи, прийоми, технології навчання та форми науково-дослідної роботи. Результативний блок включає компоненти, критерії та рівні готовності до проведення педагогічних досліджень. О.Л. Шквир також охарактеризовано відповідні варіативні моделі

¹¹³Вітвицька С.С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти. Монографія. – Житомир: "Полісся", 2015. – 416 с.

ступеневої підготовки майбутніх учителів: професійно-практичну та професійно-теоретичну¹¹⁴.

Узагальнимо результати діяльності Житомирської науково-педагогічної школи.

Науковцями школи зроблено вагомий внесок у **розробку теорії та методології професійно-педагогічної освіти**. Обґрунтовано теоретичні і методологічні засади розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних та інноваційних змін, зокрема розроблено теорію розвитку особистості педагога у контексті теорії синтезу знань, виявлено відповідності інноваційних шкіл ХХ століття фундаментальним компонентам особистості педагога (О.В. Вознюк).

Розроблено теоретико-методологічні засади проблеми виховної діяльності педагогів загальноосвітньої і професійної школи в історико-педагогічному контексті; проаналізовано розвиток системних концепцій діяльності і педагогічних, зокрема; У процесі дослідження виявлено закономірності професійної виховної діяльності, що пов'язані: 1) з психолого-педагогічними передумовами успішності індивідуальної виховної діяльності педагога (відповідності, готовності), 2) з динамікою самостійної виховної діяльності (циклічності, гетерохронності); 3) з її операційною стороною (стимулювання, взаємодії, включення, цілісності і супідрядності, оптимальності і доцільності). (О.А. Дубасенюк).

Уперше на міждисциплінарному рівні І.І. Коновальчуком здійснено теоретико-методологічне обґрунтування процесу реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах; визначено відповідні критерії, показники та способи моніторингу процесу й результатів реалізації інновацій; обґрунтовано систему розвитку інноваційної компетентності педагогів. уточнено тенденції та зміст основних етапів інноваційних процесів у системі середньої освіти України (80-ті роки ХХ ст. – емпірично-теоретичний, 90-ті роки ХХ ст. – теоретико-методологічний, з початку 2000-х рр. – теоретико-технологічний).

Узагальнено, систематизовано та розкрито зміст сучасних вітчизняних та зарубіжних моделей обдарованості; розроблено та теоретично обґрунтовано: структуру педагогічної обдарованості майбутнього вчителя

¹¹⁴ Шквир, О. Л. Перевірка ефективності впровадження моделі ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень. // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Т.І. Сущенко, гол. ред. : зб. наук. пр. Запоріжжя : КПУ. 2017. – Вип. 52 (105). – С. 367-374.

та її основні компоненти; критерії та показники ефективності навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах; концепцію навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах (О. Є. Антонова); на міждисциплінарному рівні здійснено теоретико-методологічне обґрунтування концепції освітньо-виховних систем; розроблено типологію, досліджено й науково обґрунтовано закономірності та педагогічні умови функціонування різних освітньо-виховних систем загальноосвітніх закладів; (В.А. Ковальчук).

Комплексно й системно розглянуто наукову проблему, яка до цього часу не була предметом спеціального дослідження – педагогічну підготовку магістрів в умовах ступеневої вищої освіти України; з'ясовано головні передумови, які привели наприкінці ХХ – початку ХХІ століття до неперервної освіти, освіти впродовж життя, ступеневої педагогічної освіти (С.С. Вітвицька); проаналізовано концептуальні положення щодо особливостей підготовки майбутніх фахівців до роботи з дезадаптованими дітьми; створенні концепції професійної підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів (Л.В. Зданевич).

Узагальнено актуальний для розвитку сучасної системи педагогічної підготовки зарубіжний і вітчизняний досвід та здійснено компаративний аналіз ступеневої педагогічної підготовки майбутніх педагогів у Західній Європі, США; виокремлено етапи становлення професійної освіти в Україні (О.Є. Антонова С.С. Вітвицька, О.В. Вознюк, Л.В. Зданевич, О.Л. Шквир та ін.).

Методологічні підходи до професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя відображено в одноосібних та колективних монографіях, в яких розглянуто роль і сутність системного, компетентнісного, акмеологічного, синергетичного, особистісно-орієнтованого, адрагогічного, креативного, середовищного та інших підходів. Розроблено класифікацію цих підходів (О.А. Дубасенюк). Складність, багатомірність педагогічної практики і рівень розвитку теорії і методики професійної освіти дозволяє науковцям звертатися до різноманітних підходів, як до таких, що вже утвердилися, пройшли широку апробацію, так і до сучасних наукових підходів. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів потребує обґрунтування теоретико-методологічних засад, які закладають сучасні наукові підходи. У наукових працях виявлено особливості і можливості базових наукових

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

підходів у досліджуваній сфері, які відображають діалектику загального, особливого й одиничного та логіку професійної підготовки.

I. *Загально-методологічні наукові підходи, які визначають стратегічні напрями професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів на основі накопиченого соціального досвіду: ноосферний, цивілізаційний, історико-педагогічний, наративний, фундаменталізаційний, парадигмальний, системний, синергетичний, інтегративний, амбівалентний.*

II. *Підходи, які дають можливість всебічно охарактеризувати суб'єктів освіти та особливості їх взаємодію: суб'єктний, особистісно орієнтований, діалоговий, партисипативний, персонологічний, індивідуальний, диференційований, ресурсний.*

III. *Підходи, які окреслюють як загальне, так і особливе в педагогічній професії, структуру, зміст, форми, методи професійної підготовки: професіографічний, герменевтичний, задачний, контекстний.*

IV. *Підходи, за допомогою яких можна простежити зміни процесуальних характеристик професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів: праксеологічний, діяльнісний, технологічний.*

V. *Ціннісно-сміслові наукові підходи – визначають ціннісний зміст педагогічної професії: антропологічний, аксіологічний, культурологічний, середовищний, регіональний.*

VI. *Підходи, які допомагають проаналізувати й об'єктивно оцінити результативні характеристики ППП: акмеологічний, компетентнісний; рефлексивний.*

VII. *Підходи, які сприяють підвищенню творчої, інноваційної спрямованості професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів: проектний, конструктивний, творчий, інноваційний, креативний, евристичний¹¹⁵.*

Уточнено категоріально-поняттєвий апарат досліджуваних проблем. Систематизовано терміносистему основних понять педагогічної інноватики, зокрема, категорію "інновація" розглянуто з позицій розуміння її цілісності як системи, процесу, діяльності й результату; зміст та структуру інноваційної компетентності педагогів як основного ресурсу інноваційного потенціалу навчального закладу

¹¹⁵Дубасенюк О. А. Професійно-педагогічна освіта: методологія, теорія, практика : монографія / О.А. Дубасенюк. – Т. 1. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015. – 400 с.

(І.І. Коновальчук). Теоретично обґрунтовано терміносистему понять "обдарованість" та "педагогічна обдарованість", які поглиблюють розуміння процесу підготовки майбутнього вчителя як самореалізації творчої особистості і розвитку його педагогічної майстерності; доведено взаємозв'язок понять "задатки", "здібності", "обдарованість", "талановитість", "геніальність" О.Є. Антонова). Уточнено поняття "освітньо-виховна система", "варіативність освітньо-виховних систем", визначені сутнісні ознаки (В.А. Ковальчук). Проаналізовано сутність понять "професійна підготовка майбутнього вихователя до роботи з дезадаптованими дітьми", "готовність майбутніх вихователів до роботи з дезадаптованими дітьми" (Л.В. Зданевич). У науковий обіг введено поняття "система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору" на основі виділення родовидових, партитивних та асоціативних зв'язків (Н.Г. Сидорчук). Досліджено поняттєво-категоріальний апарат, пов'язаний з педагогічною підготовкою магістрів: "ступенева педагогічна освіта", "педагогічна підготовка", "зміст педагогічної освіти", "інноваційна діяльність", "педагогічна творчість", "професіограма магістра", "готовність магістрів до педагогічної діяльності", "компетенція", "компетентність", "педагогічна майстерність" і "професіоналізм педагога" (С.С. Вітвицька). Уточнено сутність понять "ступенева підготовка майбутнього вчителя початкових класів до проведення педагогічних досліджень", "готовність майбутнього вчителя до проведення педагогічних досліджень" (О.Л. Шквир); у науковий обіг введено поняття "професійна підготовка фахівців гуманітарного профілю в умовах другої вищої освіти", уточнено поняття "професійна підготовка фахівців", "фахівець гуманітарного профілю", "перепідготовка", "освіта дорослих" (Т.І. Шанскова) та ін.

Науковцями школи розроблено **різноваріантні концептуальні моделі**. Створено концептуальну модель професійно-педагогічної освіти та професійної виховної діяльності педагога, зокрема (О.А. Дубасенюк); концепцію інтеграції знань у зміст професійної освіти (О.В. Вознюк); створено концептуально-змістову модель реалізації інновацій, яка відображає послідовність етапів концептуалізації, адаптації, безпосередньої реалізації, активного продуктивного використання й розвитку нововведення та конкретизує зміст інноваційних змін у

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

педагогічній системі (І.І. Коновальчук); побудовано багатofакторну модель педагогічної обдарованості (О.Є. Антонова); обґрунтовано структурно-функціональну модель професійної підготовки майбутніх учителів до роботи у різних освітньо-виховних системах загальноосвітніх закладів (В.А. Ковальчук).

Розроблено модель підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з дезадаптованими дітьми, яка охоплює: *методологічний* (категорії, підходи, закономірності явища); *теоретичний* (умови, сутність підготовки, зміст); методичний (методики діагностики та формувального експерименту) аспекти (Л.В. Зданевич).

Запропоновано концепцію моделювання системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті європейського освітнього простору; підготовлено авторську модель системи професійно-педагогічної підготовки студентів університету в цілому та зміст її функціональних підсистем (зовнішньої, внутрішньої, структурно-змістової та прикладної), заснованої на європейських принципах модернізації вищої освіти (Н.Г. Сидорчук).

Науково обґрунтовано концепцію педагогічної підготовки фахівців найвищого освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" з урахуванням сучасних суспільно-історичних, соціально-педагогічних змін в Україні і світовому освітньому просторі; виокремлено головні ознаки педагогічної підготовки магістрів як системи (набуття нею завершеного вигляду, виявлення специфічних закономірностей, сформованість у її складі мікросистем, що визначають її структуру: навчально-освітня підготовка, підготовка до інноваційної діяльності, науково-дослідницька робота, система практик; наявність їх постійної взаємодії як системного динамічного утворення); теоретично обґрунтовано особистісно орієнтовану модель підготовки магістрів до педагогічної діяльності (С.С. Вітвицька).

Розроблено модель ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень, яка охоплює цільовий (мета, завдання етапів підготовки), концептуальний (методологічні підходи, принципи), ціннісно-мотиваційний (цінності, мотиви), змістовий (зміст освіти), операційно-діяльнісний (форми, методи, прийоми, технології навчання, форми науково-дослідної роботи), результативний (критерії, рівні готовності) блоки (О.Л. Шквир).

Створено та експериментально підтверджено авторську андрагогічну модель професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю в умовах другої вищої освіти та взаємообумовлені складові (теоретико-методологічну, методичну, технологічну, результативну) (Т.І. Шанскова).

Практикоорієнтовані засади діяльності наукової школи.

Науковцями школи на основі вивчення наукових доробок вітчизняних та зарубіжних учених та досвіду підготовки науково-педагогічних кадрів розроблено інноваційні освітні технології за певними напрямками: технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів (формування базових педагогічних знань, індивідуалізація навчання, забезпечення фундаментальної підготовки майбутніх учителів математики, організації самостійної роботи студентів, підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти, поетапне управління процесом моделювання педагогічних ситуацій; формування моральних цінностей у майбутніх учителів; удосконалено технології експертизи, моніторингу інновацій та проектування процесу їх упровадження, зміст та форми науково-методичного супроводу інноваційної діяльності педагогів); технології роботи із педагогічно обдарованою студентською молоддю; технології соціально-педагогічної підготовки майбутніх учителів; технології модульно-рейтингової системи навчання; технології удосконалення професійно-методичної компетенції майбутніх учителів іноземної мови; технології підготовки майбутніх учителів до художньо-творчої діяльності та ін.

Створено методики обґрунтування результативності системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів; зміст, форми та методи професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців; локальні технології професійно-педагогічної підготовки студентів університетів; розроблено зміст, організаційні форми, методи та технологію професійної підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем; удосконалено зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх вихователів до роботи з дезадаптованими дошкільниками; визначено педагогічні умови ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Розроблено експериментальну модульно-контекстну технологію на принципах евристичної педагогіки. Підготовлено навчально-методичний комплекс дисциплін циклу професійної та практичної

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

підготовки для студентів, які здобувають другу вищу освіту за гуманітарними спеціальностями; упроваджено в навчальний процес андрагогічну технологію навчання студентів.

Викладачами було розроблено технологію розробки нового покоління підручників та навчальних посібників з педагогічних дисциплін, зокрема, з педагогіки школи та історії педагогіки, з педагогіки вищої школи, з методики викладання педагогіки, з етнопедагогіки, актуальних проблем професійної освіти та ін. Створено науково-методичний супровід, що включає 9 одноосібних, 24 колективних монографій та розроблено навчально-методичне забезпечення процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Останнє представлено у 27 навчальних підручниках та посібниках, 25 методичних рекомендаціях, навчальних планах і програмах, педагогічних субдисциплін; у створених акметехнологічному та креативно-педагогічному комплексах, які сприяють розвитку творчого потенціалу особистості майбутнього педагога. Розроблені матеріали можуть використовуватися викладачами закладів вищої освіти, педагогічними працівниками, викладачами ОППО з метою професіоналізації, гуманізації навчально-виховного процесу.

Таким чином, результати аналізу діяльності Житомирської науково-педагогічної школи засвідчили про її вагомі здобутки на етапі концептуалізації наукових знань. Науковцями школи у межах досліджень на рівні докторських дисертацій вдалося розробити різноваріантні концептуальні моделі (когнітивні, системні, компетентнісні, ступеневі) професійної підготовки майбутніх учителів, які відображають діалектику загального особливого й часткового.

На рівні загального обґрунтовано теоретико-методологічні засади професійної освіти, уточнено базові поняття дослідження, проаналізовано наукові підходи до професійної підготовки вчителя.

На рівні особливого – виявлено специфіку такої підготовки різних категорій учителів.

На рівні часткового – на кожному етапі професійної підготовки визначено та реалізовано відповідно науковому напрямку дослідження зміст, форми, методи, прийоми, методики та технології навчання науково-дослідної роботи. Зокрема, на цьому етапі охарактеризовано

варіативні моделі ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень.

О. Дубасенюк та члени наукової школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів"

До перспектив подальших досліджень можна віднести такі проблеми: теоретико-методичні засади формування наукової компетентності майбутнього педагога; розвиток креативності майбутніх педагогів, готовності до наукового пошуку у процесі фахової та науково-дослідної діяльності; дослідження психолого-педагогічних умов якісної перебудови системи наукової освіти викладачів закладів вищої освіти, спрямованої на науковий та професійно-особистісний розвиток науково-педагогічних кадрів; подальша розробка інформаційно-методичного супроводу наукової освіти педагога-дослідника, забезпечення випереджувального характеру науково-педагогічної освіти.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

**НАУКОВІ ШКОЛИ
КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ, ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ЗАКЛАДАМИ
ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА**

НАУКОВА ШКОЛА "ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ"

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, Почесний академік Академії педагогічних наук України **Олександра Антонівна Дубасенюк.**

Наукова школа "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" діє з 1988 року на базі кафедри педагогіки.

Мета діяльності:

- підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації;
- розробка сучасних концептуальних підходів до підвищення якості професійної підготовки майбутнього вчителя;
- впровадження результатів наукового пошуку в педагогічну практику;
- розробка сучасних підходів до підвищення продуктивності професійної діяльності майбутнього педагога.

Науковцями школи розробляються такі наукові проблеми: виявлення і реалізація сучасних концептуальних підходів до підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; модернізація, підвищення якості педагогічної освіти у контексті Болонських інновацій; розвиток обдарованості дітей та молоді; теоретичні і методичні засади професійної компетентності вчителя, інноваційні технології навчання і виховання тощо. У діяльності школи реалізовано методологічний, теоретичний, ціннісно-світоглядний та технологічний концепти, розроблено концептуальні засади професійної підготовки вчителя. За період існування школи захищено 12 докторських та 90 кандидатських дисертацій. Розроблено багаторівневі системи та моделі ціложиттєвого навчання суб'єктів освіти відповідно до викликів сучасного суспільства знань.

Під керівництвом науковців школи виконується ряд комплексних науково-дослідних тем, в межах яких здійснюються дослідження аспірантів та докторантів, зокрема "Формування професійної

компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції" (керівник – професор О.А. Дубасенюк), "Теоретичні та методичні засади розробки науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості" (професор О.Є. Антонова), "Професійна підготовка фахівців в умовах ступеневої освіти" (професор С.С. Вітвицька), "Становлення та розвиток освіти та виховання в різні історичні періоди" (професор Н.Г. Сидорчук), "Морально-етичні засади формування зростаючої особистості" (професор О.С. Березюк).

За 30 років існування науково-педагогічної школи склалися передумови до виокремлення двох дочірніх наукових шкіл **"Підготовка магістрів до педагогічної діяльності"** (професор С.С. Вітвицька) та **"Педагогічні аспекти обдарованості"** (професор О.Є. Антонова). Наукова школа професора С.С. Вітвицької **"Підготовка магістрів до педагогічної діяльності"** постійно поповнюється молодими науковцями (І.Д. Бойчук, Н.Є. Колесник, В.В. Танська, Я.Б. Сікора, О.А. Мірошніченко, О.Ю. Усата, Ю.С. Запорожцева, О.Ф. Мельник та інші), які зосередили свої пошуки на дослідженні сучасних педагогічних технологій підготовки фахівців освіти; історико-педагогічних засад підготовки вчителя, викладача ВНЗ; підготовки майбутніх магістрів до науково-педагогічної діяльності; узагальненні та аналізі зарубіжного та вітчизняного досвіду підготовки магістрів в умовах інтеграційних процесів у вищій школі. За останні 10 років членами цієї наукової школи опубліковано понад 1000 науково-методичних праць, з них 286 у фахових виданнях; видано 10 монографій, біля 40 навчально-методичних посібників, 45 методичних рекомендацій, підручник "Основи педагогіки вищої школи" за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури.

Наукова школа професора О.Є. Антонової **"Педагогічні аспекти обдарованості"** досліджує теоретичні та методичні засади створення науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості, в межах якого вивчаються проблеми сутності й природи обдарованості, можливостей розвитку здібностей та обдарувань молоді у різних сферах діяльності, навчання і виховання обдарованої молоді, зокрема студентської; підготовки вчителя в умовах післядипломної освіти до розвитку різних видів обдарованості учнів на основі застосування сучасних педагогічних технологій (О.В. Ващук, С.І. Шевчук). До актуальної проблематики школи

також належать: формування професійної компетентності майбутнього фахівця (Н.С. Щерба, З.П. Шарлович, І.Р. Махновська, О.В. Солодовник); підготовка майбутнього вчителя до формування здорового способу життя, безпечної поведінки та екологічної освіти учнівської та студентської молоді (Р.Ю. Васильєва, Н.М. Поліщук, О.А. Сорочинська); теоретико-методичні засади підготовки вчителів в умовах неперервної освіти (Л.Л. Фамілярська, В.М. Гусак).

У межах наукової школи діє **8 науково-методичних центрів та лабораторій**: з 1999 р. – науково-методична лабораторія "Педагогічна підготовка студентів магістратури" (керівник професор С.С. Вітвицька), з 2003 р. – науково-методичний центр роботи з обдарованою студентською молоддю (професор О.Є. Антонова), з 2007 р. – Поліський інноваційний центр освіти та розвитку (доцент Ю.О. Костюшко), з 2004 р. – науково-дослідна лабораторія "Акмеологія освіти" (доцент Н.Г. Сидорчук), з 2005 р. – науково-методична лабораторія "Освітньо-виховна система Полісся" (професор О.С. Березюк), з 2008 р. – науково-методична лабораторія "Поліська школа андрагогіки" (доцент Т.І. Шанскова), з 2017 р. – Центр розвитку креативності (доцент В.В. Павленко).

Продуктивно функціонують дві міжвідомчі лабораторії на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та Житомирського державного університету імені Івана Франка (за спільною угодою 2017 р.): а) лабораторія "Громадянський розвиток особистості професіонала" (координатори діяльності – завідувач відділу андрагогіки ІПООД НАПН України, професор О.В. Аніщенко та доцент ЖДУ ім. І. Франка О.В. Вознюк); б) лабораторія "Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії" (координатори – завідувач відділу теорії і практики педагогічної освіти імені Івана Зязюна ІПООД НАПН України професор О.А. Лавріненко та доцент ЖДУ ім. І. Франка І.І. Коновальчук).

Науковий доробок школи представлено у 14 колективних монографіях, присвячених теоретико-методологічним та методичним проблемам педагогічної освіти. Науковцями опубліковано понад 2500 наукових праць, з них 26 одноосібних монографій, 32 сучасних навчально-методичних підручники та посібники, 52 науково-методичних збірників.

З 2004 року функціонує спеціалізована вчена рада із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата педагогічних наук, за роки існування якої відбулося понад 250 захистів.

У межах науково-педагогічної школи викладачами створено **науково-методичне забезпечення**: серія одноосібних (23) та колективних монографій (32); 100 навчальних посібників, 220 методичних рекомендацій і навчальних програм, 50 збірників наукових праць з проблеми педагогічної освіти у контексті сучасних наукових підходів.

З метою підвищення якості викладання педагогічних дисциплін науковцями школи розроблено **навчально-методичні підручники та посібники нового покоління**, серед них "Історія педагогіки", "Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів", "Основи педагогіки вищої школи", "Практикум з педагогіки вищої школи", "Методика викладання педагогіки", "Методологія і методи науково-педагогічного дослідження", "Дидактика", "Актуальні проблеми професійної освіти", "Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання", "Практикум з педагогіки" (три видання), "Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки", "Робочі зошити" з історії педагогіки, загальної педагогіки та дидактики. До всіх навчальних дисциплін створено навчально-методичне забезпечення з відповідною презентацією із застосуванням ІКТ. Запроваджуються хмарні технології у навчальний процес.

Школа координує роботу ННВК "Полісся", що об'єднав 24 навчальні заклади області. У межах проекту "Наука-практиці" створено акметехнологічний і креативно-педагогічний комплекси, які сприяють розвитку творчого потенціалу особистості й професійної компетентності вчителя, передбачають консультативну підтримку навчальних закладів, акмеологічний супровід процесу підготовки педагогічних кадрів. Здійснюється дослідно-експериментальна робота за темою "Реалізація інноваційного потенціалу вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі" на базі Новоград-Волинського колегіуму Житомирської області на 2015-2020 роки, якому надано статус експериментального навчального закладу всеукраїнського рівня Новоград-Волинському колегіуму.

Науковці школи тісно співпрацюють з науковцями Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих, Інституту педагогіки, Інституту проблем виховання, Інституту обдарованої дитини НАПН України

(проведення міжнародних та всеукраїнських форумів та конференцій, підвищення кваліфікації співробітників, наукова робота.

Активна співпраця здійснюється з громадськими науковими організаціями. Спільно з громадською організацією **"Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»** здійснюються комплексні наукові дослідження; створено концепцію "Освіта впродовж життя", що дає можливість здійснювати підготовку фахівців у сфері фундаментальних та педагогічних наук; здійснено термінологічний аналіз проблеми креативної освіти, обґрунтовано наукові підходи до професійної підготовки фахівців в умовах ціложиттєвого навчання; втілено в життя культуротворчу діяльність Академії як чинник духовно-морального виховання молоді; розроблено наукові основи професійної підготовки креативних фахівців; обґрунтовано професійні й особистісні характеристики креативного вчителя на основі вивчення наукових праць зарубіжних і вітчизняних учених у цій сфері; виявлено педагогічні умови впровадженню креативного підходу у професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів; розроблено креативно-педагогічний комплекс, у межах якого розробляються інноваційні дослідницькі проекти.

Тривалий час відбувається співпраця з громадською організацією **"Українська академія акмеології"**. Продуктивно діє університетська науково-дослідна лабораторія "Акмеологія освіти"; розробляються акметехнології особистісного та професійного зростання майбутніх фахівців / педагогів; акметехнології успішного навчання в закладах середньої та вищої освіти, індивідуальні освітні траєкторії, технології акмепроєктування, етноакметехнології). Результати багаторічної діяльності представлено в колективній монографії "Акмедосягнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи" (Житомир, 2016).

Науковці кафедри здійснювали керівництво **міжнародного україно-польського проекту у 2012-2015 рр. "Науковий дебют 2012-2015 – Сталий розвиток"**. Студентами виборено призові місця у цьому міжнародному проекті. Кращі наукові праці студентів опубліковано у міжнародному польсько-українському та збірниках Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Результати діяльності наукової школи були неодноразово представлено на міжнародних форумах у Польщі, Чехії, РФ. Науковці

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

школи брали участь у міжнародних виставках "Сучасні заклади освіти – 2007 - 2012, 2013, 2014", "Сучасна освіта – 2015-2017 рр.". Отримано Почесні дипломи, Почесний знак "Лідер освіти", золоту та срібну медалі МОН України та НАПН України за плідну науково-педагогічну діяльність з інноваційної модернізації (м. Київ).

Науковці школи здійснюють підготовку викладача ВНЗ на базі підготовки фахівця з непедагогічною освітою (фахівці фармацевтичного, медсестринського спрямування тощо) у зв'язку з введенням в Україні на магістерському рівні введено магістратуру "Освітні / педагогічна науки". Це сприяло розширенню змісту підготовки магістрантів цієї спеціальності за рахунок предметів загальнопедагогічного та професійно-педагогічного спрямування. Розроблено наукові засади змісту професійної педагогічної освіти: нові програми, педагогічні дисципліни, навчальне забезпечення, які враховують спеціалізацію фахівців, майбутніх магістрів професійної сфери. Відбувається перехід підготовки вчителя старшої школи на рівень магістра. Здійснюються дослідження професійно-педагогічної компетентності фахівців різного профілю (наприклад, військовий інститут ім. С. Корольова, КВНЗ "Житомирський інститут медсестринства", базовий фармацевтичний коледж та ін.)

**Аспіранти О.А.Дубасенюк, що захистилися у спецраді Д 14.053.01
в Житомирському державному університеті імені Івана Франка**

НАУКОВА ШКОЛА "ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБДАРОВАНОСТІ"

Наукову школу доктора педагогічних наук, професора **Олени Євгеніївни Антонової** започатковано у 2003 р., коли у Житомирському державному університеті імені Івана Франка розпочав роботу Науково-методичний Центр роботи з обдарованою студентською молоддю. Проблема розвитку обдарованості особистості стала основою наукової діяльності О. Антонової на багато років і реалізувалась у першій в Україні докторській дисертації з цієї тематики "Теоретико-методологічні засади навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах" (2008 р.). Результатом популяризації, апробації та впровадження результатів дослідження стало започаткування діяльності наукової школи "Педагогічні аспекти обдарованості", яка об'єднує науковців, докторантів, аспірантів, вчителів, студентів.

Основним проектом наукової школи "Педагогічні аспекти обдарованості" можна визначити теоретичні та методичні засади створення науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості, в межах якого досліджуються проблеми сутності й природи обдарованості, можливостей розвитку здібностей та обдарувань молоді у різних сферах діяльності, навчання і виховання обдарованої молоді, зокрема студентської (теоретико-методологічні засади, історія питання, порівняльний аналіз, розробка технологій навчання тощо); підготовки вчителя до роботи з обдарованими учнями на основі застосування сучасних педагогічних технологій; створення і діяльність науково-методичного центру роботи з обдарованою студентською молоддю (програма, концепція, технології навчання).

До актуальної проблематики роботи школи належать історико-педагогічні передумови становлення проблеми обдарованості; особливості проявів різних видів обдарованості (інтелектуальної, академічної, лінгвістичної, наукової, професійної, зокрема педагогічної та медичної); вікові особливості розвитку здібностей та обдарованості;

інноваційні технології навчання і виховання обдарованої молоді; підготовка майбутнього вчителя до роботи з обдарованими учнями, зокрема в умовах післядипломної освіти (формальної, неформальної, інформальної).

Крім того, у межах наукової школи здійснюється розробка проблем формування та розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця, зокрема в умовах післядипломної освіти; підготовки педагогів до екологічної освіти молоді та формування здорового способу життя учнівської та студентської молоді тощо.

До результатів діяльності школи можна віднести теоретичне обґрунтування моделі обдарованості (з урахуванням ортогонального підходу до побудови структури особистості В. Рибалка); розробку концепції роботи з обдарованою студентською молоддю; запровадження технологій розвитку педагогічної обдарованості майбутнього вчителя; організації та проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки; запровадження в освітній процес навчальних курсів, спрямованих на підготовку вчителя до роботи з обдарованими дітьми; видання наукової, методичної, популярної літератури з проблеми обдарованості; збірників наукових праць студентів та аспірантів; проведення низки науково-практичних конференцій з проблеми обдарованості; діяльність Науково-методичного центру роботи з обдарованою студентською молоддю.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес низки вищих навчальних закладів України, а також у діяльність Всеукраїнської молодіжної громадської організації "Союз обдарованої молоді". Зокрема, керівник наукової школи професор О.Є. Антонова взяла участь у підготовці видань "Обдарована молодь України: оцінка сучасного стану та поширення перспективного досвіду роботи з обдарованою молоддю в регіонах України" та "Біла книга молодіжної політики: підтримка обдарованої молоді", в яких відзначається й досвід Житомирського державного університету у роботі з обдарованою молоддю.

З проблеми обдарованості та креативності захищено низку дисертаційних досліджень, зокрема кандидатські дисертації Ю. Клименюк на тему "Підготовка майбутнього учителя початкової школи до навчання інтелектуально обдарованих учнів"; О. Ващук "Формування готовності вчителя природничих дисциплін до розвитку

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

академічної обдарованості старшокласників на засадах інтегративного підходу"; С.Постової "Підготовка учителів інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності" та інші.

У межах розробки цієї проблеми працюють докторанти Р. Мельниченко "Теоретичні і методичні засади професійної підготовки вчителів біології до профільного навчання учнів"; Н. Мирончук "Теоретичні і методичні основи контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності"; В. Павленко "Теорія і практика розвитку креативності школярів у системі загальної середньої освіти Польщі" та аспіранти: С. Шевчук "Підготовка вчителя біології до роботи з інтелектуально обдарованими старшокласниками у позашкільних закладах освіти екологічного профілю"; Д. Ліфєренко "Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до розвитку інтелектуальної обдарованості старшокласників у позанавчальній діяльності"; О. Стадник "Підготовка вчителя біології до розвитку дослідницьких здібностей старшокласників у позашкільних закладах екологічного профілю", Н. Бірук "Професійно-творчий розвиток особистості педагога-дослідника в умовах діяльності науково-педагогічної школи" та інші.

До актуальної проблематики школи також належать:

- формування професійної компетентності майбутнього фахівця: вчителя – Ю.М. Жиляєва, Н.С. Щєрба; медичного працівника – І.Р. Махновська, О.В. Солодовник, Н.М. Самборська, З.П. Шарлович; фармацевта – Г.В. Козаченко; військового – Л.П. Маслак (Канова), С.М. Ковальова, Т. Малярчук;

- підготовка майбутнього вчителя до формування здорового способу життя, безпечної поведінки та екологічної освіти учнівської та студентської молоді (Р.Ю. Васильєва, О.А. Сорочинська);

- теоретико-методичні засади підготовки вчителів в умовах неперервної освіти (В.М. Гусак, Н.М. Поліщук, Л.Л. Фамілярська);

- історія освіти, зокрема становлення вищої освіти у Турції – Алі Гюль.

Науковий доробок школи складає більше 640 публікацій, серед яких монографії, методичні рекомендації для вчителів, студентів, аспірантів, навчальні посібники, статті у фахових виданнях України та зарубіжних країн: "Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу", "Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів", "Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи" та інші.

НАУКОВА ШКОЛА

"ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"

Керівник науково-педагогічної школи "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності" - Вітвицька Світлана Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами ННІ педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Науково-педагогічна школа з підготовки магістрів до педагогічної діяльності започаткована при кафедрі педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка на початку ХХІ століття на базі наукового-методичної лабораторії "Педагогічна підготовка магістрів", яка розпочала свою роботу з 1999 року, з відкриттям магістратури як структурного підрозділу університету.

Школа "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності" пройшла декілька етапів у своєму розвитку: пошуковий, аналітичний, концептуальний.

Вона постійно поповнюється молодими науковцями, які зосередили свої пошуки на дослідженні:

- сучасних педагогічних технологій підготовки фахівців освіти;
- історико-педагогічних засад підготовки вчителя, викладача у закладах вищої освіти;
- підготовки майбутніх магістрів до науково-педагогічної діяльності;
- узагальненні та аналізі зарубіжного та вітчизняного досвіду підготовки магістрів в умовах інтеграційних процесів у вищій школі.

З 2002 року активно розробляється концептуальні положення педагогічної підготовки магістрів, теоретичні і методичні засади в умовах ступеневої освіти, розроблено професіограма магістра освіти; обґрунтовано концепцію зміст форму і методи підготовки магістрів. У дисертаційному дослідженні С. В. Кубрак розглянуто педагогічні умови професійного саморозвитку майбутнього вчителя філологічного профілю засобами інформаційних технологій.

В межах наукової школи, розробляється комплексна тема "Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти" (РК0110V002274) – науковий керівник теми: професор (С. С. Вітвицька).

З цієї проблеми захищено близько 50 кандидатських дисертацій, зокрема: "Формування професійної культури майбутніх менеджерів туризму в позааудиторній діяльності вищого навчального закладу"; "Формування загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних закладів у процесі вивчення предметів суспільно-гуманітарного циклу" (Павленко А. Ю.); "Підготовка майбутнього вчителя біології до екологічної освіти старшокласників" (Танська В. В.), "Формування готовності майбутніх офіцерів до організації виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби" (Корнійчук Ю. Г.) та ін. За останні 10 років членами наукової школи опубліковано близько тисячі науково-методичних праць, з них близько 300 у фахових виданнях, видано понад 30 навчально-методичних посібників, 35 методичних рекомендацій; підручник "Основи педагогіки вищої школи" за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури з Грифом МОН України. Слід відзначити колективні монографії науковців школи: "Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти" та "Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах інтеграційних процесів", які є результатом науково-експериментальних досліджень авторів (С. С. Вітвицька, І. Д. Бойчук, Н. Є. Колесник, В. В. Танська, Я. Б. Сікора, С. В. Кубрак, О. Ю. Усата, С. В. Іванова, Ю. С. Запорожцева). У монографії "Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти" представлено методологічні основи неперервної професійної освіти, розкрито технологічний підхід до підготовки молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів, магістрів професійної освіти; розроблено сучасні технології до підготовки майбутніх вчителів та педагогічні технології у системі післядипломної педагогічної освіти. Монографія "Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах інтеграційних процесів" розкриває теоретичні засади моделювання педагогічного процесу та практичну реалізацію моделей підготовки фахівців у вищій школі в умовах інтеграції до європейського освітнього простору.

Цікавою є монографія Н. Є. Колесник "Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості

учнів". Монографія є результатом дослідницького пошуку, її автором досліджено: історико-педагогічний аспект становлення художньо-технічної творчості в Україні та за кордоном, базові поняття та наукові підходи підготовки майбутніх вчителів. Розглянуто модель підготовки майбутніх вчителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості та теоретично обґрунтовано її компоненти. На основі інтегративного підходу розроблено особистісно орієнтовану технологію підготовки майбутніх вчителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості учнів. Монографія С. С. Вітвицької "Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти" присвячена аналізу методологічних підходів до підготовки магістрів освіти; компаративному аналізу сучасних моделей ступеневої освіти західно-європейського, східно-європейського, східно-азійського регіонів та США. У монографії представлено авторську концепцію та модель підготовки магістрів в Україні; сучасні технології формування готовності магістрів до інноваційної педагогічної діяльності; методологічний аспект вивчення педагогіки вищої школи.

У межах наукової школи працює науково-методична лабораторія "Педагогічна підготовка магістрів".

За результатами дослідження магістрантів опубліковано дванадцять збірників науково-методичних праць, зокрема "Проблеми вищої освіти в умовах євроінтеграційних процесів" (2006 р.), "Ступенева педагогічна освіта: проблеми, досвід, перспективи" (2010 р.), "Проблеми професійної підготовки майбутніх вчителів в умовах ступеневої педагогічної освіти" (2007 р.), "Магістратура XXI століття: досвід, проблеми перспективи" (2009 р.), "Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном" (2014 р.), "Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика" (2017 р.) та інші.

Члени наукової школи та лабораторії брали активну участь у науково-практичних конференціях: міжнародних (101), всеукраїнських (78), регіональних (79). Результати діяльності науково-методичної лабораторії "Педагогічна підготовка магістрів" та науково-педагогічної школи "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності" були представлені на міжнародних виставках: VIII Міжнародна виставка навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні-2005". XI Міжнародна виставка навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні-2008". XIV

Міжнародна виставка навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні – 2011". XV Ювілейна Міжнародна виставка навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні – 2012". IV Міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти – 2013". V Міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти – 2014". Членами науково-педагогічної школи та науково-педагогічної лабораторії організовуються й проводяться виставки авторських творчих робіт, студентських тематичних композицій, здійснюється методична допомога закладам освіти, проводяться психологічні тренінги.

Члени наукової школи нагороджені Почесними грамотами Житомирського державного університету імені Івана Франка; Грамотами Обласної державної адміністрації; Грамотами і Нагрудними знаками МОН України та НАПН України.

**НАУКОВА ШКОЛА
"ПЕДАГОГІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ВЕЛИКОЇ ВОЛИНИ ТА
МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ"**

Керівник наукової школи – **Михайло Васильович Левківський**, доктор педагогічних наук, професор, член ради Всеукраїнської фундації Івана Огієнка; голова Житомирського відділення Всеукраїнської асоціації істориків педагогіки; голова первинного осередку Всеукраїнської асоціації дослідників Василя Сухомлинського; професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені І. Франка; член спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій у Житомирському державному університеті ім. І. Франка.

Мета діяльності наукової школи – здійснення колективної інтелектуальної творчої діяльності, спрямованої на здобуття і використання якісно нових, оригінальних, значущих знань в історико-педагогічному краєзнавстві та у сфері виховання особистості.

Напрямами діяльності наукової школи є:

- ✓ краєзнавчі та просвітницькі процеси на Волині;
- ✓ виховання морально-вольових якостей дошкільників, шкільної та студентської молоді;
- ✓ теорія та технології виховання особистості;
- ✓ підготовка майбутніх учителів до виховної діяльності в освітніх закладах;
- ✓ організаційно-педагогічні засади освітніх процесів у розвинених країнах.

Науковцями школи досліджено такі актуальні проблеми: становлення та розвиток на Волині у 19 – на поч. 20 ст. шкільного краєзнавства, приватної освіти, медичної освіти, системи фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл; просвітницько-педагогічна діяльність громадських товариств Волині, освітньо-просвітницька діяльність іноземних педагогів на Волині (19 – поч. 20 ст.); виховання в учнів загальноосвітньої школи культури міжособистісних взаємин,

соціально-комунікативної культури, почуття відповідальності, культури поведінки; педагогічні умови досягнення успіху дітьми-шестирічками у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії; формування особистісного самоствердження та готовності до вибору професії у старшокласників, громадянського самовизначення в учнів професійно-технічних навчальних закладів, професійної компетентності у студентів економічних спеціальностей; професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи Англії в умовах євроінтеграції та ін.

Результати діяльності наукової школи: захищено 18 кандидатських дисертацій, видано 14 монографій, 30 підручників і посібників, з них 12 з Грифом МОН України.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

**Відповідність Житомирських педагогічних наукових шкіл сучасним
типологічним ознакам**

Наукова школа "ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ"	<i>за історико-еволюційним критерієм</i>				
	певна наукова система	науково-освітня	дослідницький колектив	напрямок у певній галузі знань	
	<i>за широтою досліджуваної проблемної галузі</i>				
	вузькопрофільна		широкопрофільна		
	<i>за типом/характером зв'язків між поколіннями</i>				
	однорівнева		багаторівнева		
	<i>за ступенем інституціоналізації</i>				
	неформальна	гуртки		інституціональна	
	<i>за способом інституціоналізації</i>				
	лідерська	гурткова		педагогічно-виховна	
	<i>за тереном функціонування</i>				
	міжнародна	національна	регіональна	локальна	
	<i>за тривалістю існування</i>				
	однієї генерації	двох генерацій		трьох і більше генерацій	
	<i>за соціальною ознакою</i>				
	класична		сучасна		
	<i>на основі парадигмальної цілісності</i>				
	моноконцептуальна		поліконцептуальна		
	<i>за рівнем і широтою пізнавальної і перетворювальної діяльності</i>				
	загальновизнана	школа, що відбулася	визнана	відома	молода
<i>за типом зв'язків між членами наукової школи</i>					
науковий напрям	дослідницький колектив		науково-освітня школа		
Наукова школа "ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБДАРОВАНОСТІ"	<i>за історико-еволюційним критерієм</i>				
	певна наукова система	науково-освітня	дослідницький колектив	напрямок у певній галузі знань	
	<i>за широтою досліджуваної проблемної галузі</i>				
	вузькопрофільна		широкопрофільна		
	<i>за типом/характером зв'язків між поколіннями</i>				
	однорівнева		багаторівнева		
	<i>за ступенем інституціоналізації</i>				
	неформальна	гуртки		інституціональна	
	<i>за способом інституціоналізації</i>				
	лідерська	гурткова		педагогічно-виховна	
	<i>за тереном функціонування</i>				
	міжнародна	національна	регіональна	локальна	
	<i>за тривалістю існування</i>				
	однієї генерації	двох генерацій		трьох і більше генерацій	
	<i>за соціальною ознакою</i>				
	класична		сучасна		
	<i>на основі парадигмальної цілісності</i>				
	моноконцептуальна		поліконцептуальна		
	<i>за рівнем і широтою пізнавальної і перетворювальної діяльності</i>				
	загальновизнана	школа, що відбулася	визнана	відома	молода
<i>за типом зв'язків між членами наукової школи</i>					
науковий напрям	дослідницький колектив		науково-освітня школа		

Наукова школа "ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"	за історико-еволюційним критерієм			
	певна наукова система	науково-освітня	дослідницький колектив	напрямок у певній галузі знань
	за широтою досліджуваної проблемної галузі			
	вузькопрофільна		широкопрофільна	
	за типом/характером зв'язків між поколіннями			
	однорівнева		багаторівнева	
	за ступенем інституціоналізації			
	неформальна	гуртки	інституціональна	
	за способом інституціоналізації			
	лідерська	гурткова	педагогічно-виховна	
	за тереном функціонування			
	міжнародна	національна	регіональна	локальна
	за тривалістю існування			
	однієї генерації	двох генерацій	трьох і більше генерацій	
	за соціальною ознакою			
	класична		сучасна	
	на основі парадигмальної цілісності			
	моноконцептуальна		поліконцептуальна	
	за рівнем і широтою пізнавальної і перетворювальної діяльності			
загальновизнана	школа, що відбулася	визнана	відома молода	
за типом зв'язків між членами наукової школи				
науковий напрям	дослідницький колектив	науково-освітня школа		
Наукова школа "СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО КРАСЗНАВСТВА НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ (XIX - XX)	за історико-еволюційним критерієм			
	певна наукова система	науково-освітня	дослідницький колектив	напрямок у певній галузі знань
	за широтою досліджуваної проблемної галузі			
	вузькопрофільна		широкопрофільна	
	за типом/характером зв'язків між поколіннями			
	однорівнева		багаторівнева	
	за ступенем інституціоналізації			
	неформальна	гуртки	інституціональна	
	за способом інституціоналізації			
	лідерська	гурткова	педагогічно-виховна	
	за тереном функціонування			
	міжнародна	національна	регіональна	локальна
	за тривалістю існування			
	однієї генерації	двох генерацій	трьох і більше генерацій	
	за соціальною ознакою			
	класична		сучасна	
	на основі парадигмальної цілісності			
	моноконцептуальна		поліконцептуальна	
	за рівнем і широтою пізнавальної і перетворювальної діяльності			
загальновизнана	школа, що відбулася	визнана	відома молода	
за типом зв'язків між членами наукової школи				
науковий напрям	дослідницький колектив	науково-освітня школа		

ПІДРОЗДІЛИ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ, ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Кафедрою скеровується діяльність науково-методичних лабораторій ("Педагогічна підготовка студентів магістратури" (професор С.С. Вітвицька), "Освітньо-виховна система Полісся" (професор О.С. Березюк), науково-дослідної лабораторії акмеології освіти (професор Н.Г. Сидорчук), Науково-методичного Центру роботи з обдарованою студентською молоддю (професор О.Є. Антонова), Центру розвитку креативності особистості (доцент В.В. Павленко).

Науково-дослідна лабораторія "Педагогічна підготовка студентів магістратури" (науковий керівник – професор С. Вітвицька). Науково-дослідна лабораторія створена у 1999 р. Результати досліджень апробовані на міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях, зокрема Міжнародній конференції "Магістратура, досвід, перспективи" (м. Київ, 2004 р.); Міжнародній науково-практичній конференції "Формування професійної майстерності вчителя в умовах ступеневої освіти" (Київ-Житомир, 2003 р.); Міжнародній науково-практичній конференції "Формування професійної компетентності вчителя в рамках євроінтеграційних процесів" (Київ-Житомир, 2005 р.), апробовані на міжнародних виставках навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні" (2004, 2006, 2008 р.р.).

Робота у Центрі проводиться на основі особистісно зорієнтованої педагогічної освіти. Діяльність Центру "Педагогічна підготовка студентів магістратури" спрямована на створення умов для відбору і творчого розвитку обдарованої особистості; оволодіння нею поглибленими знаннями з педагогіки та уміннями інноваційного характеру, підготовку до науково-дослідницької, науково-педагогічної, методичної, управлінської, пошукової діяльності.

*Керівник науково-дослідної лабораторії
"Педагогічна підготовка студентів магістратури"
професор
С. Вітвицька*

Науково-дослідницька підготовка ставить за мету формування у студентів магістратури готовності до науково-дослідної діяльності, а також уміння керувати науковим пошуком своїх учнів.

Готовність до науково-дослідницької діяльності включає такі компоненти:

- творчі можливості;
- індивідуально-творчі якості (креативність мислення, інтуїція, творча уява, дивергентність, оригінальність, асоціативність мислення, інтелектуальна активність, інтелектуальна ініціатива);

- компетентність у науково-дослідницькій діяльності (уміння організувати власну розумову діяльність; здійснювати літературний пошук, бібліографічний огляд наукових джерел; обґрунтувати актуальність теми дослідження, чітко визначити мету і завдання дослідження; оперувати понятійним апаратом; володіти науковими методами пізнання; визначати об'єкт, предмет дослідження; формулювати гіпотезу, доводити або спростовувати її достовірність; обґрунтувати наукову новизну і практичну значущість дослідження; оформляти результати дослідження у числових і графічних формах; захищати результати свого дослідження у відповідній формі);

Володіння технологією наукового дослідження передбачає створення системного підходу до організації наукового дослідження. В основу його побудови покладені основні етапи та методи наукового дослідження. Магістр має володіти аналітико-реферативним викладом наукового матеріалу.

Завданням науково-педагогічної підготовки є аналіз соціально-історичних характеристик системи вищої педагогічної освіти, змісту, форм і методів навчання і виховання; сучасних технологій навчання і виховання студентів; основ контролю і оцінки успішності майбутніх фахівців на основі системного підходу до навчально-виховного процесу у ВНЗ. А також необхідним елементом підготовки студентів магістратури є

*Учасники
міжнародної виставки
навчальних закладів
"Сучасна освіта в
Україні"
О. Дубасенюк,
С. Вітвицька, П. Саух*

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

озброєння їх знаннями психолого-педагогічних закономірностей навчання і виховання у ВНЗ; управління пізнавальними процесами; виявлення критеріїв розумового розвитку і визначення умов, при яких досягається ефективний розвиток молоді старшого юнацького віку.

В процесі науково-педагогічної підготовки має бути сформована педагогічна культура майбутнього викладача вищого навчального закладу I-IV рівнів акредитації, котра включає культуру знань, педагогічного творчого мислення, культуру спілкування (уміння і навички соціальної взаємодії) та культуру самовдосконалення.

Методична підготовка включає знання, уміння, навички методики викладання фахової дисципліни; глибоку орієнтацію у перспективах розвитку науки; розуміння труднощів (важких тем проблем курсу) студентів; володіння практикою науки (методами наукового дослідження, експериментом); уміння застосовувати методичні знання, уміння, навички при викладанні фахових дисциплін в освітніх закладах різного типу.

Фахівці освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" готуються до управлінської діяльності, яка розглядається не як поодинокий факт, а як процес (серія безперервних дій), кожний з яких являє собою певні процеси (планування, організації, мотивації, контролю), що є елементами управлінської діяльності директора, заступника навчального закладу тощо. Магістри оволодівають уміннями: встановлювати контакт з підлеглими; включати їх в діяльність відповідно до здібностей і рівня підготовки; діагностувати рівень їх готовності до певного виду роботи; використовувати різні види стимулювання та форми контролю.

Магістранти проводять практичну діяльність у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації м. Житомира та Житомирської області.

Включення магістрантів у практичну діяльність проводиться з метою:

- поглиблення, розширення, інтегрування знання з педагогіки, педмайстерності, навчально-виховних технологій, педагогіки вищої школи;
- практичного опанування різними формами навчального і виховного процесу у вищих закладах освіти I – IV рівня акредитації;
- надання методичної та практичної допомоги колективам ВНЗ;

- формування професійної спрямованості особистості, прагнення застосувати свої знання, досвід, здібності в галузі обраної професії.

Науково-дослідна лабораторія "Акмеологія освіти"

(науковий керівник, член-кореспондент академії акмеологічних наук (м. Санкт-Петербург) професор Н. Сидорчук), створена у 2004 р. як результат 30-річної співпраці кафедри педагогіки з Санкт-Петербурзькою акмеологічною школою, а тепер Міжнародною академією акмеологічних наук (м. Санкт-Петербург). Метою діяльності лабораторії є наукова співпраця з акмеологічними осередками вищих навчальних закладів України та країн ближнього зарубіжжя (Білорусі, Молдови, Грузії, Польщі); введення в науковий обіг нового наукового матеріалу.

Член-кореспондент РАО професор Н. Кузьміна із членами науково-дослідної лабораторію "Акмеологія освіти"

Напрями наукової та організаційної діяльності:

1. Ініціювання і координація проведення наукових досліджень у сфері акмеології шляхом:

- залучення до проведення досліджень викладачів, співробітників, студентів університету;

- створення дослідницьких та проблемних груп;

- виявлення перспективних науковців серед студентів, випускників університету, працівників галузі освіти, залучення їх до проведення досліджень у рамках діяльності лабораторії.

- співпраці з громадськими організаціями та державними установами для досягнення поставленої мети.

2. Допомога учасникам науково-дослідних груп у проведенні досліджень:

- встановлення і координація співпраці з провідними навчальними закладами України та країн ближнього зарубіжжя;

- рекомендація кафедр та затвердження тем, дипломних робіт, тем дисертаційних досліджень у рамках діяльності лабораторії;

• накопичення, опрацювання та розповсюдження інформації про конференції, семінари з проблем акмеології професійно-педагогічної діяльності.

3. Введення в науковий обіг нового наукового матеріалу:

- участь у роботі всеукраїнських та міжнародних конференцій, семінарів та круглих столів;
- популяризація ідей і наукових здобутків науково-дослідної лабораторії акмеології освіти;
- рекомендація кращих досліджень до публікації у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях.

Науково-дослідницька лабораторія "Освітньо-виховна система Полісся" науковий керівник – професор О. Березюк.

Керівник науково-дослідницької лабораторії "Освітньо-виховна система Полісся" професор О. Березюк

Згідно з рекомендаціями науково-методичного центру середньої освіти Міністерства освіти і науки України та лабораторії дидактики Інституту педагогіки АПН України актуальними є проблеми розбудови національної системи освіти, зокрема її регіонального компоненту, що й передбачено директивними документами, насамперед Державною національною програмою "Освіта" (Україна XXI століття), Доктриною національної освіти. Для вивчення цих проблем створено 15 червня 2005р. на базі кафедри педагогіки та споріднених кафедр філологічного факультету названу лабораторію як структурний підрозділ університету та регіональна філія Інституту педагогіки АПН України (м. Київ).

Мета науково-методичної лабораторії – дослідити організаційно-педагогічні основи побудови поліської школи як регіонального українського національно-виховного закладу (етнодидактичний аспект); розробити концепцію поліської школи, програму народознавства Полісся, навчальні посібники та методичні рекомендації з етнопедагогіки, літературного краєзнавства, етнографії та ін.; налагодити наукову співпрацю із середніми та вищими

навчальними закладами України та інших країн, ввести в науковий обіг новий науково-методичний матеріал.

Лабораторія здійснює діяльність за такими напрямками:

- аналітико-інформаційний та історіографічний (керівники: ст. викл. З. Осадча, О. Власенко);

- інноваційні технології викладання української мови та літератури (керівники: доц. Н. Білоус, Л. Шевцова);

- інноваційних технологій виховання (керівники: доц. Т. Шанскова, ас. О. Башманівський);

- етнічної соціалізації особистості (керівники: ст. викл. М.В. Масловська, ас. О. Піддубна).

Члени науково-дослідницької лабораторії "Освітньо-виховна система Полісся"

Науково-методичний центр роботи з обдарованою студентською молоддю створений у

Директор науково-методичного центру роботи з обдарованою студентською молоддю професор О. Антонова

грудні 2003 р. при кафедрі педагогіки як загально-університетська структура. Директор центру – доктор педагогічних наук, професор О.Є. Антонова. Мета діяльності: формування в університеті цілісної, саморегульованої системи стосовно виявлення і підтримки обдарованої студентської молоді, розвитку та реалізації здібностей студентів, стимулювання творчої роботи студентів та викладачів, підвищення якості підготовки спеціалістів, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, формування резерву для вступу до магістратури та аспірантури, підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів для потреб університету, а також середніх загальноосвітніх, спеціальних та вищих навчальних закладів міста Житомира та Житомирської області.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Досягнення цієї мети передбачає, що обдаровані студенти мають приносити реальну користь вже у період навчання у ВНЗ, а її реалізація забезпечить додатково дух змагальності у процесі навчання, завдяки чому у більшій кількості студентів підвищиться інтерес до навчання та рівень успішності.

Основною концептуальною ідеєю діяльності центру є положення про те, що, реалізуючи свій власний потенціал у процесі навчання, майбутні вчителі навчаються виявляти і розвивати обдарування учнів.

Напрями діяльності: аналітико-інформаційна діяльність, науково-дослідницька робота студентів, розвиток професійно-педагогічної та соціально-педагогічної творчості майбутніх учителів, розвиток художньо-естетичної творчості студентів, розвиток фізичних здібностей та збереження здоров'я, підготовка студентів до участі у Всеукраїнських олімпіадах, міжнародна та міжрегіональна співпраця, довузівська підготовка педагогічно обдарованих школярів.

Форми та методи роботи: поетапна діагностика здібностей студентів, статистична обробка даних за допомогою математичних методів, бесіди зі студентами, зустрічі з досвідченими науковцями, обмін досвідом, науково-практичні конференції, випуск студентських наукових видань, круглі столи, "Школа майбутнього науковця", активні методи навчання, ділові ігри, тренінги, олімпіади, конкурси педагогічної майстерності, аукціони педагогічних ідей, педагогічний театр, педагогічна практика, відвідування уроків творчо працюючих учителів; гурткова робота, ансамблі, вокальні колективи, команди КВК, підготовка та проведення фестивалів, конкурсів, концертів; спортивні секції та клуби для всіх факультетів, організація та проведення змагань, турнірів, організація та проведення студентських науково-практичних конференцій, тематичних читань, зустрічі із учителями-майстрами,

Наукова література з проблем обдарованості, підготовлена центром роботи з обдарованою студентською молоддю ЖДУ

лекції, семінари, бесіди, "Дні відкритих дверей", відвідування лабораторій університету тощо.

Центром здійснюється консультативна допомога у проведенні дослідно-експериментальної роботи за темою "Вплив інтегративно-діяльнісного підходу на розвиток інтелектуальних здібностей учнів" за науково-педагогічним проектом "РОСТОК" на базі Бердичівської міської гуманітарної гімназії № 2 Житомирської області.

У результаті діяльності Центру обґрунтовано модель обдарованості; створено технологію розвитку педагогічної обдарованості майбутнього вчителя, апробовано технологію організації та проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки; розроблено та запроваджено у навчальний процес спецкурси, спрямовані на підготовку вчителя до роботи з обдарованими дітьми; налагоджено видання наукової, методичної, популярної літератури з проблеми обдарованості на допомогу вчителю.

Результати діяльності науково-методичного центру роботи з обдарованою студентською молоддю та реалізація концепції навчання обдарованих студентів у вищих закладах освіти дозволили експертам Всесвітньої ради, яка опікується обдарованими і талановитими дітьми, засвідчити високий рівень відповідної роботи і нагородити університет Міжнародним сертифікатом за роботу з обдарованими студентами (2008 р.), а автора проекту О. Антонову обрано членом експертної ради Всеукраїнської молодіжної громадської організації "Союз обдарованої молоді".

Центр розвитку креативності створено на базі кафедри педагогіки Навчально-наукового інституту педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка у 2017 р. Директор центру – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Павленко. Центр розвитку креативності взаємодіє із Академією міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся".

Мета та завдання діяльності Центру розвитку креативності :

- надання консультативної, наукової та навчально-методичної допомоги магістрантам, студентам та вчителям;
- сприяння креативній самореалізації студентської молоді;

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

- організація та проведення заходів (тренінгів, семінарів, конференцій тощо) з проблем виявлення та розвитку креативності;
- презентація ідей та популяризація отриманих результатів діяльності;
- встановлення та координація співпраці з українськими та міжнародними центрами розвитку креативності;
- надання дистанційних послуг в освіті.

Основними напрямками діяльності Центру розвитку креативності є:

- проведення заходів науково-педагогічного та навчально-методичного характеру з метою ознайомлення та використання інформаційних ресурсів у науково-дослідній роботі;
- створення інформаційних ресурсів щодо популяризації та поширення креативних ідей;

*Директор центру
креативності доцент
В.Павленко*

- розробка та видання навчальних посібників та методичних матеріалів присвячених виявленню та розвитку креативності;

- встановлення та координація співпраці з провідними вітчизняними та зарубіжними фахівцями у галузі розвитку креативності;

- сприяння направленню осіб, які беруть участь у реалізації проектів Центру розвитку креативності, на семінари, конференції, стажування, а також інші форми підвищення кваліфікації в Україні та за кордоном.

У межах теми центру діє студентська проблемна група, яка працює над темою : "Розвиток креативності особистості". За результати роботи проблемної групи видано збірник наукових праць "Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць / за ред. доц. В.В. Павленко. - Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2018. - 154 с."

За 2018 рік підготовлено та захищено 3 магістерські роботи, а саме : "Розвиток креативності дітей молодшого шкільного віку у навчально-виховному процесі" (Вінічук Н.І.); "Розвиток креативності вчителя початкової школи в процесі фахової діяльності" (Нестерук К.С.); "Розвиток креативності учнів початкової школи засобами образотворчого

мистецтва" (Сингаївська А.О.); підготовлено та захищено 20 курсових робіт.

У межах проекту концепції "Нова українська Школа", у якому зазначено, що для успішного працевлаштування громадянам будуть потрібні навички вирішувати завдання на основі критичного мислення та креативності організовані курси "Підготовка дитини до школи". Під час занять застосовуються методи розвитку креативності особистості: SCAMPER, Синектики, "Шість капелюхів мислення", метод "Автобус, ліжко, ванна..." та інші.

Організуються в межах діяльності центру різні наукові, науково-методичні, культурно-мистецькі, спортивні та інші заходи, наприклад, мистецький конкурс креативних фото, живописних та графічних робіт на тему: "Зима стоїть, скляна і перкалева. Метуть сніги. Сніги метуть, метуть ..."

Для студентів спеціальностей: 014 середня освіта (образотворче мистецтво), 015 професійна освіта (дизайн) підготовлений та застосовується на семінарських заняттях посібник-практикум "Павленко В.В. Педагогіка. Робочий зошит / для студентів спеціальностей: 014 середня освіта (образотворче мистецтво), 015 професійна освіта (дизайн) / : посібник-практикум. – Житомир, 2018. – 98 с. "

Підготовлено до друку посібник "Тести розвитку креативності особистості".

**СКЛАД КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ, ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ ЗАКЛАДАМИ ЖИТОМИРСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

СКЛАД КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ, ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ЗАКЛАДАМИ ЖИТОМИРСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

АНТОНОВА

ОЛЕНА ЄВГЕНІЇВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: завідувач кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами, доктор педагогічних наук, професор, Віце-президент Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", заступник голови спеціалізованої вченої ради по захисту докторських та кандидатських дисертацій Д 14.053.01 з педагогіки.

Початок роботи в університеті: серпень 1988 року.

Інформація про вищу освіту: у 1988 році з відзнакою закінчила Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка, отримавши вищу освіту за спеціальністю "Біологія і хімія" й кваліфікацію "Вчитель біології і хімії середньої школи".

Навчання в аспірантурі: з листопада 1996 р. по січень 2000 р. навчалася в аспірантурі Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Тема кандидатської дисертації: "Формування у майбутніх учителів базових знань з педагогіки". Захист відбувся 08 листопада 2000 року у спеціалізованій вченій раді Д 26.451.01 в Інституті педагогіки і психології професійної освіти НАПН України.

Навчання у докторантурі: з жовтня 2004 р. по жовтень 2007 р. навчалася у докторантурі Житомирського державного університету імені Івана Франка за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Тема докторської дисертації: "Теоретико-

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

методологічні засади навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах". Захист відбувся 27 травня 2008 року у спеціалізованій вченій раді Д 26.451.01 в Інституті педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України.

Наукові інтереси: базова педагогічна підготовка майбутнього вчителя, особливості навчання обдарованої молоді, креативність та її розвиток, проблеми здоров'язбереження, історія розвитку школи та педагогічної думки.

Керівник наукової школи "Педагогічні аспекти обдарованості", член редколегій багатьох наукових часописів, зокрема й зарубіжних.

Автор близько 300 друкованих праць. Серед них 26 монографій (як одноосібних, так і колективних, 20 навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій, посібників-практикумів, статті у фахових виданнях України та зарубіжних країн.

З 2004 року член, а з 2010 р. заступник голови спеціалізованої вченої ради по захисту докторських та кандидатських дисертацій Д 14.053.01 з педагогіки.

Керує роботою аспірантів та докторантів. Має 17 захищених кандидатів педагогічних наук. Координує роботу науково-методичного центру "Роботи з обдарованою студентською молоддю".

Дисципліни: "Педагогіка", "Історія педагогіки", "Методика викладання педагогіки", "Теорія і методика педагогічної діяльності з основами педагогічної творчості", "Інноваційні технології розвитку обдарованості".

Біографія: Народилася 2 січня 1966 року у сім'ї військовослужбовця у місті Овруч Житомирської області. Разом з батьками вже з перших років життя відчула всі незгоди життя офіцерської родини. Три роки жила на крайній півночі у с. Амдерма, Ямало-Ненецького автономного округу у "Карського моря на обветреной щеке".

У 1973 році вступила до Озерненської загальноосвітньої школи Житомирського району. Всі десять років навчалася на "відмінно". Неодноразово нагороджувалася нагрудним знаком "За отличную учёбу". Займалася громадською роботою. Шість років була членом учнівського комітету школи, з яких чотири роки – головою. Брала участь в олімпіадах,

була переможцем обласного туру з російської мови та літератури. У складі шкільної збірної команди з баскетболу брала участь в обласних змаганнях, має спортивний розряд. У 1983 році закінчила школу з золотою медаллю.

Мріяла навчатися у Московському державному університеті, до вступу в який серйозно готувалася. Однак доля склалася так, що у 1983 році Олена вступила на природничий факультет Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка, в якому до неї вже навчалися два покоління вчительської сім'ї Якименків – дідусь Олени – Володимир Якович та дядько Анатолій (обидва випускники фізико-математичного факультету). Вибір саме педагогічного інституту був не випадковим. Адже за материнською лінією у сім'ї вже було шестеро вчителів (бабуся, дідусь, дві їхні сестри, дядько та мама). А батькова тітка – Ніна Михайлівна Калітіна – досягла у цій професії мабуть найвищого рівня, своєю відданою працею заслуживши почесного звання "Заслужений вчитель Російської Федерації". Отже, рівнятися було на кого, і можливо тому Олена всі п'ять років навчалася на відмінно. Брала участь у Всесоюзній студентській олімпіаді з біології та хімії (у 1987 році стала переможцем Всеукраїнського туру з біології). Нагороджена нагрудним знаком "За отличную учёбу" (студентський). Очолювала факультетський осередок Студентського наукового товариства, активно займалася науковою діяльністю. За відмінні успіхи у навчанні та активну суспільну роботу кілька років поспіль одержувала Ленінську стипендію. У 1988 році закінчила ЖДПІ з відзнакою і була направлена на роботу на кафедру педагогіки цього ж інституту.

З 1988 року працює викладачем кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка. 8 листопада 2000 р. захистила кандидатську дисертацію на тему "*Формування базових знань з педагогіки у майбутніх учителів*" зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Захист відбувся в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України.

З 2004 по 2007 рр. О.Є. Антонова перебувала в докторантурі і працювала над темою "*Теоретико-методологічні засади навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах*" зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Докторська дисертація успішно захищена 27 травня 2008 року у Спеціалізованій раді при Інституті

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

педагогічної освіти і освіти дорослих Національної Академії педагогічних наук України.

Досвідчений та професійний викладач. Читає лекційні курси для студентів з таких предметів: "Загальна педагогіка", "Історія педагогіки", "Методика викладання педагогіки". Широко практикує у своїй роботі нестандартні форми організації навчання, зокрема лекції-візуалізації із застосуванням комп'ютерної презентаційної програми Microsoft Office PowerPoint, "Аукціон педагогічних ідей", виставка-ярмарок "Своїми руками", свято квітів, які вже давно стали традиційними.

З її ініціативи створено загально університетський Науково-методичний центр роботи з обдарованою студентською молоддю, який здійснює роботу на такими напрямками: вивчення мотивації навчальної діяльності студентів, їх цільових установок та ціннісних орієнтацій; визначення рівня розвитку професійно-педагогічних здібностей та якостей майбутнього вчителя; організація науково-дослідницької роботи студентів; підготовка майбутніх учителів до професійно-педагогічної творчості; підготовка студентів до участі у Всеукраїнських олімпіадах; розвиток художньо-естетичної творчості студентів; розвиток фізичних здібностей та збереження здоров'я майбутнього вчителя; довузівська підготовка педагогічно обдарованих школярів.

У межах роботи Центру здійснює співпрацю з Житомирським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, Житомирським обласним ліцеєм для обдарованих дітей, Міським центром науково-технічної творчості учнівської молоді, школами міста та області, зокрема Новоград Волинським колегіумом, гуманітарною гімназією №23 м. Житомира, Озерненською та Новогуївінською гімназіями Житомирського району.

Період роботи над докторською дисертацією пов'язаний із активною співпрацею з Всеукраїнською молодіжною спілкою "Союз обдарованої молоді", яка є представництвом в Україні Всесвітньої Ради для Обдарованих і Талановитих дітей. О.Є. Антонову обрано членом експертної ради "Союзу обдарованої молоді", а Житомирський державний університет отримав Міжнародний сертифікат від Всесвітньої Ради для Обдарованих і Талановитих дітей за високий рівень організації роботи з обдарованою студентською молоддю.

Керує проблемною студентською групою "Індивідуальний підхід до роботи з педагогічно обдарованими дітьми" та факультативом "Методика роботи з обдарованими студентами", дипломними роботами студентів. Готує кращих студентів для участі у II (фінальному) етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки, має переможців (так, студентка III курсу факультету іноземних мов Куц Олеся у 2003 році стала переможцем олімпіади, яка проходила на базі Вінницького державного педагогічного університету).

Під керівництвом О.Є. Антонової захищено 17 кандидатських дисертацій з проблем професійної підготовки фахівця, історії становлення вищої освіти в Україні та за кордоном, зокрема Турції, розвитку професійної компетентності вчителя у системі післядипломної педагогічної освіти тощо. Однак головною проблемою наукових пошуків Олени Євгеніївни залишаються питання виявлення та розвитку обдарованості молодого покоління в цілому, а також підготовка вчителя до роботи з обдарованими дітьми.

У межах наукової школи "Педагогічні аспекти обдарованості" О.Є. Антоновою та її учнями визначено основні філософські та загальнонаукові принципи та підходи до вивчення природи обдарованості; здійснено обґрунтування логіки розвитку творчих здібностей; сформульовано поняття "обдарованість"; розроблено модель обдарованості на основі ортогонального підходу; визначено сутність, сформульовано визначення, розроблено модель педагогічної обдарованості як виду професійної обдарованості; розроблено концепцію розвитку педагогічної обдарованості студентів у ЗВО; запропоновано методики/ технології розвитку різних видів обдарованості учнів та студентів; здійснено теоретичне обґрунтування науково-педагогічного супроводу обдарованої молоді; створено науково-методичний Центр роботи з обдарованими студентами у Житомирському державному університеті імені Івана Франка тощо.

Окремим напрямом досліджень Олени Євгеніївни стала педагогіка креативності та активна робота у розбудові громадського об'єднання Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", віце-президент якої вона є.

Антонова Олена Євгеніївна – автор біля 300 публікацій, серед яких монографії, методичні рекомендації для вчителів, студентів, аспірантів,

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

навчальні посібники, статті у фахових виданнях України та зарубіжних країн: "Базові знання з педагогіки: становлення, розвиток, технологія формування", "Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу", "Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів", "Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи", "Підготовка вчителя до розвитку здоров'язберезувальної компетентності учнів", "Практикум з педагогіки", "Історія педагогіки", "Методика викладання педагогіки", "Методологія наукової діяльності" тощо.

З 2004 року Олена Євгеніївна бере участь у підготовці фахівців вищої кваліфікації у складі спеціалізованих вчених рад. У різні роки була членом спеціалізованих вчених рад Д 74.053.01 в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, К 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка. Нині вона заступник голови спеціалізованої вченої ради по захисту докторських та кандидатських дисертацій Д 14.053.01 з педагогіки у Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Антонова Олена Євгеніївна – компетентний творчий викладач, який володіє високим рівнем педагогічної майстерності у роботі зі студентами і молодими науковцями під час читання курсів "Педагогіка", "Історія педагогіки", "Методика викладання педагогіки", "Методологія і методи науково-педагогічного дослідження", "Теорія та практика професійної освіти", "Теорія та методика педагогічної діяльності з основами педагогічної творчості", "Технології розвитку обдарованості особистості" та інші.

У житті і науці дотримується кредо "В кожній людині є сонце. Тільки дайте йому світити". За успіхи та досягнення у професії та науці Олена Євгеніївна глибоко завдячує сім'ї, яка завжди є головною підтримкою та натхненням: мама Алла Володимирівна, чоловік Володимир і два сини – Олексій (кандидат філологічних наук, викладач) та Євгеній (майбутня зірка IT –індустрії).

Нагороди:

• нагрудні знаки "В. Сухомлинський" (2019 р.), "Відмінник освіти" (2014 р.), "Слава Житомирського державного університету імені Івана

Франка" (2009 р.), "Заслужений працівник Житомирського державного університету імені Івана Франка" (2015 р.);

- Диплом переможця конкурсу "Науковець року" (2012 р.);
- Почесні Грамоти МОН України (2002, 2004, 2009 рр.);
- Грамота АПН (2009 р.);
- Почесна грамота Управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації (2010, 2012 рр.);
- Почесні дипломи МОН за участь у виставці "Сучасні заклади освіти України" (2006, 2007, 2011, 2012, 2013, 2014 рр.);
- Лауреат щорічного конкурсу-рейтингу популярності та здобутків "Гордість міста" у номінації "Вчитель року" (м. Житомир, 2013 р.);
- Грамоти ректорату Житомирського державного університету імені Івана Франка за плідну наукову працю, активну роботу по підготовці майбутніх фахівців, роботу з обдарованою студентською молоддю, активну участь у розвитку міжнародної наукової співпраці.

ДУБАСЕНЮК

ОЛЕКСАНДРА АНТОНІВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: доктор педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, Почесний академік НАПН України, Президент Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", дійсний член Міжнародної академії акмеологічних наук, дійсний член Української академії акмеологічних наук, голова спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій Д 14.053.01 з педагогіки, заступник голови навчально-науково-виробничого комплексу "Полісся", професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Початок роботи в університеті: з січня 1980 року.

Інформація про вищу освіту: у 1969 році закінчила Луганський державний педагогічний інститут імені Т. Г. Шевченка, спеціальність "Фізика і математика", кваліфікація – спеціаліст, вчитель фізики і математики середньої школи.

Навчання в аспірантурі, докторантурі: здобувач наукового ступеня кандидата педагогічних наук, навчалася в однорічній аспірантурі. Тема дисертаційного дослідження: "Формування у студентів педагогічних умінь працювати з учнями-комсомольцями". Рішення ВАК при Раді Міністрів СРСР. Роботу над докторською дисертацією здійснювала у період наукового стажування на посаді старшого наукового співробітника. Тема дисертаційного дослідження: "Теоретичні і методичні основи виховної діяльності педагога". Рішення спеціалізованої вченої ради Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України від 18.09.1996 року, протокол № 20 та рішення ВАК України.

Наукові інтереси: проблеми комплексного вивчення людини, методологія і теорія професійно-педагогічної освіти, теорія і практика виховної діяльності педагога, соціально-педагогічна діяльність, духовно-моральне виховання особистості майбутнього педагога, креативні технології у закладах вищої освіти; акмеологічні засади особистісного та професійного становлення педагога/фахівця; інноваційні освітні та виховні технології, освіта та виховання дорослих.

Засновник та керівник наукової школи «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів» упродовж 30 років.

Під її керівництвом захищено 12 докторських та 22 кандидатських дисертацій.

Дисципліни: "Педагогіка", "Основи педагогічної майстерності", "Методика викладання педагогіки", "Методологія і методи науково-педагогічного дослідження", "Методологічні підходи до вивчення проблем професійної освіти", "Андрагогіка", "Актуальні проблеми педагогічної науки", "Основи педагогічної творчості" та інші.

Біографія: У дороги в науці немає кінця, але завжди є початок. Олександра Антонівна Дубасенюк уперше ступила на ниву педагогічної діяльності у 1969 р. вчителем математики і фізики у середній школі № 1 м. Комунарська Луганської області після закінчення Луганського державного педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка. У 1971 р. Олександра Антонівна повертається до рідного інституту, де розпочинає викладацьку діяльність на кафедрі педагогіки. Цей крок спрямовує енергетичний потік її життя у науково-педагогічне русло і вже у 1978 р. відбувається успішний захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

У 1980 р. О.А. Дубасенюк обирається на посаду старшого викладача кафедри педагогіки і психології Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка (з 1999 р. – державного педагогічного університету, з 2005 р. – державного університету). Виразні організаторські здібності, виявлені ще в шкільному та студентському житті, у поєднанні з ґрунтовною системою гуманістичних і суспільних цінностей, чітко окреслюють стиль життя і творчості молодого вченого. Цілеспрямованість, наполегливість, принциповість і компетентність

стають її рушійною силою і дороговказом, пояснюючи впевнений поступ наукових і життєвих успіхів і здобутків. З 1984 р. Олександра Антонівна – доцент, а з 1988 р. завідувач кафедри педагогіки. У 1996 р. успішно захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук "Теоретичні та методичні основи професійної виховної діяльності педагога" в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України. У 2001 р. вченому присвоєно звання професора, з 2001 по 2008 рр. Олександра Антонівна – проректор з наукової роботи, міжнародних та регіональних зв'язків, а з 2008 р. – професор кафедри педагогіки.

О.А. Дубасенюк – відомий науковець, висококваліфікований педагог, талановитий керівник та організатор науково-дослідної роботи. Понад сорок років викладач працює у Житомирському державному університеті імені Івана Франка. За цей період професор викладала лекційні курси з багатьох педагогічних дисциплін, зокрема, з педагогіки, методики викладання педагогіки, основ педагогічної майстерності, технології навчально-виховного процесу, педагогіки вищої школи, основ педагогічної творчості, андрагогіки з основами акмеології, методології та методів науково-педагогічного дослідження, соціальної педагогіки, соціальної роботи. Для аспірантів – лекції з таких дисциплін як актуальні проблеми у галузі професійної освіти, методологічні підходи до вивчення проблем професійної освіти. Активно працює над розробкою та впровадженням інноваційних технологій навчання в освітній процес.

Наукові інтереси проф. О.А. Дубасенюк: проблеми комплексного вивчення людини, методологія і теорія професійно-педагогічної освіти, теорія і практика виховної діяльності педагога, соціально-педагогічна діяльність, особистісний та професійний розвиток майбутнього педагога, духовно-моральне виховання особистості, акмеологія освіти, креативна освіта, інноваційні освітні технології, освіта дорослих.

Науковцем здійснено вагомий внесок у розробку актуальних напрямів педагогічної науки.

1. Обґрунтовано методологічні, теоретичні засади розвитку педагогічної освіти, виявлено і проаналізовано сучасні тенденції процесу модернізації у системі вищої освіти. Цілісно представлено (1) комплекси методологічних наукових підходів які відображають діалектику загального, особливого й одиничного та логіку професійної підготовки вчителя: загальнометодологічні, професійно орієнтовані, ціннісно-

сміслові та інноваційні. Досліджено (2) категоріально-поняттєвий апарат: "професійна педагогічна діяльність", "професійна педагогічна освіта", "неперервна професійна освіта", "професіоналізм особистості", "професіоналізм діяльності", "педагогічна майстерність", "компетентність", "професійна компетентність" та ін. У контексті акмеологічного підходу до професійної підготовки вчителя у процесі тривалої експериментальної роботи (3) досліджено фактори, закономірності самореалізації природних потенціалів суб'єктів освіти і перетворення їх у творчі, що забезпечує саморух до акмевершин продуктивності і професіоналізму майбутньої діяльності.

Ураховуючи особливу гостроту проблеми виховання учнівської та студентської молоді, О.А. Дубасенюк (4) досліджено сутність та особливості професійної виховної діяльності педагога. Здійснено категоріальний аналіз базових понять дослідження: "виховання", "виховна діяльність", "виховна задача", що збагатило понятійний апарат теорії вдосконалення професійної педагогічної діяльності. Під час експерименту (5) обґрунтовано закономірності професійної виховної діяльності, що пов'язані: по-перше, з психолого-педагогічними передумовами успішності індивідуальної виховної діяльності; по-друге, з динамікою самостійної виховної діяльності; по-третє, з її операційною стороною.

2. Важливий напрям діяльності професора О.А. Дубасенюк пов'язаний з її професійною діяльністю викладача педагогічних дисциплін. Створено (1) авторську дидактичну систему педагогічної підготовки майбутніх учителів-вихователів, яка була реалізована у навчальному процесі і передбачала об'єктивні зміни в особистісній і діяльнісній сферах майбутніх учителів і відповідно – зміни у цілях, завданнях, змісті, засобах навчально-виховної діяльності, статусі суб'єктів освіти. Розроблена концепція професійної виховної діяльності сприяла (2) виявленню моделей вищих рівнів виховної діяльності, як еталону, акмевершини, до яких мають прагнути майбутні вчителі. Проаналізовано (3) основні напрями професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Доведено, що педагогічна освіта містить антропологічний та аксіологічний потенціал, який постає підґрунтям для розкриття здібностей і формування ціннісних орієнтацій особистості у процесі її професійного становлення. Досліджено (4) і такий системоутворювальний, інтегральний показник як професійна компетентність педагога, що являє єдність

теоретичної і практичної готовності до здійснення професійної діяльності. Під керівництвом О.А. Дубасенюк теоретичні напрацювання реалізовано у процесі виконання науково-дослідної теми "Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції".

Актуалізовано (5) проблему теорії і практики креативної освіти як перспективний науковий напрям. Простежено розвиток креативності майбутніх учителів, що передбачає врахування сукупності педагогічних умов, необхідних для формування педагогічної креативності як чинника розвитку професійних цінностей педагогічної професії. Розроблено й упроваджено в навчальний процес інноваційні креативні технології. Під керівництвом О. А. Дубасенюк створено низку навчально-методичних посібників з грифом МОН України, серед них "Практикум з педагогіки" (К., 2004, Житомир, 2017); "Історія педагогіки" (Житомир, 1999), "Технологія професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів" (Житомир, 2003), Одноосібно і спільно з колегами опубліковано навчальні посібники, зокрема: "Методика викладання педагогіки" (Житомир, 2010, 2014, 2017), "Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання" (Житомир, 2010), "Методологія і методи науково-педагогічного дослідження" (Житомир, 2016, 2019), "Актуальні проблеми професійної освіти" (Житомир, 2018) тощо.

3. Результати діяльності з наукового напрямку "Освіта дорослих". За участю О.А. Дубасенюк у ЖДУ імені Івана Франка відповідно до вимог Болонської декларації створено концепцію "Освіта впродовж життя", згідно якої університет постає як центр наукової, освітньої та культурно-просвітницької діяльності в регіоні. Концепція неперервної освіти дає можливість здійснювати підготовку фахівців у двох площинах: у сфері фундаментальних та педагогічних наук. За ініціативою проф. О.А. Дубасенюк організована науково-методична лабораторія "Поліська школа андрагогіки", у цьому напрямку проводиться значна робота. Проф. О.А. Дубасенюк уперше почала викладати спецкурс "Андрагогіка" для майбутніх магістрів, нею розроблено необхідне навчально-методичне забезпечення.

Професор О.А. Дубасенюк – учасник розробки програми освіти дорослих в Україні (2015 р.) та проекту "Професіоналізація освіти дорослих в Україні". Брала участь у семінарі "Компетентності спеціалістів по освіті дорослих" (2016 р.), які організовано Представництвом DVV

International в Україні та Українською Асоціацією освіти дорослих, ISAR "Єднання". О.А. Дубасенюк – головний редактор електронного часопису "Андрагогічний вісник". Також брала участь у тижнях освіти дорослих в Україні, міжнародних форумах та конференціях з цієї проблематики.

4. Наукова організаторська діяльність. О.А. Дубасенюк – талановитий організатор і керівник потужної, відомої в Україні і за рубежом наукової школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів", яка понад 30 років діє у ЖДУ імені Івана Франка. У діяльності школи реалізовано методологічний, теоретичний, ціннісно-світоглядний та технологічний концепти, розроблено концептуальні засади професійної підготовки вчителя. За цей період професором підготовлено чисельні науково-педагогічні кадри, зокрема у науковій школі працюють 12 професорів, докторів наук і понад 100 кандидатів наук.

Проф. О.А. Дубасенюк здійснює керівництво комплексною науковою темою: "Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції". Упродовж 15 років у науковій школі діє 8 дослідницьких осередків: науково-методична лабораторія "Педагогічна підготовка студентів магістратури", науково-методичний центр роботи з обдарованою студентською молоддю, Поліський інноваційний центр освіти та розвитку, науково-дослідна лабораторія "Акмеологія освіти", науково-методична лабораторія "Освітньо-виховна система Полісся", науково-дослідна лабораторія "Поліська школа андрагогіки". Продуктивно функціонують дві міжвідомчі лабораторії на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ЖДУ імені Івана Франка. Результати діяльності представлено у 17 колективних монографіях, присвячених теоретико-методологічним та методичним проблемам професійної підготовки майбутніх учителів/фахівців. Науковцями опубліковано понад двох тисяч наукових праць, з них 25 одноосібних монографій, 30 навчально-методичних підручників та посібників, 50 науково-методичних збірників.

Дослідниками розробляються насущні наукові проблеми, такі як: обґрунтування сучасних концептуальних підходів до підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; підвищення якості професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у контексті Болонських інновацій; розвиток педагогічної обдарованості дітей та молоді;

інноваційні технології навчання і виховання; теоретичні і методичні засади професійної компетентності вчителя.

Результати діяльності наукової школи спільно з іншими науковими осередками було неодноразово представлено університетом на міжнародних форумах у Варшаві, Кракові (р. Польща) та міжнародних виставках навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні" та "Сучасні заклади освіти", "Сучасні навчальні заклади". Отримано золоті, срібні медалі та нагорода "Лідер року".

Значна робота щодо інтеграції досягнень науки і практики проводиться О.А. Дубасенюк як заступника голови навчально-науково-виробничого комплексу "Полісся", створеного на базі ЖДУ імені Івана Франка, який об'єднує 24 навчальні заклади Житомирщини. Результати творчої співпраці опубліковано у ряді науково-методичних збірників, серед яких: "Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін" (2004); "Науково-методична співпраця в системі університет – середній та вищий навчальний заклад" (2004); "Інновації в освіті: інтеграція науки і практики" (2014). "Теоретичні і методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації нової української школи" (2017). Професор О.А. Дубасенюк здійснювала наукове консультування дослідно-експериментальної роботи з проблеми: "Реалізація розвитку інноваційного потенціалу вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі" на базі Новоград-Волинського колегіуму Житомирської області (члена ННВК "Полісся"), яка була затверджена наказом МОН України.

Професором О.А. Дубасенюк опубліковано понад 600 наукових та науково-методичних праць, у тому числі 9 одноосібних та 24 колективні монографії (редактор, автор), 27 навчальних посібників, 24 методичних рекомендацій і навчальних програм, 31 збірник наукових праць (редактор, автор), 400 статей у науково-методичних збірниках і наукових часописах.

5. Міжнародна діяльність. Науковець брала участь у здійсненні міжнародного проекту Tacis "Соціальний захист в Україні" (1997-1998 р.р.), отримала сертифікат викладача соціальної роботи в Остершунському університеті (Швеція). За її участю розроблено "Навчальний план перепідготовки соціальних працівників базового рівня" на модульній основі за сприянням Міністерства праці та соціальної політики України, який реалізовано у Житомирській області.

Професор брала безпосередню участь у роботі Національного центру розвитку навчання соціальної роботи в Україні (1998 -1999 рр.), проводила заняття з курсу "Соціальна робота" у Києві з відповідальними державними працівниками та викладачами ЗВПО України.

Має досвід викладання за рубежом. З 2005 по 2010 рік О. А. Дубасенюк викладала педагогічні дисципліни у Вищій школі менеджерів у м. Лігниця (р. Польща). Крім того брала активну участь у проведенні багатьох україно-польських // польсько-українських форумах з актуальних проблем педагогіки (р. Польща: міста Варшава, Краків, Бидгощ), на міжнародних конференціях у Словаччині, в україно-білоруському форумі та ін.

Під керівництвом професора проведена робота з молодими дослідниками у межах міжнародного польсько-українського проекту Науковий дебют 2012-2015 – "Сталий розвиток", що організовано Бюро професора, доктора хабілітованого Єжі Бузика, посла Європарламенту у м. Раціборі спільно з НАПН України, Вищою школою менеджерською у Варшаві та Вищою професійною школою м. Рацібор. Результати дослідження представлено у збірниках наукових праць молодих дослідників та на міжнародних конференціях (Варшава, Брюссель).

О.А. Дубасенюк член редколегії наукового журналу "Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка", член редколегії наукових збірників "Проблеми освіти", "Нові технології навчання", "Українська полоністика", "American Journal of Fundamental, Applied", гол. редактор електронного журналу "Андрагогічний вісник", заст. редактора "Креативна педагогіка".

Під керівництвом О.А. Дубасенюк опубліковано біля 100 наукових праць студентів і понад 700 наукових робіт докторантів та аспірантів.

Олександра Антонівна невтомний генератор ідей, наукових проєктів і творчих задумів, знавець педагогічної практики, глибокий дослідник, талановитий вчений та педагог-новатор, який відкрив дорогу у наукове життя цілій плеяді обдарованих молодих учених. Під її керівництвом захищено 11 докторських та 21 кандидатська дисертації.

Професор О.А. Дубасенюк – голова спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій з педагогіки Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті, що дало можливість значно посилити науково-педагогічний потенціал університету і низки регіонів України.

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

Вона є членом спеціалізованої наукової ради із захисту докторських дисертацій з педагогіки Д 26.451.01 в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, членом Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні. Її наукові праці відомі в Україні та за кордоном, широко цитуються вітчизняними та зарубіжними науковцями. Проф. О.А. Дубасенюк постійно виступає опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій.

Нагороди та почесні звання: "Відмінник народної освіти" (1985 р.), Почесна грамота Міністерства освіти і науки України" (1999 р., 2001 р., 2014 р.), Нагрудний знак Міністерства освіти і науки України "Софія Русова" (2005 р.), "Почесна грамота Академії педагогічних наук України" (2007 р.), Нагрудний знак Академії педагогічних наук України "Ушинський К.Д." (2009 р.), Нагрудний знак Міністерства освіти і науки України "За наукові досягнення" (2009 р.), медаль Національної академії педагогічних наук України "Григорій Сковорода" (2015 р.), Срібна медаль "Василь Зеньковський" (Диплом лауреата в номінації "За значний особистий внесок у розвиток педагогічної науки" 2015 р.), Почесний академік НАПН України (2016 р.), медаль НАПН України "Володимир Мономах" (2018 р.). Присвоєно почесне звання "Заслужений працівник освіти України" (Указ Президента України від 19 травня 2018 року №135/2018) "За вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної науки, зміцнення науково-технічного потенціалу України, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм". Науковець року ЖДУ імені Івана Франка у 2011, 2013, 2014, 2015, 2017, 2018 роках.

**ВІТВИЦЬКА
СВІТЛАНА СЕРГІЇВНА**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Початок роботи в університеті: з серпня 1978 року на посадах викладача, доцента, з 2004 р. — на посаді професора кафедри педагогіки.

Інформація про вищу освіту: у 1963 р. закінчила з відзнакою Сумський державний педагогічний інститут імені А. С. Макаренка за спеціальністю "Біологія, хімія, основи сільськогосподарського виробництва" та отримала кваліфікацію "Вчитель біології, хімії та основ сільського сільськогосподарського виробництва середньої школи".

Навчання в аспірантурі, докторантурі: у 1978 р. закінчила аспірантуру при Київському державному педагогічному інституті імені М. Горького (на сьогодні — Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова). Того ж року захистила кандидатську дисертацію на тему: "Формування у студентів педагогічних інститутів умінь виховної роботи учнями старших класів" зі спеціальності 13.00.01 — теорія і історія педагогіки. У 2007 р. присвоєно вчене звання професора. У 2011 р. захистила докторську дисертацію на тему: "Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти" зі спеціальністю: 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти.

Наукові інтереси: проблеми педагогіки вищої школи, педагогічної підготовки студентів магістратури, педагогічна творчість, педагогічні інновації, компаративістика.

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

З 2004 року член спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата педагогічних наук у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки та 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Під її керівництвом захищено 17 кандидатських дисертацій.

Здійснює керівництво науково-дослідницькою роботою викладачів, аспірантів, магістрантів, бакалаврів.

Керує науковою школою "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності", педагогічним клубом "Еврика", проблемною групою "Педагогічна творчість".

Автор понад 300 публікацій, серед яких 16 монографій, 25 навчально-методичних посібників, 28 методичних рекомендацій, 115 статей у фахових виданнях. Видано: авторська навчальна програма, підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури "Основи педагогіки вищої школи", Практикум з педагогіки вищої школи (навчальний посібник) за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури, Основи педагогіки вищої школи: Білінгвальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.

Дисципліни: "Педагогіка", "Педагогіка вищої школи", "Компаративна педагогіка вищої школи", "Теорія і методика педагогічної діяльності".

Біографія: Народилася у місті Путивлі Сумської області. Її життєвий шлях можна поділити на декілька періодів: шкільні роки; навчання в Сумському державному педагогічному інституті імені А. С. Макаренка; трудова діяльність в загальноосвітніх школах та технікумі; робота в громадських організаціях; навчання в аспірантурі; науково-педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах України.

Навчаючись у Путивльській середній школі №1 Світлана Сергіївна брала активну участь у громадській та дослідницькій діяльності. За активну дослідницьку та сільськогосподарську діяльність тричі була учасником Всесоюзної виставки досягнень народного господарства в місті Москві, тричі нагороджувалася бронзовими медалями учасника цієї виставки. Декілька разів була делегатом районних, обласних,

республіканських, всесоюзних злетів юних натуралістів, техніків, дослідників і мандрівників.

Вчилася в школі на відмінно, щороку нагороджувалася похвальними листами і мала подяки від дирекції школи.

Другий період – навчання у Сумському державному педагогічному інституті імені А. С. Макаренка на природничому факультеті – характеризується бурхливим студентським життям, активною участю у громадській та науково-дослідній діяльності.

Відповідала за побутовий сектор студентського профкому, постійно брала участь у роботі проблемних груп, науково-практичних студентських конференціях. Закінчила інститут з відзнакою.

Після закінчення інституту за власним бажанням працювала вчителькою біології та хімії в середній школі с. Требусівка на Вінниччині, с. В'язове на Сумщині, викладачем фізичної і колоїдної хімії в плодоовочевому технікумі в місті Путивлі, викладачем на кафедрі педагогіки і психології Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка.

Після захисту кандидатської дисертації була направлена Міністерством освіти і науки України у Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка. З 1978 році працює на кафедрі педагогіки (нині – кафедра педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами).

Загальний стаж роботи 52 роки. Стаж педагогічної роботи у вищих закладах освіти III-IV рівня акредитації 45 років, у тому числі у цьому навчальному закладі – 41 роки. Пройшла шлях науково-педагогічної діяльності від асистента до професора кафедри педагогіки.

З 02.07.2004 р. донині працює на посаді професора кафедри педагогіки (нині – кафедра педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами) ННІ педагогіки ЖДУ імені Івана Франка.

Протягом роботи в університеті викладала такі навчальні курси: "Педагогіка", "Педагогічна майстерність", "Сучасні технології навчання і виховання у загальноосвітніх навчальних закладах", "Порівняльна педагогіка", "Педагогіка співробітництва", "Соціологія освіти", "Компаративна педагогіка", "Теорія і методика педагогічної діяльності". З 1999 року викладає курс "Педагогіка вищої школи" за авторською програмою для студентів магістратури. Ця програма була визнана

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

авторською і схвалена секцією психолого-педагогічної та психолого-практичної підготовки науково-методичної комісії "Педагогічна освіта" Міністерства освіти і науки України (протокол № 28 від 28 лютого 2004 року), Викладає курси педагогіки вищої школи, теорії і методики педагогічної діяльності, компаративної педагогіки, керує написанням курсових і дипломних робіт бакалаврів та магістрів, здійснює керівництво науково-дослідницькою роботою аспірантів, магістрантів, бакалаврів. Керувала школою "Молодого викладача", педагогічним клубом "Еврика", нині керує проблемною групою "Педагогічна творчість", бере участь у підготовці та атестації науково-педагогічних кадрів, надає консультативну допомогу в написанні докторських і кандидатських дисертацій.

З 2004 року Вітвицька С. С. член спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата педагогічних наук у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки та 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Професор С. С. Вітвицька – керівник наукової школи "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності". Під її керівництвом захищено 17 кандидатських дисертацій.

Світлана Сергіївна керує науково-методичною лабораторією "Педагогічна підготовка магістрів". Матеріали роботи науково-методичної лабораторії апробовані на Міжнародних, Всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях (VII Міжнародна виставка навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні 2004" у номінації "Інноваційні педагогічні технології у навчальному процесі"; IX Міжнародній виставці навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні 2006" у номінації "Упровадження нових форм організації навчально-виховного процесу" та ін.).

Результати наукових і науково-методичних досліджень членів лабораторій доповідалися на 85 міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях, присвячених проблемам педагогічної науки та освіти.

Нагороди: почесними грамотами інституту, університету, Міністерства освіти і науки, НАПН України. Нагороджена: нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2009 р.), нагрудним знаком НАПН

України "К. Д. Ушинський" (2015 р.), Нагрудним знаком Міністерства освіти і науки України "За наукові і освітні досягнення" (2019 р.); Нагрудними знаками ЖДУ імені Івана Франка "Слава Житомирського державного університету імені Івана Франка" (2008 р.), "Заслужений працівник Житомирського державного університету імені Івана Франка" (2012 р.); Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2002, 2006 рр.); Почесними дипломами МОН за участь у виставці "Сучасні заклади освіти України" (2003, 2007, 2010, 2014 рр.); Почесною грамотою Національної академії педагогічних наук України (2002 р., 2007 р., 2009 р., 2014 р., 2018 р.); Почесною грамотою Житомирської обласної державної адміністрації (2005 р., 2009 р., 2012 р.).

З 2010 р. Вітвицька С. С. – заслужений професор Житомирського державного університету імені Івана Франка.

СИДОРЧУК

НІНЕЛЬ ГЕРАНДІВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами, доктор педагогічних наук, доцент, дійсний член Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", дійсний член Української академії акмеології (м. Київ), член-кореспондент Санкт-петербурзької громадської науково-дослідної організації "Громадська академія акмеологічних наук".

Початок роботи в університеті: з листопада 1989 року.

Інформація про вищу освіту: у 1980 р. закінчила Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка за спеціальністю "Математика і фізика" та здобула кваліфікацію вчителя математики і фізики середньої школи.

Навчання в аспірантурі, докторантурі: з 1995 по 1999 рік навчання в аспірантурі з відривом від виробництва в Житомирському державному педагогічному інституті імені Івана Франка за спеціальністю 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". Тема дисертаційного дослідження: "Організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення предметів педагогічного циклу". З 2005 по 2008 рік навчання в докторантурі з відривом від виробництва в Житомирському державному університеті імені Івана Франка за спеціальністю 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". Тема дисертаційного дослідження: "Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору".

Наукові інтереси: проблеми удосконалення підготовки майбутніх учителів до самоосвітньої діяльності; професійно-педагогічна підготовка

студентів університетів у контексті євроінтеграційних процесів; акмеологія, рекреологія, здоровий спосіб життя..

Керує науково-дослідною лабораторією "Акмеології освіти", що створена у 2004 р. на базі кафедри педагогіки та функціонує як структурний підрозділ університету та регіональна філія громадської організації "Українська академія акмеології", громадської науково-дослідної організації "Громадська академія акмеологічних наук".

Головний редактор науково-методичного журналу "Креативна педагогіка".

Член спеціалізованої вченої ради Д 17.051.09 у ДВНЗ "Запорізький національний університет" з 24.05.2018 до 31.12.2020 (Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.05.2018 № 527) для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти".

Член спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка з 04.04.2018 р. до 31.12.2020 р. (Наказ МОН України № 326 від 04.04.2018 р.) для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук за спеціальностями 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" та 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти".

Під її керівництвом захищено 8 кандидатських дисертацій.

Керує написанням дипломних робіт магістрів, здійснює керівництво науково-дослідницькою роботою викладачів, аспірантів, магістрантів.

Дисципліни: "Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу", "Андрагогіка з основами акмеології", "Фізична культура і психологічний тренінг", "Здоров'язберезувальні технології в педагогічній діяльності", "Методика викладання у вищій школі".

Біографія: Народилася 14 жовтня 1962 року у родині службовців в м. Житомирі. У дитинстві любила співати, багато читала, займалася музикою (фортепіано). Закінчивши Житомирську загальноосвітню школу №3 у 1980 р. з золотою медаллю, вступила на фізико-

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

математичний факультет Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка.

З теплими почуттями згадує Нінель Герандівна студентські роки, адже з першого курсу брала активну участь у житті факультету, неодноразово виїжджала з трудовим десантом зі Студентськими будівельними загонами (м. Новоград-Волинський, смт. Баранівка Житомирської області). В інституті вирувало студентське братство, дружба, підтримка. З великою вдячністю згадує Нінель Герандівна викладачів факультету, що давали ґрунтовні знання з дисциплін фізико-математичного циклу (А.В. Нестерчук, М.М. Осадчий, Г.К. Кржемінська), пробуджували у душах студентів-математиків почуття прекрасного, доброго, вічного (Т.В. Дідківська, Г.О. Зелінська).

Закінчила інститут з відзнакою у 1985 р. та отримала повну вищу освіту за спеціальністю "Математика і фізика", здобувши кваліфікацію вчителя математики і фізики.

1989 року Нінель Сидорчук прийшла працювати в рідний навчальний заклад на посаду лаборанта кафедри педагогіки, а з листопада 1990 року переведена на посаду асистента кафедри педагогіки.

У 1995 році вступила до аспірантури кафедри педагогіки Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка з відривом від виробництва за спеціальністю «Теорія і методика професійної освіти». У лютому 2001 року в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України захистила дисертацію на тему "Організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення предметів педагогічного циклу" та здобула науковий ступінь кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" (науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Дубасенюк).

З 2001 року – старший викладач, з 2002 року – доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

У 2004 році отримала звання доцента кафедри педагогіки, а у 2005 році вступила до докторантури кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка з відривом від виробництва за спеціальністю "Теорія і методика професійної освіти". У вересні 2014 року в Житомирському державному університеті імені Івана Франка захистила дисертацію на тему "Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору" та здобула науковий ступінь доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти"

(науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор О.А. Дубасенюк).

З травня 2015 року – професор кафедри педагогіки (бвз) Житомирського державного університету імені Івана Франка.

З 2004 р. керує науково-дослідною лабораторією "Акмеологія освіти", що створена на базі кафедри педагогіки та функціонує як структурний підрозділ університету та регіональна філія Української академії акмеології (м. Київ, Україна). Метою діяльності науково-дослідної лабораторії є ініціювання і координація наукових досліджень у галузі акмеології професійно-педагогічної діяльності; наукова співпраця з акмеологічними осередками вищих навчальних закладів України та країн ближнього зарубіжжя; введення в науковий обіг нового наукового матеріалу.

Під її науковим керівництвом вісім молодих науковців захистили кандидатські дисертації, продовжують свої дослідження 3 аспіранти та 1 здобувач. Нінель Герандівна неодноразово виступала опонентом на захистах кандидатських дисертацій. Активно керує написанням магістерських та бакалаврських робіт.

З 2015 року є членом двох спеціалізованих вчених рад: Д 17.051.09 у ДВНЗ "Запорізький національний університет" та Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти".

З 2016 року виконує обов'язки головного редактора науково-методичного журналу "Креативна педагогіка" - друкованого видання ГО "Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки".

У доробку Нінель Герандівни близько 200 друкованих праць, серед яких монографії, наукові та навчально-методичні посібники, методичні рекомендації для вчителів, аспірантів та студентів педагогічних навчальних закладів.

Важливого значення Н.Г. Сидорчук приділяє роботі зі студентами, вмівло поєднуючи педагогічну діяльність з науково-методичною. У різні роки викладала цілу низку навчальних дисциплін: "Педагогіка", "Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу", "Андрагогіка з основами акмеології", "Фізична культура і психологічний тренінг", "Здоров'язберезувальні технології в педагогічній діяльності", "Методика викладання у вищій школі", "Вища

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

освіта України і Болонський процес", "Етнопедагогіка", "Технології навчально-виховного процесу" та ін.

Своїми науковими розвідками, науково-педагогічною діяльністю Н.Г. Сидорчук прагне утвердити право особистості на власну позицію у науці, педагогічній діяльності.

Нагороди: нагрудний знак "Заслужений працівник Житомирського університету імені Івана Франка" (2012 р.); Почесна грамота Міністерства освіти і науки України (2002 р.); Почесна грамота НАПН України (2018 р.); Почесні дипломи МОН за участь у виставці "Сучасні заклади освіти України" (2003, 2007, 2013 рр.); Почесна грамота Житомирської обласної державної адміністрації (2007, 2009 рр.); Почесні грамоти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

КОВАЛЬЧУК

ВАЛЕНТИНА АНТОНІВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Початок роботи в університеті: листопад 1989 року.

Інформація про вищу освіту: у 1985 р. закінчила Коростишівське педагогічне училище за спеціальністю "Викладання в початкових класах загальноосвітньої школи" та отримала кваліфікацію вчителя початкових класів. У 1989 р. з відзнакою закінчила Київський державний педагогічний інститут ім. О. М. Горького за спеціальністю "Педагогіка і методика виховної роботи" та отримала кваліфікацію методиста з виховної роботи, вчителя етики і психології сімейного життя.

Навчання в аспірантурі, докторантурі: у 1996–1999 рр. навчалась в аспірантурі Житомирського державного університету імені Івана Франка, у 2000 році захистила дисертацію в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України та здобула ступінь кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Тема кандидатської дисертації: "Методичні основи розв'язання соціально-педагогічних задач у процесі підготовки майбутніх учителів". У 2012–2015 рр. навчалась у докторантурі Житомирського державного університету імені Івана Франка, у 2016 році захистила дисертацію та здобула ступінь доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Тема докторської дисертації: "Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем".

Наукові інтереси: основний напрям наукової роботи – дослідження освітньо-виховних систем та професійна підготовка вчителя до педагогічної діяльності в умовах їх варіативності.

Має більше 100 наукових праць з проблем теорії і методики професійної освіти, актуальних питань виховання і навчання підростаючої особистості, серед них дві авторські монографії, колективні монографії, навчально-методичні посібники та методичні рекомендації, статті у провідних фахових виданнях.

У співпраці з ДНУ "Інститутом модернізації змісту освіти" (м. Київ) займається дослідженням професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема є виконавцем наукової-дослідної теми: "Трансформація сучасних форм та методів навчання у вищій освіті" (Номер державної реєстрації № 0017U004343).

Керує роботою аспірантів та здобувачів. Під її керівництвом успішно захистили кандидатські дисертації Горай О. М., Жуковський Є. І.

Дисципліни: педагогіка, теорія і методика педагогічної діяльності, моделювання варіативних освітньо-виховних систем, виховна робота у закладах вищої освіти.

Біографія: Народилася Валентина Антонівна 1966 року. Після 8-ми років навчання у Високівській середній школі Черняхівського району Житомирської області вступила до Коростишівського педагогічного училища (нині Коростишівський педагогічний коледж ім. Івана Франка). В 1985 році успішно його закінчила і стала навчатися у Київському педагогічному інституті імені М. Горького (нині Київський національний педагогічний університет імені М. Драгоманова) за спеціальністю "Педагогіка та методика виховної роботи". В 1989 році закінчила навчання із відзнакою і була направлена на роботу в Житомирський обласний відділ освіти.

З листопада 1989 року почала працювати асистентом на кафедрі педагогіки Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка. Так здійснилася її дитяча мрія навчати інших "вічному, розумному, доброму", бути педагогом.

З 1996 року по 1999 рік навчалася в аспірантурі Житомирського державного педагогічного інституту. Напрямом дослідження обрала удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя. І у 2000

році успішно захистила кандидатську дисертацію в спеціалізованій раді Інституту педагогіки і психології професійної освіти Академії педагогічних наук України на тему: "Методичні основи розв'язання соціально-педагогічних задач у процесі підготовки майбутніх учителів" і здобула вчений ступінь кандидата педагогічних наук. В 2003 році їй присвоєно звання доцента кафедри педагогіки.

Валентина Антонівна активно і творчо працює як науковець і педагог, займається виховною діяльністю зі студентами. Так, в 2004 році її обрали заступником декана історичного факультету з виховної роботи, де вона працювала по 2008 рік.

У 2012-2015 роках навчалась у докторантурі Житомирського державного університету імені Івана Франка й у 2016 році успішно захистила дисертацію та здобула ступінь доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

На даний час В.А. Ковальчук працює доцентом кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка, займається науковою та навчально-методичною роботою. Під її керівництвом успішно захистили кандидатські дисертації О.В. Горай, Є.І. Жуковський. З 2019 року є членом спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук за спеціальностями: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Має більше 100 наукових праць з проблем теорії і методики професійної освіти, актуальних питань виховання і навчання підростаючої особистості, серед них дві авторські монографії, колективні монографії, навчально-методичні посібники та методичні рекомендації, статті у провідних фахових виданнях.

Нагороди: грамота Житомирського державного університету імені Івана Франка за сумлінну працю і високі творчі досягнення (2009 р.), за активну участь у науково-дослідній роботі (2012 р.), за значний внесок у підготовку висококваліфікованих фахівців (2016); Почесна грамота Міністерства освіти та науки України (2002 р.) та грамота НАПН України (2018 р.).

БЕРЕЗІУК

ОЛЕНА СТАНІСЛАВІВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент академії Міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, член-кореспондент Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки (м. Вінниця), керівник науково-методичної лабораторії "Освітньо-виховна система Полісся", професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Початок роботи в університеті: серпень 1986 р.

Інформація про вищу освіту: у 1983 р. закінчила Житомирський державний педагогічний інститут ім. І. Франка за спеціальністю "Математика і фізика" і отримала кваліфікацію "Вчитель математики і фізики середньої школи".

Навчання в аспірантурі, докторантурі: у період 1992-1995 рр. навчалася в аспірантурі Інституту педагогіки АПН України (м. Київ). В 1995 році в цьому ж інституті захистила кандидатську дисертацію на тему "Моделювання педагогічних ситуацій як засіб підготовки майбутнього вчителя до спілкування з учнями".

Наукові інтереси: дидактика середньої та вищої школи, сучасні дидактичні системи, формування етнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя, основи етнокультурологічної підготовки фахівця, освітньо-виховні системи Поліського регіону, освіта національних меншин в Поліссі та на Волині, формування народознавчих компетенцій в майбутнього вчителя, впровадження технологій змішаного навчання (Blended Learning) в Новій українській школі, системний підхід формування компетенцій.

Автор понад 230 наукових публікацій, з них більше 30 в зарубіжних виданнях. Учасник наукових проектів в Оломоуцькому університеті ім.

Палацького в Чехії, керівник науково-методичної лабораторії "Освітньо-виховна система Полісся", на базі якої відбулося 17 науково-практичних конференцій і семінарів різного рівня та видано 12 науково-методичних збірників праць молодих вчених.

Як науковий керівник підготувала 12 кандидатів педагогічних наук.

Дисципліни: "Педагогіка", "Етнопедагогіка", "Методика оформлення наукових досліджень".

Біографія: Народилася в смт. Яблунець Житомирської області в сім'ї педагогів. У шкільні роки любила читати, захоплювалася спортом, художньою самодіяльністю, брала участь та займала призові місця на предметних олімпіадах в районі та області. Школу закінчила на «відмінно», вступила до фізико-математичного факультету Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка, де навчалася за спеціальністю "Математика і фізика".

Саме в студентські роки з'явився потяг до психолого-педагогічних наук, з першого по п'ятий курс була старостою проблемної групи з педагогіки, яку спочатку очолювала доц. С.С. Вітвицька, а згодом доц. О.А. Дубасенюк.

По закінченню інституту в 1982 році була направлена на роботу в Сінгурівську середню школу Житомирського району на посаду вчителя математики та фізики. Тут Олена Станіславівна сформувалася як педагог: очолила раду молодих вчителів району, керувала методичним об'єднанням учителів математики. Клас, керівником якого була, в 1984 році став переможцем обласного конкурсу-огляду піонерських загонів. З 1985 році стає заступником директора з навчально-виховної роботи Сінгурівської середньої школи. Всі ці роки Олена Станіславівна не перестає тісно співпрацювати з кафедрою педагогіки Житомирського педагогічного інституту, зокрема з науковою школою тоді ще доцента О.А. Дубасенюк. І в 1986 році переходить працювати на посаду асистента цієї кафедри.

Після закінчення в 1995 році цільової аспірантури при лабораторії дидактики Інституту педагогіки АПН України, яку очолював член-кореспондент Ю.І. Мальований, під керівництвом провідного наукового співробітника Л.Л. Момот в цьому ж році захищає кандидатське дисертаційне дослідження на тему "Моделювання педагогічних ситуацій

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

як засіб підготовки майбутнього вчителя спілкування з учнями" та повертається працювати на кафедру педагогіки Житомирського державного педагогічного інституту ім.І.Франка, де в 1997 році отримує посаду та вчене звання доцента. З 2011року працює на посаді професора кафедри педагогіки Житомирського державного університету ім. І. Франка, а в 2016 році отримує це вчене звання.

Науково-методичний доробок О.С.Березюк складає понад 200 наукових праць, серед яких монографії, підручники, посібники з грифом МОН України, методичні рекомендації, фахові статті, редагування збірників наукових праць молодих науковців тощо. Брала участь у Міжнародних науково-практичних конференціях, симпозиумах, семінарах не тільки в Україні, а й в Словаччині, Польщі, Росії, Чехії. Багато років тісно співпрацює з Оломоуцьким університетом ім. Палацького в Чехії, де неодноразово брала участь в Міжнародних симпозиумах українців, наукових проектах, читала лекції з проблем освіти та шкільництва волинських чехів в Україні. В 2018р. пройшла наукове стажування в Прешівському гуманітарному університеті в Словаччині.

Понад 25 років Олена Станіславівна викладає педагогічні дисципліни в ННІ філології та журналістики Житомирського державного університету ім. І. Франка, понад 20 років – член вченої ради цього інституту, керує проблемною групою студентів з педагогіки, які проводять дослідження з теми "Новітні технології навчання та виховання в етнопедагогічному контексті освітньо-виховних систем Полісся".

Під керівництвом О.С. Березюк студенти, магістри підготували та опублікували біля 200 статей та тез, брали участь у Всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях молодих вчених, а учениці Олени Станіславівни студентки філологічного факультету О.М. Дідус, І.С. Бутрик, Н.М. Величко були призерами Всеукраїнської олімпіади з педагогіки в різні роки.

Тісно співпрацює з науковцями багатьох педагогічних закладів України, брала участь в науково-методичних конференціях, семінарах, була опонентом дисертаційних досліджень, членом журі Всеукраїнських олімпіад та конкурсів з педагогіки.

В 2005 р. на базі кафедри педагогіки та споріднених кафедр філологічного факультету Житомирського державного університету

імені Івана Франка О.С. Березюк організувала та очолила науково-методичну лабораторію "Освітньо-виховна система Полісся" як структурний підрозділ університету та регіональна філія Інституту педагогіки АПН України (м. Київ). Мета науково-методичної лабораторії: дослідити організаційно-педагогічні основи побудови поліської школи як регіонального українського національно-виховного закладу (етнодидактичний аспект); розробити концепцію поліської школи, дослідити освіту та школи національних меншин на Поліссі й Волині та ін.

На базі лабораторії під керівництвом О.С. Березюк та її колег З.А. Осадчої, О.М. Власенко було проведено 18 науково-практичних конференцій та семінарів, зокрема Всеукраїнська науково-практична конференція "Спадщина Івана Франка в контексті української освіти та культури", міжрегіональні науково-практичні конференції "Українознавчі концепти спадщини В.О. Сухомлинського", "Ідеї національно-виховної системи Софії Русової", "Проблеми народної педагогіки в науковій спадщині Мирослава Стельмаховича", "Олександр Духнович – фундатор української національної педагогіки", та інші.

Науково-методична лабораторія "Освітньо-виховна система Полісся", яку очолює Олена Станіславівна, підтримує тісні зв'язки з навчальними закладами області, зокрема гуманітарною гімназією № 23 м. Житомира, Житомирським ліцеєм для обдарованих дітей, гімназією м. Новоград-Волинського, гімназією № 4 м. Коростеня та ін.

Понад 15 років О.С. Березюк очолювала філію "Інтелектуал" Житомирського територіального відділення МАН обласного педагогічного ліцею, де під її керівництвом було підготовлено понад 150 ліцеїстів-призерів конкурсів МАН як обласного, так і республіканського рівнів.

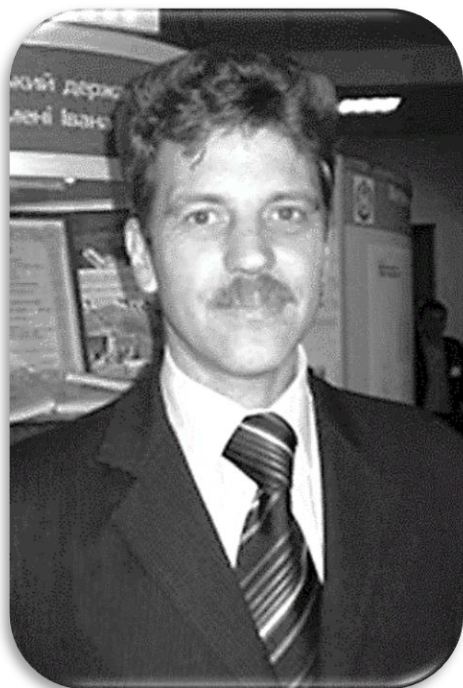
Більше 15 років Олена Станіславівна керує науковою роботою аспірантів. Під її керівництвом захистили дисертаційні дослідження 12 кандидатів педагогічних наук, зокрема тепер вже доцент О.М. Власенко, директор Інституту філології та журналістики О.Л. Башманівський, зав кафедрами в різних вузах м. Житомира О.М. Піддубна, С.М. Тарасенко, І.Є. Процюк, заступник коледжу при педагогічному університеті ім. Б. Грінченка Я.В. Карлінська, доцент Оклендського університету в

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Канаді Н.В.Захарчук та інші. Олена Станіславівна дуже пишається своїми вихованцями.

Сім'я О.С. Березюк – потомственні педагоги. Батько, Станіслав Олександрович Пультер – понад 50 років працював на педагогічній ниві: вчителем, завучем школи, доцентом, професором, деканом факультету, завідуючим кафедрою, мати, Катерина Пилипівна, 45 років пропрацювала вчителем іноземної мови, мала звання вчителя-методиста, була керівником методичного об'єднання вчителів німецької мови міста Житомира. Дочка Юлія з відзнакою закінчила ННІ Іноземної філології, вчитель-методист, захистила кандидатську дисертацію, син Олексій з відзнакою закінчив фізико-математичний факультет. Тож не випадково головною цінністю Олени Станіславівни є любов та повага до вчителя як найважливішої професії на Землі.

Нагороди: нагрудний знак МОН України "Відмінник освіти України" (2019 р.), Почесні дипломи МОН за участь у виставці "Сучасні заклади освіти України" (2003, 2007, 2013 рр.); Подяка Житомирської обласної державної адміністрації (2009 р.); Почесна грамота Житомирської обласної державної адміністрації (2010 р.); Почесні грамоти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

БОРЕЙКО

ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Наукові інтереси: історія становлення освіти на Волині.

Тематика кандидатської дисертації: "Освітньо-просвітницька діяльність громадських товариств Волині (XIX – поч. XX ст.)" (2004).

Автор більше 40 наукових та навчально-методичних праць.

З 2001 року – голова Ради ветеранів Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Дисципліни: "Педагогіка фізичного виховання", "Історія педагогіки", "Основи інклюзивного навчання".

Біографія. Народився 29 січня 1966 року в с. Заможне Житомирського району Житомирської області в сім'ї сільської інтелігенції. В 1983 році закінчив Високопільську середню школу № 1 і був направлений військкоматом на навчання до Бердичівської школи ДТСААФ. Після закінчення навчання працював автослюсарем в колгоспі с. Дениші Житомирського району. 1984 – 1986 проходив службу в рядах Збройних сил СРСР, виконував інтернаціональний обов'язок в республіці Афганістан. За направленням командування військової частини вступає на підготовче відділення, а згодом на природничий факультет по спеціальності "Біологія і хімія" ЖДПІ. Після закінчення працював старшим лаборантом кафедри зоології (був одним із засновників, а згодом завідував музеєм "Природи"), потім викладач-стажист, аспірант кафедри педагогіки, асистент, старший викладач, доцент кафедри педагогіки. З 2001 року – голова Ради ветеранів Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

Кандидат педагогічних наук (2004), доцент (2008).

Нагороди: медалі "70 лет вооруженных сил СССР", "За Заслуги" III-го ступеня, "20 років виведення військ з Афганістану"; нагрудні знаки "Воїн-інтернаціоналіст", "Слава Житомирського університету імені Івана Франка"; Грамота Житомирської обласної ради; Грамота Житомирської міської ради; Грамоти Житомирського державного університету.

ВЛАСЕНКО

ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Початок роботи в університеті: з вересня 2001 року.

Інформація про вищу освіту: у 2001 р. закінчила Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка за спеціальністю "ПМСО. Українська мова і література та англійська мова і література.

Переклад" та здобула кваліфікацію вчителя української мови і літератури та англійської мови і зарубіжної літератури, перекладача.

Навчання в аспірантурі, докторантурі: з 2002 по 2005 рік навчання в аспірантурі з відривом від виробництва у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за спеціальністю 13.00.07 – "Теорія і методика виховання". Тема дисертаційного дослідження: "Формування моральних цінностей у майбутніх учителів засобами моделювання педагогічних ситуацій".

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів в умовах євроінтеграції.

У 2007 році виборола Грант Президента України для обдарованої молоді на тему "Дослідження системи загальнолюдських цінностей сучасної молоді", роботу над яким успішно завершила у 2008 році.

Науковий редактор збірників праць молодих науковців Полісся – "Інноваційні технології підготовки майбутніх фахівців у системі неперервної освіти" (2012), "Парадигма етнокультурологічної спрямованості педагогічного середовища Поліського регіону" (2014), "Етнокультурне середовище Полісся" (2014), "Особливості формування освітньо-виховних систем" (2015), "Чехи на Волині" (2016), "Дидактичні

основи професійної підготовки майбутніх фахівців в середніх освітніх закладах" (2018) та ін.

Автор близько 100 публікацій, серед яких – монографії, посібники, наукові статті.

Дисципліни: педагогіка, історія педагогіки, моделювання діяльності фахівця, педагогіка інновацій у вищій школі, моделювання варіативних освітньо-виховних систем з технологіями розв'язування педагогічних задач.

Біографія: Народилася 04 квітня 1980 р. у м. Бердичеві Житомирської області. У 2001 році закінчила Житомирський державний університет імені Івана Франка за спеціальністю "Педагогіка та методика середньої освіти. Українська мова і література та англійська мова і зарубіжна література. Переклад"

З 2001 розпочала працювати асистентом кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2002-2005 рр. – навчання у цільовій аспірантурі за спеціальністю 13.00.07 – теорія та методика виховання.

Після успішного дострокового захисту кандидатської дисертації О.М. Власенко розпочала роботу у науково-методичній лабораторії "Освітньо-виховні системи Полісся", яка була створена Березюк Оленою Станіславівною на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка у 2005 році.

У Навчально-науковому інституті філології та журналістики, а також на історичному та природничому факультетах нашого університету викладає курс педагогічних дисциплін, активно займається науково-дослідною роботою.

Завдяки своєму ентузіазму, цілеспрямованості та наполегливій праці у 2007 році О.М. Власенко виграла Грант Президента України для обдарованої молоді на тему "Дослідження системи загальнолюдських цінностей сучасної молоді", роботу над яким успішно завершила у 2008 році. За період роботи над проектом Власенко Ольга успішно працювала над створенням навчально-методичних посібників, виступала організатором проведення конференцій та семінару для науковців нашого регіону.

Нагороди: грамоти Житомирського державного університету імені Івана Франка; грамоти Житомирської обласної ради, управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації; подяки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

МИРОНЧУК

НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Початок роботи в університеті: грудень 2003 року.

Інформація про вищу освіту: у 2002 році з відзнакою закінчила Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка за спеціальністю "Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література. Соціальна педагогіка" та здобула кваліфікацію "Вчитель української мови та літератури, зарубіжної літератури, соціальний педагог для середніх освітніх закладів".

Навчання в аспірантурі, докторантурі: з жовтня 2004 року по грудень 2007 року – навчання в аспірантурі Житомирського державного університету імені Івана Франка. Тема дисертаційного дослідження: "Формування міжособистісних взаємин старших підлітків у позаурочній діяльності".

Наукові інтереси: теоретичні та методичні основи контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи, основи самоорганізації педагога у професійній діяльності.

Дисципліни: теорія і методика педагогічної діяльності, моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця, основи самоорганізації в професійній діяльності.

Біографія: Народилася в одному із красивих містечок Полісся – Народицах, де провела свої дитячі роки та закінчила школу. Була старанною і допитливою ученицею, читала багато літератури різного жанру, захоплювалася малюванням.

Організаторські здібності проявляє ще з початкових класів школи – виконує обов'язки старости класу. Ще в другому класі класовод доручає Наталі проводити уроки української мови, читання та малювання зі своїми однокласниками.

З часу вступу до лав піонерської організації (на кінець третього класу) Наталію обирають комсоргом класу. Активна громадська діяльність не завадить її успіхам у навчанні (має Похвальні грамоти за всі роки навчання в школі, бере участь в олімпіадах з фізики районного та обласного рівнів), здобуває призові місця в районних змаганнях з легкої атлетики, друкується в місцевій газеті, за що отримує невеликі гонорари.

У 15 років (у 1987 році) стає студенткою Коростишівського педагогічного училища, яке закінчує з відзнакою. Роки навчання в педагогічному училищі принесли практичний досвід та хорошу методичну підготовленість. Активну практику на четвертому курсі навчання в педагогічному училищі Мирончук Н.М. проходить в одній із шкіл м. Коростишева в класі, який на той час мав статус експериментального.

Трудова діяльність розпочинається у 1991 році на посаді завідувача початковою школою та вчителя початкових класів у с. Лазарівка на Брусилівщині. Працювати було тяжко, клас був малокомплектний (в одному класі навчалися учні трьох класів), до того ж діти мали низький рівень знань. Тому найпершим кроком була спроба розвести учнів у дві групи – окремо відділити перший клас і створити малокомплект другий-третьій клас. Для цього потрібно було домогтися призначення ще одного вчителя та знайти кошти на оплату його праці. Наталія домовляється з керівництвом відділу освіти про призначення такого вчителя, а кошти отримує з перерахувань місцевого голови колгоспу. У вересні 1994 року Лазарівську початкову школу реорганізують у загальноосвітню школу I-II ступенів, де Наталія ще півроку працює вчителем малокомплекту – другого-третього класів.

З січня 1995 року працює у Брусилівській загальноосвітній школі I-III ступенів спочатку педагогом-організатором, потім заступником директора школи з виховної роботи та вчителем української мови і літератури. Завдяки енергії, запалу, творчим здібностям Мирончук Н.М. школа набуває статусу провідної з питань виховання. За активну участь у

справі навчання та виховання молоді Наталію Миколаївну нагороджують Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України.

Наталія Миколаївна створює Клуб журналістів школи, діяльність якого поширюється не лише в межах школи (випуск газети, прес-конференції, журналістські розслідування, інтерв'ю, відвідування класних годин, висвітлення життя школи та позашкільного на сторінках місцевої газети Відродження тощо), а й у районі: члени Клубу спільно з громадською організацією "За гідність людини" відвідують дітей-інвалідів району вдома, проводять з ними ігри, бесіди, вручають гостинці; з метою встановлення дружніх контактів та обміну досвідом зустрічаються з школярами сільських шкіл Брусилівщини.

Вихованці та вихованки Наталії Миколаївни, педагогічний колектив стають переможцями районних змагань у різноманітних конкурсах. Наталія Миколаївна сама є учасницею пісенних, танцювальних конкурсів, незмінною ведучою районних зустрічей педагогічних колективів, Днів сільськогосподарського працівника, міжрайонної зустрічі м. Коростишева та смт. Брусилів до Дня Святого Валентина, різноманітних свят.

З 1997 по 2002 рік навчається у Житомирському державному педагогічному університеті імені Івана Франка, який закінчує лише з відмінними оцінками у дипломі. Отримує спеціальність "учитель української мови та літератури, вчитель зарубіжної літератури, соціальний педагог у загальноосвітніх навчальних закладах".

Прагнення до знань, до самовдосконалення спонукали її продовжити навчання в аспірантурі Житомирського державного університету імені Івана Франка (жовтень 2003 року). У грудні 2007 року вона успішно захищає кандидатську дисертацію та здобуває науковий ступінь кандидата педагогічних наук.

На кафедрі педагогіки працює з грудня 2003 року, на з грудня 2003 року, на посаді доцента кафедри – з квітня 2010 року. За цей час сформувалася як дослідник-науковець. Має високий авторитет та повагу серед колег і студентів. Любить свою справу та систематично поглиблює свої знання, удосконалює вміння.

Вважає неодмінною умовою досягнення життєвого успіху оптимізм, позитивне сприйняття світу, наполегливість, розсудливість та віру в свої сили і можливості.

Нагороди: Подяка НАПН України (2018 р.); Почесна грамота МОН України (1999 р., 2004 р.); Грамота Управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації (2016 р.); Почесна грамота Житомирського державного університету імені Івана Франка (2015 р.); Грамота Житомирського державного університету імені Івана Франка (2008 р.); Подяка Житомирського державного університету імені Івана Франка (2008 р., 2014 р.).

МІРОШНИЧЕНКО

ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Початок роботи в університеті: серпень 1981 р.

Інформація про вищу освіту: у 1978 році закінчила філологічний факультет з відзнакою за спеціальністю "Російська мова і література" і отримала кваліфікацію "Вчитель російської мови та літератури середньої школи". У 1995 р. закінчила Харківський державний університет за спеціальністю "Психологія", кваліфікація: "Психолог".

Навчання в аспірантурі, докторантурі: у період 1997–2001 – навчання в заочній аспірантурі на кафедрі педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка. У 2008 р. успішно захистила кандидатську дисертацію на тему "Формування соціально значущих якостей майбутнього вчителя".

Наукові інтереси: формування соціально значущих якостей особистості, розвиток лідерських якостей, психологічні особливості поведінки в екстремальних умовах життєдіяльності. У 2014 році провела наукове дослідження на Українській полярній станції "Академік Вернадський".

Біографія: Народилась 16 березня 1957 року в місті Бежецьк Російської Федерації (тоді РСФСР), в родині військовослужбовця. У 1972 році сім'я переїхала в Житомир, де у 1974 році Олена закінчила з золотою медаллю середню школу № 7 та у тому ж році вступила до Житомирського державного педагогічного інституту (нині ЖДУ імені Івана Франка), на філологічний факультет. У 1978 році закінчила цей факультет з відзнакою, отримала спеціальність "Вчитель російської мови та літератури". Після закінчення інституту працювала вчителем російської мови і літератури у 8-річній школі с. Буряки Бердичівського

району Житомирської області та у дитячому садочку № 98 м. Миколаїв. З серпня 1981 року по сьогоднішній день працює у Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

У 1995 році закінчила Харківський державний університет імені В. Н. Каразіна та отримала другу вищу освіту за спеціальністю – "Психологія", спеціалізація – "Медична психологія".

Кандидат педагогічних наук з 2008 року. Захист дисертації на тему "Формування соціально значущих якостей майбутнього вчителя" відбувся 15 вересня 2008 року у спеціалізованій вченій раді Житомирського державного університету імені Івана Франка. У 2012 р. отримала атестат доцента.

Стаж педагогічної роботи у вищих навчальних закладах III-IV рівня акредитації складає 36 років, у тому числі в Житомирському державному університеті імені Івана Франка 36 років.

Основні етапи педагогічної діяльності у вищих закладах освіти III-IV рівня акредитації:

- 11.09.1981 – 30.08.1983 – старший лаборант кафедри української мови Житомирського державного педагогічного інституту;

- 31.08.1983 – 30.08.1993 – асистент кафедри російської мови Житомирського державного педагогічного університету;

- 31.08.1993 – 15.10.2005 – асистент кафедри психології Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка;

- 1997-2001 – навчання в заочній аспірантурі на кафедрі педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка;

- 16.10.2005 – 06.05.2009 – старший викладач кафедри психології та педагогіки факультету післядипломної освіти та довузівської підготовки Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка;

- 07.05.2009 – 16.02.2012 – на посаді доцента кафедри психології та педагогіки факультету післядипломної освіти та довузівської підготовки Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка;

- 17.02.2012 – 30.06.2018 – доцент кафедри педагогіки, психології та управління навчальними закладами ННІ педагогіки Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

- 01.09.2018 – по теперішній час – доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами ННІ педагогіки Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Основні навчальні курси: "Загальна психологія" (30 лекційних годин), "Психодіагностика" (10 лекційних годин), "Лідерство в організаціях" (6 лекційних годин), "Клінічна психологія" (12 лекційних годин), "Практикум з загальної психології" (10 лекційних годин), "Психологія особистості в екстремальних ситуаціях" (6 лекційних годин), "Управління проектами та психолого-педагогічний менеджмент" (16 лекційних годин). До всіх курсів розроблено навчально-методичне забезпечення. Керує роботою студентською проблемною групою "Синдром "професійного вигорання" та особливості професійного росту", є членом науково-дослідної лабораторії "Поліська школа андрагогіки".

За останні роки проходила стажування у Національному науковому Антарктичному центрі (м. Київ, 2017 р., напрям стажування: *"Психологічна готовність українського зимівника до життєдіяльності в Антарктиці"*) та міжнародне стажування у Краківському економічному університеті (Польща, 2018 р., напрям стажування: *"Новітні інноваційні методи в освіті"*).

Загальна кількість публікацій 45, серед них 3 монографії (у співавторстві), 1 підручник, рекомендований МОН України для студентів вищих навчальних закладів (у співавторстві), 8 науково-методичних посібників (з них 6 – одноосібних), 27 статей (з них 3 наукові публікації у періодичних виданнях, які включено до наукометричних баз Scopus та Web of Science, 13 у фахових виданнях України, 5 – у зарубіжних виданнях). Основні результати наукових досліджень представлені під час доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях з питань психології дорослих і андрогогії.

Як психолог-консультант бере активну участь у підготовці українських зимівників до наукових експедицій в Антарктику, починаючи з 2011 року. У 2014 році, на основі підписаної угоди про наукове співробітництво між ДУ НАНЦ та ЖДУ імені Івана Франка, провела наукове дослідження на Українській полярній станції "Академік

Вернадський", результати якого представлені у 3-х випусках Українського наукового журналу та інших публікаціях.

Мірошниченко О. А. в якості члена 19-тої міжсезонної наукової антарктичної експедиції 2014 року відвідала Українську антарктичну станцію «Академік Вернадський», яка знаходиться на острові Галіндез

архіпелагу Аргетинські острови біля Антарктичного півострова з географічними координатами - 65° 15' пн. ш. і 64° 16' зх. д. Станція є сучасною науковою лабораторією, що обладнана новітньою вимірювальною технікою, укомплектована житловими та допоміжними приміщеннями і побутовим обладнанням. Експедиційна діяльність екіпажу станції (11-13 осіб) пов'язана з виконанням наукових досліджень в галузі

геології, гідрометеорології, біології, озонотрії, радіофізики, психології, медицини тощо.

Психологічні дослідження, пов'язані з особливостями життєдіяльності українського полярника в екстремальних умовах Антарктики, нині є предметом дисертаційного дослідження Мірошниченко О. А. на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук.

Нагороди: Нагрудний знак "Відмінник освіти України", відомчий знак Національного антарктичного наукового центру "Україна в Антарктиці – 20 років".

ПАВЛЕНКО

ВІТА ВІТАЛІЇВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Початок роботи в університеті: з вересня 2005 року.

Інформація про вищу освіту: у 2004 році закінчила Житомирський державний університет імені Івана Франка за спеціальністю: "Початкове навчання", кваліфікація спеціаліста: "Вчитель початкових класів"; у 2005 році закінчила Житомирський державний університет імені Івана Франка за спеціальністю: "Початкове навчання", кваліфікація спеціаліста: "Викладач педагогіки і методики початкової освіти вищого навчального закладу".

Навчання в аспірантурі, докторантурі: з 2005 рік по 2009 рік навчання в аспірантурі без відриву від виробництва в Житомирському державному університеті імені Івана Франка за спеціальністю 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки". Тема дисертаційного дослідження: "Освітньо-просвітницька діяльність іноземних педагогів на Волині (XIX – початок XX ст.)".

Наукові інтереси: працює над докторським дослідженням на тему "Теорія і практика розвитку креативності школярів у системі загальної середньої освіти Польщі". Керівник Центру розвитку креативності особистості. Керівник проблемної групи "Розвиток креативності особистості". Керівник студентських науково-дослідних робіт: 160 статей.

Дисципліни: демократичні основи розвитку вищої освіти України, компаративна педагогіка, теорія і методика педагогічної діяльності з основами педагогічної творчості, педагогіка.

Біографія: Віта Віталіївна Павленко народилась 1 вересня 1974 року в селищі Мирне Коростенського району Житомирської області.

Ще у шкільні роки багато читала, була старанною та допитливою ученицею. Чолівську середню школу у 1989 році Віта Павленко закінчила з відзнакою.

Педагогічну освіту здобула у Коростишівському училищі імені Івана Франка. Щиру вдячність відчувала до викладачів училища, що розвивали здібності своїх вихованців, пробуджували у студентів почуття прекрасного, доброго, надихали на здійснення мрій.

З серпня 1993 року розпочала роботу вчителем початкових класів Розівської початкової школи Коростенського району. У цьому освітньому закладі відбулося професійне становлення Віти Павленко, саме у цій сільській школі вона знайшла досвідчених наставників, вірних друзів.

У 2004 році здобула вищу освіту у Житомирському державному університеті імені Івана Франка. З 2004 року працювала старшим лаборантом кафедри математики з методикою викладання в початкових класах.

У 2005 році закінчила з відзнакою магістратуру Житомирського державного університету імені Івана Франка та здобула кваліфікацію викладача педагогіки і методики початкової освіти вищого навчального закладу.

З вересня 2005 року працювала асистентом на кафедрі педагогіки Житомирського університету імені Івана Франка, вела плідний пошук у галузі історії педагогіки. Результатом наукової роботи став захист дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук. Тематика кандидатської дисертації "Освітньо-просвітницька діяльність іноземних педагогів на Волині ХІХ – початок ХХ ст." (2010 р.).

У Навчально-науковому інституті іноземної філології, а також на природничому та фізико-математичному факультетах нашого університету викладала курс педагогічних дисциплін, активно займалася науково-дослідною роботою.

Плідно працювала як науковець. Має біля 100 друкованих праць, серед яких монографії, навчальні посібники, методичні рекомендації, наукові статті у провідних фахових виданнях України, збірники наукових праць тощо.

Важливого значення приділяла роботі зі студентами, вміло поєднуючи педагогічну діяльність з науково-методичною. Стала ініціатором заснування щорічного "Студентського історико-

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

педагогічного альманаху". Керувала проблемною групою студентів ННІ іноземної філології, які проводили дослідження по темі "Розвиток креативності особистості". Під керівництвом Віти Павленко опубліковано понад 300 наукових праць студентів.

З 2014 року працює над темою докторської дисертації «Теорія і практика розвитку креативності школярів у системі загальної середньої освіти Польщі».

У жовтні 2017 році Віта Павленко пройшла стажування у Варшавському університеті на педагогічному факультеті під керівництвом професора Стефана Мешальського.

З 2018 по 2019 роки обіймала посаду завідувача Центру післядипломної освіти та довузівської підготовки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Нагороди. Відзнаки Житомирського державного університету імені Івана Франка; член-кореспондент Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"; директор Центру "Розвитку креативності особистості".

ЯЦЕНКО

СВІТЛАНА ЛЕОНІДІВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами, вчений секретар спеціалізованої вченої ради по захисту докторських та кандидатських дисертацій Д 14.053.01 з педагогіки.

Початок роботи в університеті: серпень 2008 року.

Інформація про вищу освіту: у 1984 році закінчила Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка, отримавши вищу освіту за спеціальністю "Російська мова і література" й кваліфікацію "Вчитель російської мови та літератури середньої школи".

Навчання в аспірантурі, докторантурі: з листопада 2002 р. по вересень 2005 р. навчалася в аспірантурі Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Тема кандидатської дисертації: "Педагогічні умови особистісно орієнтованого навчання учнів гімназії".

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя, особливості впровадження особистісно орієнтованого підходу, морально-етичні засади професійного навчання.

Автор близько 70 друкованих праць. Серед них 5 розділів у колективних монографіях, інші у збірниках наукових праць, статті у фахових виданнях України та зарубіжних країн.

З 2006 року вчений секретар спеціалізованої вченої ради по захисту докторських та кандидатських дисертацій Д 14.053.01 з педагогіки.

Керує роботою аспірантів. Має 1 захищеного кандидата педагогічних наук.

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

Дисципліни: "Теорія і практика педагогічної діяльності", "Методологія та методи педагогічних досліджень", "Теорія і методика виховної роботи".

Біографія: Народилася в м. Дубно Рівненської області в родині вчителів. Дитячі роки провела в смт. Ємільчине Житомирської області, де у 1979 році закінчила Ємільчинську середню школу № 2. Була старанною ученицею, активісткою, захоплювалася літературою та музикою. У 1984 році закінчила Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка (філологічний факультет). Затим працювала на посадах: вчителя російської мови та літератури, заступника директора з вихованої роботи Городницької середньої школи Новоград-Волинського району; методиста та завідувача методичним кабінетом Ємільчинського районного відділу освіти Житомирської області; вчителя та заступника директора з навчальної та науково-методичної роботи ЗОШ 28 м. Житомира та Житомирської гуманітарної гімназії №1. Учитель вищої категорії, «вчитель-методист»

Навчалася в аспірантурі кафедри педагогіки. До його завершення у вересні 2005 року успішно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. У 2008 році отримала вчене звання "доцента кафедри педагогіки та психології". З 2005 по 2008 рік працювала на посадах старшого викладача, завідувача кафедри суспільних наук, заступника директора з навчально-методичної та наукової роботи Житомирської філії Європейського університету.

З 2008 року – на посаді доцента кафедри педагогіки, психології та управління навчальними закладами, з 2018 – доцента кафедри педагогіки. Зарекомендувала себе як старанний та ініціативний співробітник, компетентний і досвідчений фахівець, умілий організатор.

Багато часу і зусиль приділяє С.Л. Яценко організації студентської наукової роботи в університеті, керує написання кандидатських та магістерських дипломних робіт, а також студентською проблемною групою За 2016-2019 н.р. під її керівництвом студентами Центру післядипломної освіти опубліковано близько 80 наукових статей.

Світлана Леонідівна веде активну роботу з підготовки та атестації науково-педагогічних кадрів. З 2008 року по теперішній час виконує

обов'язки вченого секретаря спеціалізованої вченої ради Д.14.053.01. Є автором більше 70 наукових праць, співавтором семи монографій.

Яценко С.Л. користується заслуженим авторитетом і повагою серед наукової спільноти України, професорсько-викладацького складу і студентів університету.

Нагороди: нагрудний знак Національної академії педагогічних наук України "К.Д. Ушинський" (2019 р.); "Слава Житомирського державного університету імені Івана Франка" (2012 р.), Грамота Управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації (2010 р.); Почесна грамота МОН (№ 100721); Грамоти ректорату Житомирського державного університету імені Івана Франка за плідну наукову працю, активну роботу по підготовці майбутніх фахівців, підготовку науково-педагогічних кадрів (2009, 2011, 2012, 2013).

**АГАПОВ
ЮРІЙ ЮРІЙОВИЧ**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Наукові інтереси: історія розвитку освіти на Волині XIX – перша половина XX століття.

Тематика кандидатської дисертації: "Становлення та розвиток приватної освіти на Волині (друга половина XIX початок XX століття)".

Автор біля 30 наукових праць та співавтор однієї монографії.

Дисципліни: "Педагогіка", "Історія педагогіки".

Біографія. Народився 5 квітня 1981 року у місті Володимирі. У 1998 році закінчив середню загальноосвітню школу №5 міста Житомира. У 2001 році закінчив фізико-математичний факультет Житомирського державного університету імені Івана Франка.

З 2001 року працює вчителем інформатики, математики і фізики у середній загальноосвітній школі №28 міста Житомира.

Після закінчення у 2007 році аспірантури, працює спочатку лаборантом а потім асистентом кафедри педагогіки.

БІРУК

НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: асистент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Початок роботи в університеті: з серпня 2005 року.

Інформація про вищу освіту: у 2005 році закінчила фізико-математичний факультет Житомирського державного університету імені Івана Франка за спеціальністю "Педагогіка і методика середньої освіти. Математика і фізика" та здобула кваліфікацію вчителя математики, фізики, астрономії та безпеки життєдіяльності. У 2006 році – магістратуру Житомирського державного університету імені Івана Франка за спеціальністю "Педагогіка і методика середньої освіти. Математика" та здобула кваліфікацію магістра педагогічної освіти, викладача математики.

Навчання в аспірантурі, докторантурі: з 2013 по 2019 рік навчалася в аспірантурі Житомирського державного університету імені Івана Франка з відривом від виробництва за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Тема дисертаційного дослідження: "Професійно-творчий розвиток особистості педагога-дослідника в умовах діяльності науково-педагогічної школи".

Наукові інтереси: становлення та розвиток наукових та авторських шкіл, теорія і методика підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності.

Дисципліни: "Педагогіка", "Педагогічний контроль у системі освіти".

Біографія: Народилася 13 серпня 1983 року у місті Житомирі. У 2000 році з відзнакою закінчила загальноосвітню школу № 7 міста Житомира.

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

Протягом 2000-2006 років навчалася на фізико-математичному факультеті Житомирського державного університету імені Івана Франка. У 2005 р. отримала спеціальність "Педагогіка і методика середньої освіти. Математика і фізика" та здобула кваліфікацію вчителя математики, фізики, астрономії та безпеки життєдіяльності. У 2006 році закінчила магістратуру за спеціальністю "Педагогіка і методика середньої освіти. Математика" та здобула кваліфікацію магістра педагогічної освіти, викладача математики. Тема магістерської роботи "Геометрія Лобачевського: побудова інтерпретацій".

Науковою діяльністю займається зі студентських років.

Протягом 2013-2019 років навчалася в аспірантурі Житомирського державного університету імені Івана Франка з відривом від виробництва за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Працює над темою кандидатської дисертації: "Професійно-творчий розвиток особистості педагога-дослідника в умовах діяльності науково-педагогічної школи".

Автор більше 20 публікацій, зокрема статей у провідних наукових фахових виданнях України та збірниках матеріалів конференцій, у виданнях Польщі та Казахстану. Співавтор-редактор збірника студентських наукових праць та укладач довідника з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації.

Бере активну участь у роботі конференцій різного рівня – університетських, всеукраїнських, міжнародних, зокрема Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти". Неодноразово є секретарем оргкомітету конференцій на базі кафедри.

З серпня 2005 по вересень 2008 року працювала в науковому відділі, з жовтня 2018 по березень 2019 року – у відділі аспірантури та докторантури університету.

З вересня 2008 року – старший лаборант, а з жовтня 2010 – асистент кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

З 2007 року – відповідальний секретар наукового фахового видання з філософії, філології та педагогіки "Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка", з 2019 – "Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки".

З 2005 року виконує обов'язки технічного секретаря спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 із захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора (кандидата) педагогічних наук.

Нагороди: Почесна грамота Житомирської обласної державної адміністрації (2012 р.); Відзнаки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

НОВИЦЬКА

ІНЕСА ВАСИЛІВНА

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Наукові інтереси: теорія і методика підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності. У 2014 році успішно закінчила магістратуру зі спеціальності "Управління навчальним закладом".

Тема магістерської роботи:

"Формування управлінської компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін". Захистила кандидатську дисертацію "Формування професійних умінь майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін у процесі розв'язування педагогічних задач". За результатами роботи опубліковано понад 20 наукових праць.

Завідувач відділу аспірантури та докторантури Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Дисципліни: "Педагогіка", "Історія педагогіки".

Біографія. Народилася 26 січня 1978 року в смт. Держинськ (нині смт. Романів) Житомирської області в родині вчителів. У 1995 році з медаллю закінчила Карвинівську ЗОШ I-III ст. В цьому ж році вступила на фізико-математичний факультет тоді ще Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка, який успішно закінчила у 2000 році за спеціальністю «Фізика і математика», кваліфікація: вчитель фізики, математики, астрономії та безпеки життєдіяльності.

З 2001 року розпочала трудову діяльність в університеті як лаборант, методист, а з 2003 року обійняла посаду завідувача відділом аспірантури та докторантури працює і по теперішній час. У цей же період за суміщенням працює на кафедрі педагогіки на посадах: асистент, старший викладач і доцент. Професійну діяльність поєднує з науковою роботою. Впродовж всього діяльнісного періоду підвищує свою

кваліфікацію як керівник підрозділу університету, так і науковець кафедри.

У 2014 році успішно закінчила магістратуру навчально-наукового інституту педагогіки університету зі спеціальності «Управління навчальним закладом», кваліфікація: керівник підприємства, установи та організації (у сфері освіти та виробничого навчання). Захистила магістерську роботу на тему: «Формування управлінської компетентності майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін».

У вересні 2015 року під науковим керівництвом кандидата фізико-математичних наук, професора Осадчого М.М. захистила кандидатську дисертацію за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти на тему: «Формування професійних умінь майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін у процесі розв'язування педагогічних задач».

У червні 2017 року закінчила навчально-науковий інститут іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка за спеціальністю 035 Філологія, кваліфікація: філолог-германіст, фахівець з англійської та німецької мов і літератур, перекладач.

З січня 2019 року керує науково-дослідною темою: «Теоретико-методичні засади розробки та використання навчального середовища для підготовки фахівців зі спеціальної освіти».

В науковому доробку має понад 40 наукових та навчально-методичних праць, які представлені не лише у виданнях України, а й за кордоном, зокрема, у наукових виданнях Франції, Ірану, Мексики, Польщі, Словаччини, Болгарії та Білорусії. Результати науково-методичних досліджень були представлені на 30 міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-методичних конференціях та семінарах.

Неодноразово представляла університет на різноманітних виставках. Так, за участь у VIII міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2017», відзначена почесною грамотою міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України.

З червня 2018 р. Новіцька І.В. є членом-кореспондентом Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». З вересня 2019р. член редколегії наукового фахового видання «Вісник

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки».

Нагороди. За період роботи була відзначена Грамотами Житомирського державного університету імені Івана Франка (2011р.), управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації (2012р.) та почесними грамотами Житомирської обласної державної адміністрації (2013р), Національної академії педагогічних наук України (2019р.).

НАУКОВИЙ ДОРОБОК КОЛЕКТИВУ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ

**КОЛЕГИ І ДРУЗИ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ,
В МИНУЛОМУ ЇЇ СПІВРОБІТНИКИ**

**СЕЙКО
НАТАЛІЯ АНДРІЇВНА**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: доктор педагогічних наук, професор.

Рік початку роботи в університеті: 1984.

Інформація про вищу освіту: Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка, 1985р., фізико-математичний факультет, вчитель математики і фізики.

Навчання в аспірантурі, докторантурі.

Тема дисертаційного дослідження: У 1998 р. закінчила аспірантуру Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України. У квітні 1999 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Педагогічні та етносоціологічні засади польського шкільництва на Волині-Житомирщині», отримала диплом (ДК №041356) кандидата педагогічних наук за спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Доктор педагогічних наук (диплом: ДД № 008216 від 14.04.2010 р.). Тема: «Доброчинність у сфері освіти України (XIX – поч. XX ст.)» за спец. 13.00.05 - соціальна педагогіка. З 2013 р. - професор кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності.

Стажування та участь у навчальних проектах: 1994р. – піврічне стажування у Вищій педагогічній школі, м. Жешів, Республіка Польща. 1995р. – двомісячне стажування у Вищій педагогічній школі, м. Жешів, Республіка Польща. 1999р. – одномісячне стажування в інституті славістики Польської академії Наук, м. Варшава. 2000р. – тримісячне стажування в інституті історії науки Польської академії Наук, м. Варшава. 2004р. – одномісячне стажування у Міжнародній літній школі для науковців при Варшавському університеті, Республіка Польща. 2007р. –

двомісячне стажування при Ягелонській бібліотеці Краківського університету, Республіка Польща.

Наукові інтереси та досягнення: Історія соціальної педагогіки, історія освіти.

Інтеграційні здібності: Захоплюється читанням.

Біографія. Закінчила фізико-математичний факультет Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка у 1985р. З 1984р. працює в інституті на різних посадах, спочатку секретарем комсомольської організації інституту, а з 1991 року викладачем кафедри педагогіки. За час роботи на кафедрі педагогіки проявила себе як ініціативна, творча особистість. Так, зокрема, під час проведення на базі Житомирського педагогічного університету II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки, запропонувала ввести до конкурсної програми "Аукціон педагогічних ідей" та "Конкурс-експромт", для яких особисто розробила завдання. Саме ці конкурси були визнані найцікавішими учасниками та членами журі олімпіади.

З 1995 р. по 1998 р. - аспірантка Інституту педагогіки АПН України. Тема кандидатського дисертаційного дослідження - "Педагогічні та етносоціологічні засади розвитку польського шкільництва на Волині-Житомирщині у 1905-1938 рр.". Дисертація успішно захищена 26 березня 1999 року.

З моменту заснування кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності Наталія Андріївна постійно працює у цій галузі педагогічної науки. Її наукові інтереси збагатилися проблемами історії соціальної педагогіки, історії освіти.

Кількаразово проходила стажування у республіці Польща: 1994 р. - піврічне стажування у Вищій педагогічній школі, м. Жешів; 1995 р. - двомісячне стажування у Вищій педагогічній школі, м. Жешів; 1999 р. - одномісячне стажування в інституті славістики Польської академії Наук, м. Варшава; 2000 р. - тримісячне стажування в інституті історії науки Польської академії Наук, м. Варшава; 2004 р. - одномісячне стажування у Міжнародній літній школі для науковців при Варшавському університеті; 2007 р. - двомісячне стажування при Ягелонській бібліотеці Краківського університету.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

З 2003 р. по 2008 р. – незмінний вчений секретар спеціалізованої вченої ради при Житомирському державному університеті імені Івана Франка. Працюючи на цій посаді, Наталія Андріївна зуміла створити атмосферу доброзичливості, розуміння й підтримки для здобувачів, аспірантів та членів спеціалізованої ради, для яких кожний захист починався із посмішки вченого секретаря.

Має 65 наукових публікацій (60,5 д.а.).

25 листопада 2009 року успішно захистила докторську дисертацію. З цього часу до вересня 2019 року займала посаду проректора наукової роботи та міжнародних зв'язків.

**КОЛЯДЕНКО
СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: завідувач кафедри соціальних технологій, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рік початку роботи в університеті: 1992.

Інформація про вищу освіту: Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка (м. Житомир), 1992р. Спеціальність: «Філологія», 1995 р. Спеціальність «Українська філологія».

Навчання в аспірантурі, докторантурі.

Тема дисертаційного дослідження: кандидат педагогічних наук (диплом: ДК № 000602 від 21.05.1998 р.). Тема: «Зміст та організація діяльності Кременецького ліцею як осередку освіти на Волині (1805-1833 рр.)». 13.00.01 - теорія та історія педагогіки.

Стажування та участь у навчальних проектах: Ліцей загальної освіти та сільськогосподарської техніки м. Шартр (Франція), термін: з 30.09.2013 по 05.10.2013 р. Тема: «Інноваційні форми та методи навчання в контексті Болонського процесу».

Наукові інтереси: Соціальна підтримка студентської молоді.

Міжнародна діяльність: Проекти та стажування за кордоном.

Відзнаки: Відмінник освіти України.

Науковий гурток, центр: Директорка Студентської соціальної служби для молоді ЖДУ .

Інтеграційні здібності: Співає, танцює, комунікативна, захоплюється кулінарією.

Кількість публікацій: 67.

**ІЛЛІНА
ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: доцент кафедри соціальних технологій, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рік початку роботи в університеті: 1987.

Інформація про вищу освіту: Житомирський державний педагогічний інститут ім. І.Франка, фізико-математичний факультет, вчитель математики і фізики, 1987.

Навчання в аспірантурі, докторантурі.

Тема дисертаційного дослідження: у 2000 р. закінчила аспірантуру кафедри педагогіки Житомирського державного педагогічного університету Імені Івана Франка. У жовтні 2004 р. захистила кандидатську дисертацію: „Формування професійних умінь майбутніх учителів в процесі моделювання організаторської педагогічної діяльності”. Отримала диплом (ДК №028258) кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія та методика професійної освіти. В 2007 році отримала диплом доцента (12ДЦ№017901).

Стажування та участь у навчальних проектах: Пройшла стажування на кафедрі теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету у грудні 2013 р.

Наукові інтереси: Соціальна робота з особами з обмеженими функціональними можливостями, формування організаторських умінь майбутніх фахівців, соціальна політика, соціальне проектування.

Міжнародна діяльність: Міжнародний семінар: «Розвиток інклюзивної освіти: створення мережі, створення спільноти» (24-26 вересня 2014р.) Міжнародний семінар з інклюзивної освіти «Діти з інвалідністю. Школа, сім'я, стосунки» (28-30 червня 2015 р.) Навчальний семінар завідувача кафедри психології Вищої Школи менеджменту Христини Терези Панас (м. Варшава, Польща) – 31.10.16 – 1.11.16.

Відзнаки: грамота ЖДУ імені Івана Франка 2012 р., грамота управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації 2014 р., подяка ЖДУ імені Івана Франка 2016р.

Науковий гурток, центр: керівник проблемної групи «Організація соціально-педагогічної діяльності з дітьми з особливими потребами».

Інтеграційні здібності: Захоплюється в'язанням, шиттям, спілкуванням з природою, комунікативна, відповідає за організацію і проведення практики з соціальної роботи викладачами кафедри.

Кількість публікацій: 60.

**ЛІТЯГА
ІННА ВОЛОДИМИРІВНА**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, доцент.

Рік початку роботи в університеті: 2000 р.

Інформація про вищу освіту: Житомирський державний педагогічний інститут, 1995 р.,
Спеціальність: Методика викладання в початкових класах.

Навчання в аспірантурі, докторантурі.

Тема дисертаційного дослідження: Захистила кандидатську дисертацію (Інститут педагогіки АПН України) на тему «Педагогічна корекція сфери спілкування підлітків зони радіологічного контролю в умовах лікувально-оздоровчого закладу», здобувач, і отримала диплом (ДК №016044) кандидата педагогічних наук від 9 квітня 2002р. зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Стажування та участь у навчальних проектах: 2002 р. – захист кандидатської дисертації; 2007р. – Житомирська філія Європейського університету; 2012 р. – Житомирська філія МАУП; 2016 р. – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: Теоретико-методичні засади організації волонтерської діяльності в умовах класичного університету. Менеджмент в соціальній роботі. Вступ до спеціальності «Соціальна робота»

Інтеграційні здібності: Читає книги, захоплюється кулінарією, дизайном, насолодою спокоєм і тишею.

Кількість публікацій: 35.

**КОСТЮШКО
ЮРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: доцент, кандидат педагогічних наук.

Інформація: Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка, 1986, спеціальність «Математика і фізика».

Наукові інтереси та досягнення: підготовка майбутніх фахівців до конструктивної взаємодії у ситуації конфлікту.

Загальна кількість друкованих праць: 23.

Навчальні предмети, які викладає: дидактика, організація і управління у початковій школі, основи педагогіки, теорія та методика виховання, експериментальна психологія, психологія управління, критерії оцінювання навчальних досягнень дітей дошкільного віку, соціально-просвітницький тренінг, освітні технології.

Біографія. Костюшко Ю.О. працює у Житомирському державному педагогічному університеті з 1990 року. З 1996 по 1999 рік перебував на навчанні в аспірантурі Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. У 2004 р. успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (науковий керівник – доктор психологічних наук, професор, проректор з наукової роботи Університету менеджменту освіти АПН України). Тема дисертаційного дослідження – "Підготовка майбутніх учителів до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту".

Костюшко Ю.О. розробив і читає базові навчальні курси на факультеті післядипломної освіти та довузівської підготовки та в ННІ педагогіки: "Педагогічна майстерність", "Математичні методи у психології", "Експериментальна психологія", "Історія психології", "Психологія травмуючи ситуацій" та "Конфліктологія". Основний навчальний курс – "Експериментальна психологія" (12 лекційних годин).

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Керує роботою студентської наукової проблемної групи "Конструктивна міжособистісна взаємодія в ситуації конфлікту" та організовує методичне забезпечення навчального процесу, керує написанням курсових та дипломних робіт студентів. Керує підготовкою дисертаційних досліджень на присвоєння вченого ступеня кандидата педагогічних наук (3 аспіранти), теми дисертаційних досліджень яких стосуються актуальних проблем професійної підготовки фахівця.

Ю.О.Костюшко має достатньо розвинені науково-дослідницькі здібності та навички виконання наукової роботи із залученням наукових матеріалів з різних галузей наукового знання; під час здійснення науково-дослідницької діяльності виявляє творчість, самостійність, наполегливість, цілеспрямованість. Після захисту кандидатської дисертації ним опубліковано 14 наукових праць, з яких 4 – у фахових виданнях, затверджених ВАК України, та 1 методичні рекомендації.

**МАКСИМОВА
ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: доцент кафедри, кандидат педагогічних наук.

Біографія: народилась у м. Житомир 4 червня 1974 року. З відзнакою закінчила середню школу № 23 м. Житомира. Займалась музикою і завершила навчання з класу фортепіано у музичній школі № 1. У 1996 році завершила навчання у Житомирському державному педагогічному інституті імені І. Франка (з відзнакою) за спеціальністю «Початкове

навчання і музичне виховання». Свою діяльність на педагогічній ниві розпочала у ЗОШ № 21 м. Житомира, обіймаючи почергово посаду педагога-організатора та вчителя початкових класів. Згодом була переведена у НВК № 38 м. Житомира, де працювала вчителем і протягом 2 років виконувала обов'язки заступника директора з навчально-виховної роботи.

З 2001 по 2005 рік навчалась у стаціонарній аспірантурі при кафедрі педагогіки Житомирського державного університету імені І. Франка, в результаті чого під керівництвом професора Левківського М. В. була написана дисертація на тему «Педагогічні умови досягнення успіху дітьми-шестирічками у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії». Роботу захистила 13 квітня 2006 року у спеціалізованій вченій раді Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

З 2002 по 2009 рр. працювала на кафедрі педагогіки ЖДУ ім. І. Франка, з 2009 і по сьогоднішній день – на кафедрі дошкільної освіти і педагогічних інновацій. У 2019 році отримала диплом магістра за спеціальністю «Дошкільна освіта». Загалом педагогічний стаж – більше 20 років.

Початок роботи в університеті: з вересня 2002 року.

Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)

Інформація про вищу освіту: у 1996 році завершила навчання у Житомирському державному педагогічному інституті імені І. Франка за спеціальністю «Початкове навчання і музичне виховання».

Навчання в аспірантурі, докторантурі: з 2001 по 2005 рік навчалась у стаціонарній аспірантурі за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання при кафедрі педагогіки Житомирського державного університету імені І. Франка.

Тема дисертаційного дослідження: «Педагогічні умови досягнення успіху дітьми-шестирічками у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії».

Інформація про стажування: останнє стажування проходила в Дрогобицькому державному педагогічному університеті ім. Івана Франка з 7.12.2015 р. по 7.06.2016 р., наказ № 583 від 25.11.2015 р., довідка від 21.06.2016 р. № 1041. Тема: «Підготовка фахівців дошкільної і початкової освіти на засадах компетентнісного підходу».

Наукові інтереси та досягнення: виховання успішної особистості молодшого школяра, підготовка майбутнього вихователя до створення ситуації успіху в ігровій діяльності дошкільника, виховання міжособистісної толерантності у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, педагогічні засади збереження та зміцнення здоров'я дітей у ДНЗ. Член спеціалізованої вченої ради з питання захисту кандидатських дисертацій К 26.053.09 при Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (Наказ МОНУ України № 820 від 11.07.2016 р.).

Навчальні предмети, які викладає: «Дидактика, організація і управління у початковій школі, «Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям», «Теорія і методика фізичного виховання дітей та валеологічної освіти», «Методичні засади формування екологічної та здоров'язбережувальної компетенції дошкільників».

Нагороди: грамоти Житомирського державного університету ім. І. Франка від 16.05.2007 р., 2012 р., 26.05.2015 р., почесна грамота університету від 2016 р., диплом університету від 2.04.2008 р., подяка ННІ педагогіки від 25.09.2015 р.

**ФЕДОРОВА
МАРІЯ АНАТОЛІЇВНА**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: доцент кафедри, кандидат педагогічних наук, доцент.

Біографія: народилась 7.10.1974 р. у м. Бердичів Житомирської області. Закінчила ЗОШ № 22 м. Житомира. Вищу освіту здобула у Житомирському державному педагогічному інституті імені Івана Франка у 1996 р., спеціальність «Початкове навчання і музичне виховання». Працювала вихователем у ДНЗ № 70 м. Житомира. У 2001 р. вступила до аспірантури Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка. З 2003р. — асистент, з 2006 р. — старший викладач, з 2007 р. — доцент кафедри педагогіки. З 2009 р. — доцент кафедри дошкільного виховання і педагогічних інновацій.

Початок роботи в університеті: 2002 рік.

Інформація про вищу освіту: у 1996 р. закінчила Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка; спеціальність «Початкове навчання і музичне виховання». Кваліфікація «Вчитель початкових класів і музики середньої ЗОШ I–III ступенів».

Навчання в аспірантурі, докторантурі: у 2001 р. вступила до аспірантури Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка, спеціальність 13.00.07 — теорія і методика виховання.

Тема дисертаційного дослідження: Виховання культури поведінки у дітей 6–7-го років життя в умовах НВК «школа — дитячий садок».

Інформація про стажування: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (7.12.2015–7.06.2016 р.). Тема: Підготовка фахівців дошкільної і початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

Наукові інтереси та досягнення: виховання моральних цінностей у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. Теоретичні і методичні основи ігрової діяльності у дошкільному віці.

Навчальні предмети, які викладає: «Теорія та історія дошкільної педагогіки», «Дошкільна лінгводидактика», «Теорія та методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку».

Нагороди: Диплом Житомирського державного університету імені Івана Франка за особистий творчий внесок в упровадження здобутків педагогічної науки в освітню практику, 2.04.2008 р. Подяка Житомирського державного університету імені Івана Франка за розробку наукового проекту для другої міжнародної виставки «Сучасні навчальні заклади – 2011», 23.05.2011 р. Почесна грамота Житомирського державного університету імені Івана Франка за значний внесок у підготовку педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти та з нагоди Всеукраїнського дня довкілля, вересень, 2016 р. Подяка управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації за активну участь у науково-дослідній роботі та з нагоди Дня науки, 2018 р.

**ШАНСКОВА
ТЕТЯНА ІГОРІВНА**

Посада, науковий ступінь, вчене звання: доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри.

Біографія: народилася 6 серпня 1974 року в місті Житомир. З 1981 по 1991 навчалася у загальноосвітній школі № 25 імені М. Щорса м. Житомира.

У 1995 році закінчила Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка за спеціальністю «Педагогіка та методика початкового навчання» та отримала кваліфікацію спеціаліста

вчителя початкових класів середньої школи, працювала вчителем початкових класів та народознавства Житомирської міської гімназії № 23. Рік початку роботи в ЖДУ імені Івана Франка – 1995. Працювала викладачем-стажистом кафедри педагогіки. З 1998 по 2001 рік навчалася в аспірантурі за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Початок роботи в університеті: з 2001 року працювала на посаді асистента кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності ЖДУ імені Івана Франка. У 2002 році в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України захистила дисертацію «Соціально-орієнтована підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи з батьками учнів» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.14 – теорія і методика професійної освіти.

З 2006 по 2018 рік працювала завідувачем кафедри психології і педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Навчання в аспірантурі, докторантурі: з 2011 по 2014 рік навчалася в докторантурі Житомирського державного університету за спеціальністю 13.00.14 – теорія і методика професійної освіти. У 2016 році захистила докторську дисертацію «Теоретичні та методичні

**Серця, віддані педагогіці.
Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя
Житомирського державного університету імені Івана Франка)**

засади професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю в умовах другої вищої освіти».

Інформація про стажування: у 2019 році пройшла стажування у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за темою «Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти в контексті ідей нової української школи».

Наукові інтереси та досягнення: керує роботою науково-дослідної лабораторії «Поліська школа андрагогіки» та роботою двох здобувачів та студентською проблемною групою «Система роботи вчителя з батьками молодших школярів у сучасних умовах».

Навчальні предмети, які викладає: «Теорія та історія дошкільної педагогіки», «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство», «Дошкільна лінгводидактика», «Соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки неповнолітніх».

Нагороди: нагороджена грамотами та подяками ЖДУ імені Івана Франка, управління освіти та науки Житомирської обласної державної адміністрації.